

magda isanos

1310

magda isanos
cîntarea munților

ISBN 973-21-0036-2

Lei 8

editura minerva

«Magda Isanos are meritul de a fi scos din uz o tematică desuetă, lacrimogenă, de un intimism excesiv, creîndu-și un univers poetic nou, conceput pe o dimensiune sufletească deosebită, sub semnul unei arderi profunde. Feminitatea încetează prin poeziile ei de a fi sinonimă, ca pînă atunci, cu sentimentalismul. Lirica Magdei Isanos este prologul poeziei de azi răscolită de problemele și gîndurile vieții, ridicată în planul universalului uman și cultivată cu sensibilitatea gestului matern.»

MARIN BUCUR

magda isanos

Ilustrația copertei de *Ion Olaru*

I S B N 973-21-0036-2

magda isanos
cîntarea munților

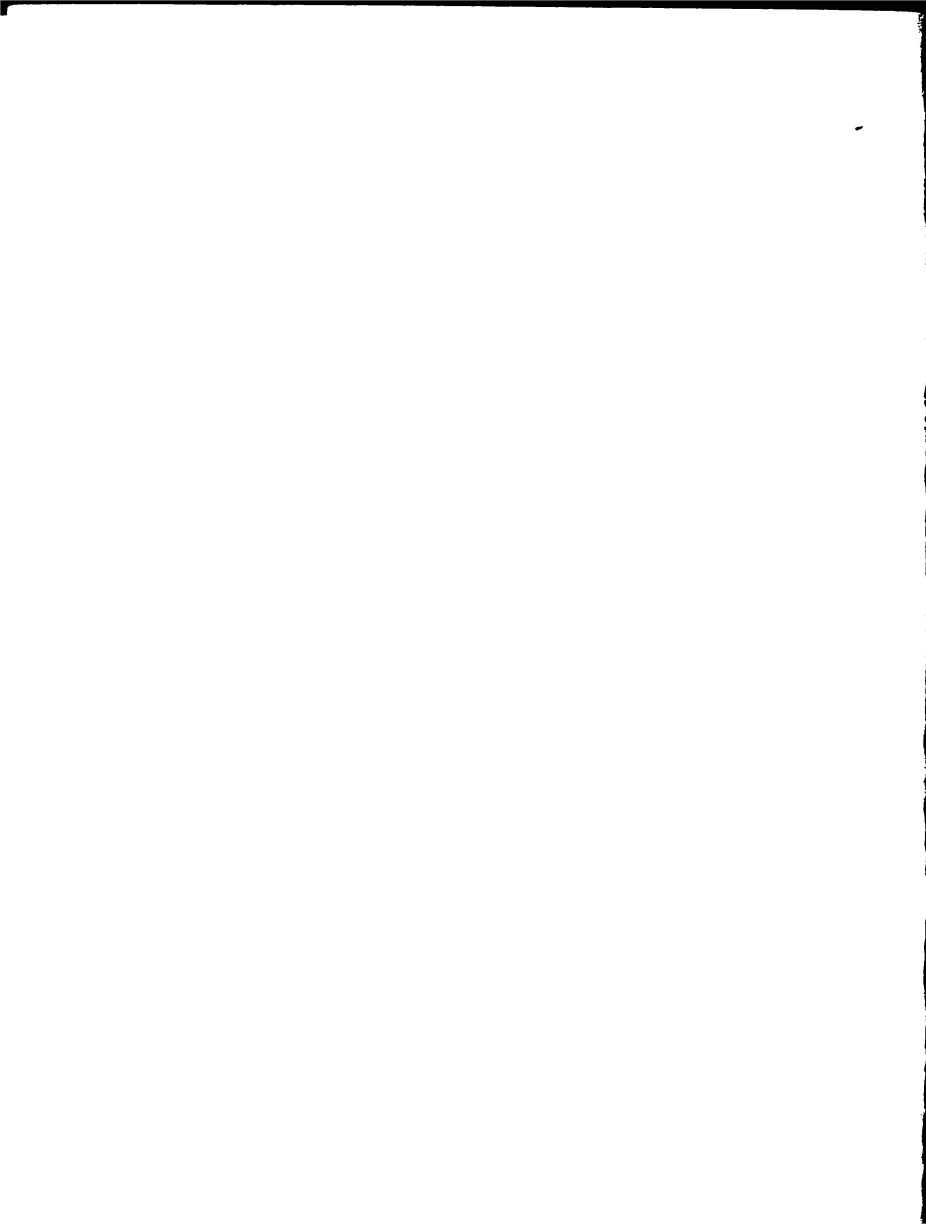
VERSURI, PROZĂ ȘI PUBLICISTICĂ

EDIȚIE ȘI TABEL CRONOLOGIC DE MARGARETA HUSAR

PREFAȚA DE CONSTANTIN CIOPRAGA

BIBLIOTECA FENTRU TOȚI ● 1988

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

PREFAȚA

Existența Magdei Isanos e imaginea unui destin întrerupt. Poetă a vieții totale, ea cădea fulgerată de moarte la mai puțin de douăzeci și nouă de ani. Deși învederind mari freamăte interioare, confesiunile sale sînt de o linearitate arhitectonică clasică. Melancoliei de substructură i se opune un optimism rațional, un nealterat sentiment al luminii triumfătoare. În aceeași ordine a antinomiilor, cutezătoarea năpădită de obstacole, cardiacă, vrea să ajungă „cea dintîi” sus pe munți. Ea, cea atît de concret implan-tată în istoria curentă, trece — postum — într-un timp al mitului. De la înaintașii în linie paternă, cu sînge grecesc, „ilustri nebuni” pasionați „de-adevăr și frumos”, credea a fi moștenit elanuri solare și fervoare. Fiica medicilor Mihail și Elisabeta Isanos (născută la Iași, la 17 aprilie 1916) furnizează în *Străbunii* și *Sapho* referiri patetice. O postumă, *Pentru tine* — apărută în *Manuscriptum*, nr. 2, 1972, — întărește aluziile în cauză. Mărturia din noiembrie 1934, cu inflexiuni în genul Otiliei Cazimir, e o pagină tipică :

*În neamul meu femeile-s ciudate,
Cu părul brun de tot și fața pală,
Le place mult iubirea, însă toate
Își uită jurămintele și-nșală.*

*De-aceea nu-ntreba cit poate ține
Iubirea noastră — nimenea nu știe,
Iubește-mă și nu-ntreba ; că-n mine
E inima străbunilor mai vie*

*Și mîine poate totul să dispară,
Să-mi pari urît și prost și să te las,
Căci vin din minunata caldă țară.
Și sufletul fierbinte mi-a rămas...*

În același 1934, medicii Mihail și Elisabeta Isanos colaborau la un volum jubiliar — consacrat profesorului C. I. Parhon — cu un text de specialitate : *Deux cas de suicide chez les parkinsonniens post-encephalitiques*. Practicîndu-și profesiunea la spitalul din Costiugenii, lângă Chișinău, părinții poetei și-au dat fiicele la „Liceul Eparhial” din acest oraș. La șaisprezece ani, liceana Magda Isanos debuta în revista școlară *Licurici* (1932, nr. 2) cu *Aș vrea un basm și Primăvara* ; o altă poezie, *Gelozie*, îi apărea în numărul pe aprilie 1933. Toamna, în cadrul liceului lua ființă Societatea culturală „Iulia Hasdeu”, care în 1934 lansează o nouă revistă, *Ghiocci* ; în fruntea comitetului de redacție e Magda Isanos, care publică două proze scurte, *Creionări* și *Inseparabilele*, și o poezie, *Macii*. Începînd din toamna anului 1934, poeta era studentă la Universitatea din Iași. Printre colegii ieșind în grupuri de la cursuri putea fi văzută viitoarea autoare a *Cîntării munților* : fragilă, cap oval, păr negru cu cărare la mijloc, îmbrinat spre spate. Refuzînd să continue cariera părinților (preluată de o soră, Silvia), se înscrisese la Facultatea de litere și filozofie, dar și la drept. După un stagiul explorator la ambele facultăți, a frecventat doar cursurile juridice. Deseori, mi s-a părut a descoperi în ochii negri, meditativi, ai colegei de aceeași vîrstă, semnele unei vieți alternative, între suavitate și energetism. Sigur e că în personalitatea studentei în drept se articulau, în proporții mereu schimbătoare, lirismul clocotitor, reflexivitatea și sentimentul tragic. Era, fără să pară, un temperament fascinant.

Au urmat prezențe sporadice în *Cuget moldovenesc*, *Pagini basarabene* și *Viața Basarabiei*. De *Însemnări ieșene* — continuînd spiritul *Vieții românești* acum strămutate în București — poeta e atașată de la începuturile revistei (1936) pînă la suprimarea ei, în 1940. Din cele douăzeci și cinci de poezii publicate în *Însemnări* — între care *Dragostea mea*, *Învrăjbire*, *La marginea cimitirului*, *Calul de la birja de noapte*, *Logodnă de primăvară*, *Vis vegetal*, *Ziua mea netrăită*, *Murim... ca mine* — foarte puține au fost incluse în volumele pregătite de autoare. Gazeta ieșeană *Lumea* atrăgea atenția, la 29 decembrie 1937, asupra talentului Magdei Isanos, colaboratoare anul următor, cu versuri, recenzii și impresii, la o altă gazetă, *Iașul*. De la Suceava venise la Iași Eusebiu Camilar, care în 1936 publicase două plachete de poeme: *Che-marea apelor* și *Nocturne*. Literatura l-a apropiat de Magda Isanos, care la 31 martie 1938 se căsătorește „împotriva voinței familiei” cu bucovineanul, fapt dezvăluit de Veronica Zosin-Gorgos (*Manuscriptum*, nr. 3, 1974), fostă prietenă și colegă de facultate a poetei. Unul din martori la „Oficiul stării civile” a fost George Lesnea. Colaborarea la *Jurnalul literar* (1939), cu poezii și comentarii critice, e prilej de emulație, știut fiind că la săptămînalul condus de G. Călinescu publicau numeroși tineri. Vor urma contacte cu *Revista Fundațiilor*, cu *Vremea* și alte periodice. La 28 noiembrie 1941, decanul Baroului de Iași primea din partea tinerei Magda Isanos, avocat stagiar, o petiție obișnuită: „Cu onoare vă rog să binevoiți a lua în considerare prezentul Certificat medical, dînd delegațiune pentru aminarea proceselor mele d-șoarei Veronica Zosin și considerînd tot acest timp ca util pentru stagiul meu, deoarece din motive independente de voința mea sînt ținută să nu activez...” Alte întreruperi, provocate de o endocardită lentă malignă, aveau să se repete. Războiul și perspectiva morții, teme frecvente în noua etapă, accentuează în fulguranta traiectorie a poetei conștiința tragică. Puritate, tandrețe să nu mai fie despărțite, scrie ea într-o postumă: „*Sînt sora ierbii tinere de-afară...*” Epuizată de boală, muribundă, ea face elogiul bucuriei de a trăi. Totul trebuie spus cu simplitate, ca într-un dialog: cu empatie, cu adeziune ori cu revoltă. Cu moartea în

suflet, sfidind, ea își trăiește destinul cu măreția unei eroine de tragedie antică :

*Uneori, în diminețile clare,
mă uit drept în soare rizînd
și nu pot crede c-am să mor în curînd ;
viața mea sună înalt, fără-ntristare.*

*Cred în ea, cred în numele ei
și-n culorile anotimpului meu,
zveltă ca mestecenii, mereu,
să freamăt aș vrea în soarele-acesta dintii.*

O plachetă, de **Poezii**, apărută la Iași în 1943, e singura culegere antumă a Magdei Isanos, incluzînd treizeci și opt de titluri. La 17 noiembrie 1944, ea se stîngea în casa părinților săi, retrași după pensionare la București, în strada Popa Nan, 49. Postumele *Cîntarea munților* (1945) și *Țara luminii* (1946) însumează 31 și, respectiv, 50 de titluri. Alte poezii, aproape nouăzeci, au fost grupate în *Addenda la Versuri* (1964), ediție îngrijită de Marin Bucur. Patru inedite au fost publicate de G.G. Ursu în *Manuscriptum* (nr. 2, 1972). În aceeași revistă (nr. 3, 1974), de menționat trei proze scurte postume — *Domnișoara Vanda*, *Toto* și *Omul cu cizme roșii* — cu o prezentare de Al. Husar.

Referindu-se la halucinatul Edgar Poe, nu mai puțin straniu! Baudelaire considera că pasiunea e „beția inimii“ iar adevărul „hrana rațiunii“. La Magda Isanos, pasionalitatea e o formă complementară a lucidității, resort determinîndu-i modul de a exista, fizionomia morală, orientînd-o spre o poezie de flăcări înalte și exaltări pluriforme. Cîntînd ca „privighetorile oarbe“, poeta practică, instinctiv parcă, un fel de hierofanie, de unde revelarea legăturilor dintre oameni și lucruri, dintre cuvînt, ca instrument de confesiune, și senzația de insecuritate, marcată de războiul mondial al doilea. Un vers ca „*Nu știu, eu sorb cîntecul sau el mă soarbe*“ punctează prin familiarul *nu știu* natura spontană a poeziei sale, ea, poeta, fiind o voce a lucrurilor. Ca unul

care se repetă de cîteva ori, acest „nu ştiu“ merită o oprire în loc. „Nu pot să ştiu ce-a fost prin vremi, odinioară / ştiu doar ce văd“, avea să spună Blaga, într-o postumă : *A fost cîndva pămîntul străveziu. „Nu ştiu ce-a fost mai de mult. / Am uitat“*, scrisese Magda Isanos, afiliată regnurilor. vegetalului în special. de la care aşteaptă răspunsuri : „Cu fiecare lucru, azi ştiu, / mă-nrudesc şi de zarea mea şiu (...) / / Ce-a fost de mult am uitat. / Poate-am dormit şi-am visat. / În bulbii de morcovi şi cepe / e încă un vis care-ncepe...“ (Amiaza). Lui nu ştiu şi lui ştiu, vocabule corespunzînd diverselor etaje ale conştiinţei, li se aliază repetat un *simt*, traducînd dimensiunea emotivă, disponibilităţile compensatorii ale unei sensibilităţi acute, avînd ca efect perceperea lumii în unitatea ei indisolubilă. Solitudinea — condiţie insulară — e o infirmitate :

Mă simt în camera mea ca pe-o insulă.

*Mă gîndesc tot mai grăbită şi sufăr
de tinereţe, ca de-o boală sau dragoste.*

Poezie de simultaneităţi, unificînd iubire şi maladie, maternitate şi aprehensiunea morţii, cotidianul şi ritmurile eterne. Efervescenţa, mobilismul, gesticulaţia retorică, iluminările, exteriorităţile de tot felul, nu disimulează anxietăţile, răsucirile lăuntrice, spaimile — însă faţă de întreaga lirică feminină de pînă la ea, nu şoapta, nu suavităţile îi marchează rostirea. Tumulturile ei, cu urcuşuri spectaculoase, accentele în notă socială activă, revoluţionară chiar, relaxările, coborîrile în mîhnire, toate comportă trăsături aspre, energice, cu un aer masculin. Excepţii sînt de găsit în confesiunile tinerei de şaisprezece-şaptesprezece ani, în *Gelozie*, bunăoară ; reproşurile erotice tandre, cochetăria, în alte locuri detaliile florale, rochia bunicii din „*lada mirosînd a molii şi-a parfum*“, duc spre Otilia Cazimir. Nu e deloc sigură legătura cu puţin cunoscuta Alice Călugăru, dar *ploaia* şi *şerpii* din singurul volum antum al Magdei Isanos — *Poezii* — relevă un temperament congener, senzual, convulsiv, ardent, de unde coincidenţe în opţiunea pentru imagini fruste. Nu frapează încă viziunile planetare, co-

losaful, imaginea șocantă : „Cine va cînta cîntecul mare, / în care să-ncapă pămîntul și toate / lucrurile blînde și întunecate, / rădăcini, amintiri amare ?...” Copilăria, candorile, vegetalul sînt motive de rememorări în lumină (lumina e obsesie) ; „vijelioase” *Flori* saltă din „pămînt aburînd, ca niște strigăte” ; un animism cosmic le pune în comunicare cu lumea de desubt : „Minile micilor flori intră-n pămînt. / Morții cînd le sărută știu dacă-i vînt, / și de pe dinsele sorb ploaia și veștile. / Astfel, în flori își deschid morții fereștile...” Copil, poeta voia să pipăie stelele. În vara în care, întins „într-o ladă frumoasă”, bunicul a fost dus „pe sub marii castani”, ingenuitatea copilăriei s-a spulberat. Tinerețea stă pe vis și iluzii, cită vreme „volburi”, „furtuni” par departe. Timpul nu suscită temeri : „nu pot crede c-am să mor în curînd ; viața mea sună înalt, fără-ntristare”. Optimism și mefiență, pe un fond subconștient trădînd oroarea de moarte, își dispută cuvîntul mai degrabă ca senzații decît ca stări de conștiință. Într-un fel de dormitare a rațiunii, privitoare cu ochi mari, negri, emanînd melancolie, rîde în soare. „Mă scald în zi ca un copil în rîu. / N-am ieri nici mîne, și voioasă-n uliți, / privesc cum trece soarele cu sulii, / și mă gîndesc la vară și la griu...” Înconjurimea, lucrurile, pădurea, toamna, ploile persistînd în auz, „duioșii cîni”, păsări visîndu-se zburînd, iată imagini ale veșniciei prin revenire la elementar : „Cine-a scornit vorbele «astăzi» și «mîne» ? / Ca și cînd n-ar fi totul veșnic, / și soarele și lumînarea din sfeșnic, / în măsura în care ard și există...”

Dar peste timpul Magdei Isanos veghează implacabil — după expresia lui Camus — *sîngeroasele matematici ale morții*, motiv de aprehensiuni și revolte („Nu pot muri ca sălbătăciunile, / În resemnare și pace”), pretext de monologuri neliniștitoare, ca în *Poemul femeii care iubea primăvara* : „Florile din pomi vor fi mere. / Cîntecul din iasomii — tăcere, / și stelele — pulbere-n vînt și părere... / Tu cîntă și nu te teme. / Mai înainte de vreme / nu vei muri...” Un „hai să-nflorim” asemenea pomilor, implică ideea trecerii lente, trecere totuși. Prefață a morții e senzația de închircire a lumii în general : „Da. Nu știu cum s-a făcut. / Pămîntu-i mic și zările-au scăzut...” Soarele pare „un inel sub-

fire..." Se schițează motive ulterior reluate, adîncite, sugerînd asil-milarea prin moarte cu lumea vegetală, neutralizarea plînsului grație ploilor purificatoare ori somnului; e invocat un Dumnezeu cu profil de plugar, care „seamănă, pune vie, culege. / Uneori nici n-așteaptă să lege" (Ion). Dincolo de reminiscențe argheziene (îngerî, halucinații), ciclul *Spital* fixează experiențe cărora introspecția, proiectarea în dramele altora, neliniștile multiforme, le imprimă note personale tragice. Poeme ca *Febră*, *Solii pămîntului*, *Păsările* devin veritabile documente psihologice și etice despre condiția umană în situații-limită. Pompiliu Constantinescu remarcă la Magda Isanos lirismul de „substanță, ca ceva natural", o „simplitate patetică, în lirica atît de feminină, însă fără pic de dulcegărie", un vers „sugerînd mai mult decît spune în esență..." (Vremea, iulie 1942, nr. 7).

Ridicarea de la drama personală la cea a războiului ca fenomen de criză colectivă echivalează cu instituirea unui limbaj deasupra melancoliei, de unde *Cîntarea munților*, opera unei femei-tribun acționînd sub semnul furtunii morale. „Trebuie să preamăresc ceva și să mor... / Trebuie să scriu cu puține cuvinte de țărîni și oamenii lor" (Cine va cînta). Revendicativă, plastică, intens-retorică, oraculară, cîntarea în cauză urmează un program pluridimensional, în care socialul, politicul și eticul fuzionează într-un umanism activ, dinamizator, cu ecouri prelungi. Versuri cu resorturi imperative cheamă într-o lume concretă, pe un pămînt zbuciumat, lîngă „sîngele cald al martirilor", în căutarea unui „sens luminos al lumii..." Așteptare anxioasă, scrutări agitate, apeluri directe și proiecții alegorice se organizează în viziuni uneori familiare, mai frecvent solemne, cu mulțimi înaintînd spre viitor, cu răsturnări de noime și întocmiri. Simbolizare a verticalității, muntele e punct de observație spre zări, spațiu de meditație și nu în ultimul rînd metaforă a Eului cumulativ, care-și asumă destinele comunității: „Ce-ar fi și tu să te-nalți / cu mine, peste munți înalți, / / să fim, împreună, holdă și soare / în alte cîmpii, viitoare?" (Zăriți veșnicul munte?). Mai impetuos ca la Ada Negri din *Tempeste*, limbajul Magdei Isanos e răscolitor, pre-vizionar, cu jeturi de flăcări, dar, într-un alt sens, nu lipsit

de un anumit mister. Întorcînd spatele durerii proprii, practicînd alteritatea, vocea poetei pare o voce a destinului. Tonul oracular, grandilocvent, mesianic („*Pe munții lumii, trimbițele sună, / răsună*“), concordă, nu o dată, cu imnicul : „*Mărire vouă, munți ! / Laudă / minilor care vă caută / luminoasele frunți !...*“ Poezia acțiune alternează cu elegia, dar o elegie cu suport polemic, vituperînd, denunțînd. Atmosferă de panică tulbure și jelanii, cu „*oameni plecînd la război*“, triști, osteniți : „*Erau tineri țărani, jumătate goi, / în vagoane de marfă, cîntînd / cîntece monotone și triste*“ (*Am văzut și eu oameni plecînd*). Prin sate, bătrîne femei „*vedeau semne, sus*“ ; clopote mari bat premonitoriu, straniu ; mulțimi spectrale, fantomatice, înși încruntați privesc în infinit : „*De cîte ori îi văd trecînd, cîntînd / din armonici, nu știu cum, / îmi vine parcă să ies în drum / și să pornesc cu dinșii spre surele țărini, / acolo, departe...*“ Vibrații din *Dezamăgitul* lui Nerval pătrund în pateticele refrene despre dezmoșteniții de toate feurile :

*Ei sînt săracii pămîntului, ei sînt umbroșii
oameni care răspîdesc întristare,
și lumea lor n-are măsură, n-are culoare.
Ei sînt săracii, ei sînt umbroșii...*

Aluzia mitică pune în valoare realități contemporane tragice ; „*în pădurile țării*“ stă „*balaurul, / care ne-nghite fierul, argintul, griul și aurul*“. Dumnezeu e văzut la modul arghezian, reproșîndu-i-se că sus nu răzbat „*virfurile acestei păduri de suspine*“ și plîngeri : „*Să fi dat, Doamne, fiecărui om, / cîte-o bucată verde de pămînt și cîte-un pom...*“ Alteori Dumnezeu, „*cînd cîmpie verde, cînd apă*“, își micșorează dimensiunile, ascunzîndu-se „*în floarea de finic*“ sau devenind porumbel... Preocupată de felul cum gîndesc alții, poeta dezvăluie modul în care gîndește ea însăși, punînd obsesiv în dezbatere pacea („*Pentru pace mă rog, pentru lucruri uitate / și pentru oameni din singurătate*“), devenind „*pro-rociță*“, gîndind la „*oamenii risipiți / pe-nținsul pămîntului : / plugari, făuritori de unelte, / spre zorii păcii porniți...*“ Solidaritatea cu aceștia ilustrează formula „*Eu e un altul*“, dînd un sens

socia! vizionarismului ei : „*Fratele meu, ce bine te-asemeni / cu mine !...*“ (*Iartă-mă, frate*). Sau, încă mai limpede : „*Mulțime, nu mă goni, ca voi sînt și eu*“ (*Oamenii mă uimesc*). Chipuri în frescă, monocrome, fumurii, privesc cu „*ruini și moarte*“ îi asediază conștiința ; deciziile devin chemări energice, în spiritul unei retorici de tribună : „*Oameni, porniți ! (...).* / *Iată : dac-aș ști că, murind eu, / ați porni mai degrabă, / pumnalu-i gata. / Oameni, dați-mi drapelul !*“ (*Nu pot înțelege de ce...*). Premoniții, anticipări despre noul veac fac din poemul *Din orașe arzînd* o pagină cu ecouri grave, persistente, potențate de strofe monorime : „*Ei vin galopînd, galopînd, / din cornuri sunînd / răsunînd, / din orașe arzînd...*“. Procedeu similar, bazat pe repetiții retorice, în *Veac mare, veac larg* : „*Vestea s-apropie, focul s-apropie. / Cimpia-i plină de tropote / Dați fuga la clopote...*“ *Pictura* monumentală vizînd solemnitatea, cedează însă unui limbaj excesiv declamator, hiperbolic ; lingă cei căzuți se vor pune „*goarne de aur (...)* pentru fiecare, / pentru vestea cea mare, / pentru soare, ceruri, popoare“ (*Cîntarea adormiților*).

Trei poeme în special — *Cînt, De-am fi-mpărțit pe dreptate, Testament pentru fata mea* — se cuvin reținute pentru autoportretul poetei. A pune în vers „*toate veștile mari*“ a fost pentru ea, în *Cîntarea munților*, motiv de poezie-manifest :

Aștept anul unu.

Anul păcii între popoare.

*Ale istoriei mari abatoare
vor fi dărimate.*

*Inima mea de pe-acumă murmură : „Frate,
Iartă-mă pentru urile strămoșești
și-n numele suferințelor omenești,
dă-mi mîna...*

Perspectiva trecerii în neființă imprimă confesiunilor din *Țara Luminii* un dramatism cu accente patetice vizînd o etică a depășirii, pe un fond de lumină nu numai din afară. Moartea e „*marele popas*“, „*tristul mister*“, dar ascultînd „*orga pădurilor*“, spunînd

du-și „sora ierbii tinere“, contemplînd mobilitatea din univers, tinăra sortită dispariției apropiate intonează *Imnuri pentru pămînt*, „pentru păduri și izvoare“, adresîndu-se mărilor „netulburate“, riurilor „sfinte“, „cîmpurilor vieții“, „firelor de iarbă, subțiri“. O privire proaspătă îmbrățișează fauna foitoare, „animale cu coarne“, păsări, șopîrle, insecte, reprezentanțe ale instinctualității pure. În marea *Călătorie* în moarte, nimic cernit, viziunea rămînînd subliniat mioritică, sugerînd fuziunea lină cu materia : „Șopîrle verzi, din verzile păduri, / vor înălța fierbinșile lor guri / pînă la urechea mea, să-mi dea povețe, / ziua și noaptea drumul să-mă-nvețe...“ Un *Imn soarelui*, simbol al ecloziunii universale la cei vechi, la Goethe, la Rilke și ceilalți, cîntări de „*laudă și năvălă mirare*“ dedicate elementelor, acestea sînt modalități de obnubilare a dramei proprii, dar și de perpetuă neuitare. În plină vară (*În asfințit*), fondul intens-naturist al celei pregătite pentru „eternitate“ oscilează între împăcare și întrebări triste :

Nu eram singură, ci-mpreună
cu arborii și alte ființe
plămădite din cel dintîi lut
al lumii, în ere uitate, fierbinți.
Cu toții atîrnăm în picătura
luminoasă ce precede noaptea.
O presimțire străbătea făptura
mea pieritoare :

oare-avem să te vedem, încă, mâine, soare ?

Senzații tactile înregistrează mișcarea nevăzută a sevelor, umiditatea estivală generatoare de miracole. Nu ploi putrede bacoviene, ci freschețe, „ploi verzi“ fără „nimic trist“, muzicale, tonice : „Eu auzeam pămîntul cum respiră, / iarba cum crește“ (*Floaia*). Un superb *Echinor*, imn pentru „cea mai înaltă zi“, moment de instalare în sublim, e un panoramic de lumini, spectacol ferfotind de viață, pe pămînt, în aer : „S-alegeau semințele sub coaja subțire / și încă verde-a fructelor. Apoi / despletite ploi / străbăteau ținutul dansînd / în sunetul tobelor și țîmbalelor...“ Cu o percepție mereu frustă a lumii tangibile, văzută ca principiu

de continuitate, poeta claustrată în *Spital* păstrează și în halucinațiile ante mortem o aură luminoasă :

*Venea dragonul, șarpele de mare,
și s-așeza pe pieptul meu. Acum
trebuia să-i îndur privirea strălucitoare,
și trupul greu, deși era de fum.*

*Din când în când răcoarea eterului
ne-amintea lumea cealaltă.*

*Pajiștile verzi sub lumina cerului,
diminețile, seara-ncărcată
de-atâtea parfumuri ușoare ;
oameni verticali, libertate, culoare,*

*Cei care pînă-n seară
trebuiau să moară
căpătau aripi, nădejdi,
vedeau sfinți în odăjdi,
ori cîntau cîte-un cîntec uitat.
Îngerul speranței stătea lingă pat.*

Psihanalitic vorbind, în combustii, în solaritatea și neliniștile Magdei Isanos durează impulsuri de la înaintașii în linie paternă din „*Grecia arsă de soare*“, de la Străbunii „*putreziți în țărîna Heladei, demult...*“ Autobiografie lirică de vibrantă umanitate, iată ce e *Țara luminii* în totul ! Alte poeme, lăsate în perioadă sau în manuscris, îi țin companie, chemîndu-se neîncetat unul pe altul. Efigia lui Arghezi, aplecată peste ciclul *Spital*, e vizibilă și în alte texte ; inflexiuni rilkeene transpar în *Doamne, unde-ai să ne-așezi pe noi ?* — dar accente proprii personalizează o operă de mari tensiuni psihice. Contraste, subtile gradații ascendente și descendente, o crispanță planare peste propria dramă lasă, după lectura integrală, o impresie durabilă de stilizare în durere, de sublimare în cînt. La polul masculin, venind „*de-afară, din zloată*“, *Bărbatul* e un „*stejar stufoș*“ de al cărui glas puternic „*se sperie*

focul"; în alt context, *Pustnicul* viețuind în „loc ferit“, cu sălaș „sub stîncă“, ascultînd „clopote mari de aramă“, e un Decheneu străveziu.

Sadoveniene sînt, în esență, alternanțele de la profan la sacru, singurătățile montane afiliate mitului. Drept corectiv la drama marii treceri, sihaștrii sadovenieni propun o tăcere compactă, coborîrea în sinele întristat. Feminitatea Magdei Isanos, refractară mușeniei, ermetismului în genere, transpare în proiecții variate, axate pe ideea trecerii demne dincolo. Din psalmii biblici sau din folclorul ritual provin *umbra și fumul*, embleme ale efemerității : „sufletul ți se poate risipi ca un fum“, umbra lui rătăcește „peste ape-n tremur și potici...“ Adîncul somn, „somnul cel bun al morții“, e vegheat de îngeri. Ființa care iubise „armonia lumii, ascunsă lege-a cadențelor“, care crezuse în „ierburi și vînt“, dar nu-și isprăvisese cîntecul, se desparte de lume în „lumină sonoră“, consoatoare : „Întorc capul să mai văd o dată / ceea ce ani în șir am privit ; / ceea ce șiruri lungi de ani n-am să mai văd“ (*Frumoase-s cîmpiile vieții...*). Tristețea sună feminin : „Nu pot pleca. Arborii îmi șoptesc ; / florile calea-mi ațin și mă opresc...“ (*Doamne, n-am isprăvit !*). Intervin însă argumente argheziene : „...viețile viitoare / nu mă mîngîie că mă duc de-aici, / lăsînd ogoarele, copiii mici. / / Aș fi vrut să mai am răgaz, / să mai fac o grădină și-un iaz ; / să zidesc case, să pun livezi, / și vie să cresc, și cirezi“ (*Plecînd*). Dumnezeu e un pom ; un om devine rugăciune. Un panteism cu rădăcini în trecutul uitat colorează atitudinea finală ; dureroasă în sine, integrării în matricea naturii, îi urmează regenerarea în forme schimbate. Ni se vorbește deci de metamorfoze, idee-boltă în *Imnuri pentru pămînt* :

Oare n-am fost și eu un arbore mai demult ?
Și astăzi nu-s tot materie ?
Forme pieritoare, vise puzderie,
de unde veniți ?
Laudă, oricum, laudă ție,
natură și forță vie,
mamă care ne legeni pe jumătate-adormiți...

Și, în același spirit : „Ai să fii / într-o sută și-o mie de lucruri vii !...” Concluzia din *Cortul singurătății* e reluată duios în *Cel puțin, legănați-vă, ramuri* : „Aș vrea să trăiesc în toate viețuitoarele, / / să privesc, să privesc soarele, / s-aud toate glasurile, toate murmurile, / să-nverzească-n inima mea toate pădurile“.

În același timp poetă de aspect colocvial — recurgînd la interogații, la exclamații și imperative — și exploratoare a eului profund, contînd pe forța inepuizabilă a senzației dar organizîndu-și sentimentele în texte decantate, dense, de o fluentă impecabilă, Magda Isanos excelează în tranzițiile de la „desenul“ clar, creator de reliefuri, la vizionarismul *flou*, de penumbre sufletești, adecvat imaginației rafinate. De o parte poeme ale concretului multiplu — *Bărbatul*, *Ploaia*, *Oamenii mă uimesc*, de alta străveziul din *Călătorie*, *Țara luminii*, *Oglinzi* : „Foarte mulți oameni se-neacă-n oglinzi, / femei palide, prunci suferinzi...” În călătoria ultimă : „de soare străvezii, sătui de ploi, / vom adormi cu pleoapele deschise, / prins fiecare-n delta lui de vise...” Admirabilul poem recapitulativ *Copilul meu*, să nu mă cauți, capodopera Magdei Isanos, e o variantă — din perspectivă feminină — la *De-a v-ați ascuns de Argezi*. Sinteză, altfel spus, a disponibilităților afective și expresive ale unei moraliste patetice. O elegie antologică:

*Copilul meu, să nu mă cauți. Toate
îți vor vorbi de mine cu dreptate.
După ce n-am să mai fiu,
să nu spui : „Pentru mama-i tîrziu (...).*

*Să nu te temi de fața mea schimbată.
Să nu spui : „Mama n-a fost așa niciodată !”
Ai să-mi cunoști glasul poveștilor
în arborii din fața fereștilor*

*Din multe semne-ai să-nțelegi că-s eu,
cînd am să vin lîngă patul tău
și-am să fac aerul răcoros,
scoborînd toate stelele jos.*

*Al să cunoști că-i mama după pace
și după felu-n care totul tace —
durerea și grija de mâine —
după mirosul de gutui și pîine.*

*Ai să mă știi și-ai să zîmbești dormind.
Eu, cînd am să văd soarele răsărind,
de teamă să nu mă fac rouă și să nu mor,
am să-mi iau îngerii și-am să zbor.*

Talent viguros, căruia destinul advers i-a grăbit maturizarea, autoarea *Țării lumînii* are disponibilități de poetă mare. Nici una dintre contemporanele ei n-o egalează. În latura tragică, o urmează Ileana Mălăncioiu, însă cu accente depresive ireversibile.

Paralel cu exercițiile poetice, liceana Magda Isanos publică în două numere din revista școlii (*Ghiociei*, 1934, nr. 2 și 3) mici proze de observație despre colegile sale. Siluete și notații de atmosferă, așadar : *Creionări*, cum se intitulează cea dintîi, impresii de „sfîrșit de trimestru“, la încheierea mediilor. O colegă nu știe „ce-i cu Besapora“; o alta intervine salvator și „explică chestia Besaporei“. În timpul acesta, poeta visează „o zi luminoasă de vară“, o „plajă însorită, unde să nu vorbească decît marea cu stîncile și pescărușii cu valurile“, dar — alt detaliu sonor — „un suier nostalgic“ anunță plecarea unui tren din gara „de alături“... Poeta și colegile ei au acum optsprezece ani. Două dintre ele, *Inseparabilele*, îi oferă motive de reflecții psihologice, amicitia lor fiind un mod de solidarizare în fața neprevăzutului. Alte profiluri — apărute în 1938 în gazeta *Iașul* — sînt ceea ce la *Viața românească* se înțelegea, înainte de război, prin *documente omenеști*. Explorării psihologice i se asociază acum considerații etico-sociale; existența unei tinere — *Studenta* — e investigată din unghiuri multiple relevînd deruta, *tranziția de la iluzie la deznădejde*, finalmente la eșec. Tînăra venită într-un oraș universitar „ar vrea să fie mică și să se întoarcă acasă“. E schițată astfel starea de *alienare* a unei întregi categorii, dar termenul nu circula

În epocă în accepțiunea de astăzi. *Magistrata*, alt personaj-sumă, poate aborda mai realist decât colegii de profesie sufletul femeii. Dacă „s-a întâmplat ca vreo cițiva bărbați“ — între care Balzac, Flaubert, Tolstoi — au înțeles dramele acesteia, magistrații, „totdeauna bărbați“, nu intră în complexele ei. Argumentele Magdei Isanos amintesc de campania Sofiei Nădejde la *Contemporanul*, la sfârșitul veacului trecut: „Fără să fac feminism, mi-am zis că multe lucruri trebuiesc judecate de femei. Un bărbat nu naște. De ce să aibă pretenția de a simți ce înțelege o mamă ? (...). Bineînțeles, nu se vor face magistrate din tinerele noastre dudu, preocupate exclusiv de linia buzelor lor fardate. Toate acestea rămân adevărate pînă în clipa cînd cineva ar dovedi că justiția nu are nici o legătură cu psihologia și cu complexul vieții trăite și că, dimpotrivă, totul se reduce la formularea cit mai corectă a unui text oarecare...“

Remarcabile prin dicțiunea surîzător-spirituală sînt tabletele *Îngerii* și *Despre marile iubiri*, în care grație și paradox concurează cu fanteziile lui G. Topîrceanu din *Scrisori fără adresă*. Nu de îngerii de la „porțile raului“ e vorba, ci de îngerii-metafore ; dar de aceștia și de lună „să ne ferim în poezie ca și în viață“, conchide ironic autoarea. Linia unduitoare a discursului întreține inteligent echivocul :

„Poeții (totdeauna oamenii aceștia și-au făcut un ideal din a nu pricepe nimic) au crezut că femeia, mai ales cea iubită e un înger.

De fapt, nu se știe dacă erau siguri pentru că o mai numeau și demon, floare, zînă etc. Dar oricum, o asociau întotdeauna în mintea lor cu ceva gingaș, supranatural.

Aceasta a fost o mare greșală și una din cauzele pentru care îngerul a decăzut.

Într-o vreme am stat și eu printre îngeri (într-un cămin sau internat de domnișoare). Unul vroia să se mărite cu o mașină, altul cu o vilă.

Copiii sînt și ei îngeri (cînd mamele se supără, nu ezită totuși să-i numească diavoli), acesta este un fenomen firesc : îngerul trebuie să cadă. În privința copiilor, care în majoritate se ocupă cu

stricarea a tot ce există : cuiburi, ghete, mingi, geamuri — care spun minciuni și-s vanitoși și după Freud chiar libidinoși — nu știu la ce s-o fi gîndind lumea cînd le zice ingeri. Cu puțină psihoanaliză, termenul s-ar explica așa : „aș prefera să te faci inger și să te sui la cer»...”

A invoca *mari iubiri* e totuna cu a luneca în vis, dar a relata vise e întreprindere „neserioasă”, cu care „se îndeletnicesc babele, Freud și fetele nemăritate”. Pretext, totuși, pentru poetă de a lega ideea de vis de Romeo și Julieta, de Marguerite Gauthier și Armand Duval, de Manon Lescaut și cavalerul Des Grieux — cupluri plasate în fantastic pentru a marca irealitatea iubirilor sublime : „Mă găseam într-un decor de basm, probabil în insulele Hawai, portocali, cipri, nenumărate grote luminate (deși asta nu e imposibil) de lună. Știți d-voastră cum e în visuri, totul de-a-ndoaselea. Marea se revărsa nu știu de unde, de sus, și totuși nu erau valuri, copacii stăteau echilibristic pe propriul lor vîrf și din rădăcinile lor parfumate — care nu știu de ce fumegau — rășăreau chipuri...” Accesul în „țara iubirilor mari”, în țărîm fără noapte, e instalare într-un timp pur, al plenitudinii : „Moartea, destinul, disprețul, nu-ți trebuie decît tinerețe ca să le rîzi în nas”.

Postum, au apărut cîteva proze scurte, discret racordate între ele prin unele personaje comune : *Naiada* (în *Cronica*, 1973, nr. 8), *Domnișoara Vanda, Toto și Omul cu cizme roșii* (în *Manuscriptum*, 1974, nr. 3). În toate revine termenul *ciudat*, în intenția de a sublinia abaterea de la normă ; în toate, lucrurile evoluează într-un anumit indeterminism, încît nu știm unde începe și unde sfîrșește excepția de la regulă. Abia punctat, insinuat cu suplețe, esotericul creează spații de penumbre, o atmosferă de irealism, acea senzație de ambiguitate proprie discursului fantastic. Cine e așa-dar *Domnișoara Vanda* ? Nimeni n-ar crede că aceasta, cu grația ei feciorelnică, cu surîsul ei gingaș, e posedată de duhuri. În păpușile confecționate de ea, tinăra Vanda crede că intră „sufletele copiilor mici, morți de curînd”, rămînînd prinse acolo ca în niște „capcane frumoase”. Parabolă ? Basn ? Cine ar bănuî că „luminosul, coloratul atelier de păpuși e un iad unde sufletele

se pîrjolesc ?" În cele din urmă, tinăra cu „drăgălașele ei gropițe în obraz“ halucinează, declarînd că ea însăși e *păpușă*... Toate prozele menționate au drept cadru ambianța de mic oraș, în care „fiecare știe totul despre celălalt“. Un bătrîn enigmatic, ușor schiop, e poreclit *Toto*, nume cu care el se adresa copiilor întîlniți întîmplător și cărora le arată o afecțiune paternă. De ciudăteniile personajului se vorbește în toate felurile. Solitar, taciturn, posesor al unei case mari, cu ferestre oblonite, el apare pe străzi totdeauna cu o carte în mînă „din care citea mergînd și se lovea mereu de oameni, de felinare și case“. Grădina imensă de lîngă casa lui e spațiu de serbări feerice, exclusiv pentru cei mici, tărîm de paradis infantil văzut de un ochi de poetă. Bizarul *Toto* nu e însă atît de fantastic pe cît pare. La moartea bătrînului, „în camera cea mai misterioasă din misterioasa casă“ s-a descoperit „un sicriu de argint cu capacul de sticlă și în el, îmbălsămat, trupul unui copil de trei ani, copilul lui *Toto*“, mort de mult. Solitarul din orașul cu „cei mai fericiți copii“, se elibera de tristețe făcînd bucurie copiilor altora.

Ceva din suflul povestirilor unui Gottfried Keller despre *Oamenii din Seldwyla* transpare întîmplător la Magda Isanos în *Omul cu cizme roșii*, personaj venit nu se știe de unde la balul din saloanele unei generălese și cucerind spontan inimile tuturor femeilor din oraș. Intrusul cu îmbrăcăminte stranie „vorbea dumnezeiește“ ; la balurile din alte case, „farmecul lui izvora din fiecare gest, din toată făptura lui de uriaș blond și poate chiar din adîncuri necunoscute nimănui“. Lectorului i se sugerează discret că la mijloc nu e lucru curat. Omul care-și spunea Adam, care părea atras de amfitrioană și de o superbă Cristina, dispare tot atît de misterios precum venise, pentru a fi văzut apoi cu *Toto* pe stradă. Un doctor Cox, participant la balul generăleseii, afirmă că nici nu-l observase. Alții cred a-l fi zărit mistuindu-se înspre o pădure acoperită de ninsoare. Nu e imposibil ca „însuși diavolul să-și fi ales drept reședință orașelul nostru“, aflăm în încheiere ; doar „un loc din cale-afară de plăcut și-apoi e orașul unde se-ntîmplă minuni fără ca să intervină Dumnezeu...“ Anticipam că unele personaje trec dintr-un text în altul. În *Omul cu cizme*

roșii se vorbește incidental de domnioșara Vanda, „care pe vremea aceea nu-nnebunise încă”. Din personaj marginal, cum era inițial, doctorul Cox devine figură de prim-plan în *Naiada*. O statueta din bronz din grădina doctorului, cunoscut colecționar de artă, dispare într-o zi de pe soclu. Zvonuri, din cele mai fantastice, ipoteze formulate de către „oameni în toată mintea”, traduc un fenomen de halucinație colectivă : unii ar fi văzut naiada în pădurea din preajmă, alții „pretindeau că-ntîlniseră un cerb care ducea între coarne” naiada. În miez de noapte, femeia goală, „cu părul lung, roșiatic”, ciocănește la fereastra doctorului, iar după o vreme statueta revine pe soclul ei „ca și cînd nici nu s-ar fi mișcat de acolo”.

Impresiile de lectură ale poetei, notate cu dezinvoltură, demonstrează o inteligență problematizantă, axată pe dezbateri logice. Formulate clar, nu lipsite de un timbru personal, opiniile în cauză nu deschid perspective noi, dar punctează adevăruri de luat în seamă. La Teatrul Național din Iași se prezenta o dramatizare după *Ivan Turbincă*, populara poveste a lui Creangă. Nu spectacolul respectiv preocupă pe comentatoare, ci constatarea că „la urma urmei, aceasta nu-i o poveste numai pentru copii”, cum o recomandau afișele. Magda Isanos se înscrie în replică : „De fapt, povestea e mai degrabă pentru bătrîni și pentru o filozofie senină : viață și moarte, bine și rău, toate au un rost și să te împaci cu ele e cea dintîi condiție a fericirii. Ivan, în alegoria acestui basm, ar reprezenta omul în genere, omul mediocru, bun la suflet, dar superficial, șiret și poate tocmai de asta, deloc înțelept, răpit de satisfacțiile naturale și imediate [...]. Ivan n-are nimic deosebit, dar e nespus de simpatice din pricina nepăsării, mai bine zis a bucuriei cu care își cheltuiește viața...” Pe scurt, „filozofia” de la originea basmului e cea din *Faust*, rezumabilă în ideea că : „numai munca îl satisface pe om”. De reținut e concisa meditație finală, de aspect ontologic : „Poveste pentru copii ? Poate. Dar fiecare o trăim, și eu, și d-ta, și toți sîntem Ivani, care am vrea să ajungem la rai, care nu știm ce să facem cu viața, dar dorim veșnicia. Ne-am întîlnit cu sfîntul Petru și i-am

cerut turbinca, unde am băgat de-a valma dracii și moartea de care ne temem — ne-am crezut puternici și am uitat că noi, cu toate dorurile pe care le avem, sîntem în mina cuiva mult mai puternic, care, la rîndul lui suride șoptind : «poveste pentru copii»”.

Comentariul despre *Enigma Otiliei*, romanul recent al lui G. Călinescu, e în fond un micro-eseu despre *eternul feminin*, cu alte nuanțe decît în *Anna Karenina*, unde protagonista e „văzută parcă printr-un suflet de femeie”. G. Călinescu acționează prin intermediari, nu prin intermediare : prin mijlocirea categoriei Felix, tînr ingenuu, idealist, dar și prin cea a expertului Pascalopol, acesta matur, versat, realist. Magda Isanos vine cu propria ei viziune, pătrunzătoare :

„De fapt, eu am întîlnit-o pe Otilia pe stradă (o vreme am fost prietene).

Nu mai poartă volane, are poate bucle, un basc, pantofi cu talpă de crep.

Mi-am dat seama că nu-i făcută pentru a ajunge doamnă pîcantă, gen actriță întreținută (am în materie de artă o intuiție surprinzătoare, care, dacă aș fi bărbat, s-ar numi îndată talent).

Cu toate că-i spune lui Felix «noi, fetele, sîntem proaste», Otilia e foarte deșteaptă, curajoasă, lipsită de prejudecăți, așa fel încît emanciparea numelui ei, ca și superstițiile altora, sînt ridicole alături de dînsa. Otilia e spontană și e frumoasă în acel fel în care-i poezia, adică fără să se știe bine de ce...”

Subtil feminină e, în final, observația pe marginea unei fraze a Otiliei. Ea, Otilia, dezvăluise că „nu s-ar da înapoi” să-l înșele pe Pascalopol cu Felix, dacă ar avea certitudinea că acesta suferă : „Cînd voi mai întîlni-o pe stradă, am să-i spun : Nu trebuia să-l înșeli nici pe Pascalopol nici pe Felix (au ei grijă de asta, niciodată n-au făcut altceva decît să ne înșele) ! Dacă nu-i prea tîrziu, studiază, căci dacă e adevărat că o femeie care nu place nici unui bărbat e un monstru, nu-i mai puțin adevărat că tu, care plăci... tuturor bărbaților, poți fi o bună pianistă, de-o pildă”.

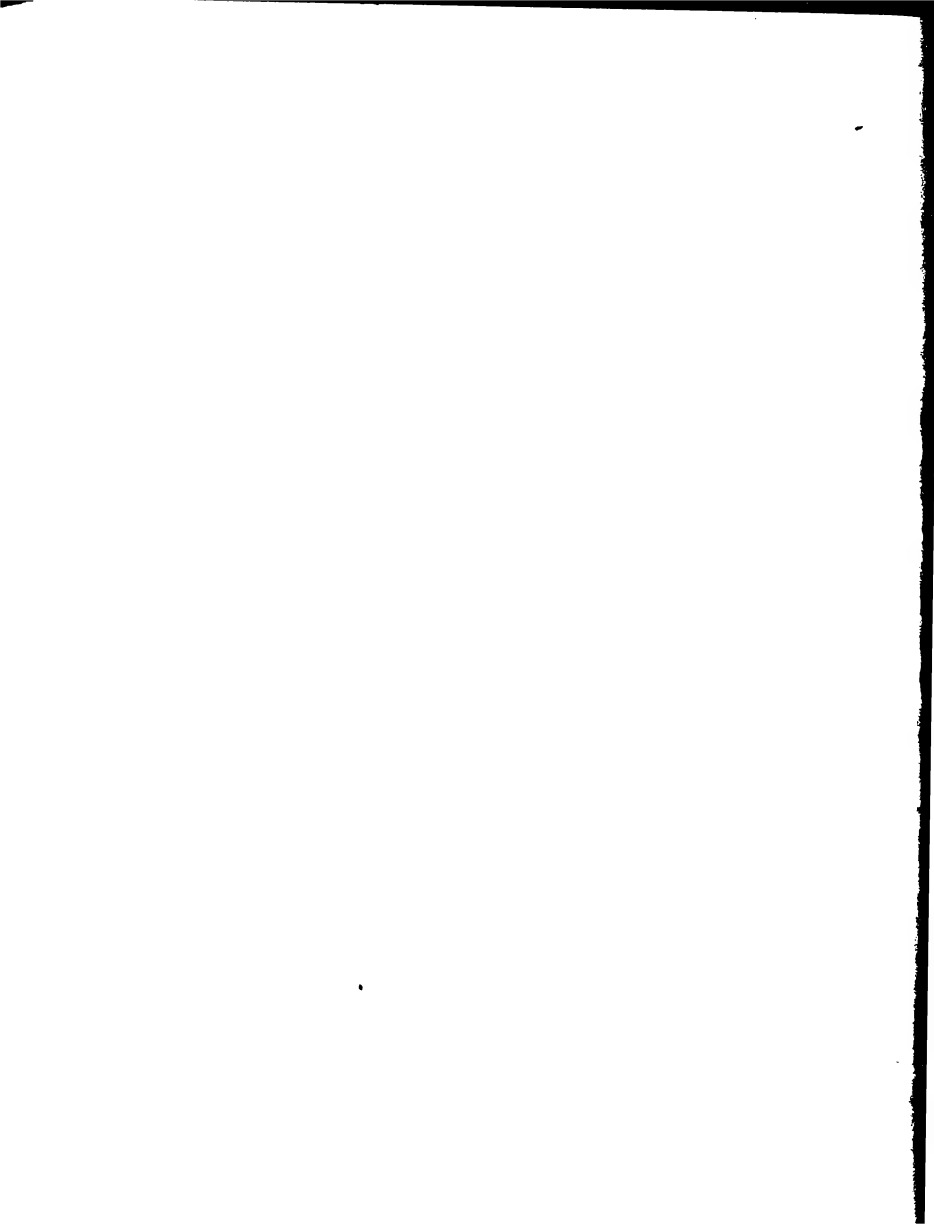
Feminitatea unei prozatoare ca Georgeta Mircea Cancicov se traduce literar prin „spontaneitate și naturalețe”, prin dialogul

alert. Întimplările din *Moldovenii* săi, deși „banale“ în fapt, devin „interesante, ceea ce nu e puțin lucru“, interesul ținînd de un realism aspru : „Satul, el însuși, cu copacii, casele, animalele, e unul din eroii cărții. Avem de fapt un singur personaj : Moldovenii. Ca o ființă cu multe fețe și multe brațe, acești Moldovenii sîvîrșesc sub ochii mereu curioși ai cititorului actele milenare : moartea, iubirea, nașterea, munca ogorului lor. Fondul sufletesc al acestor oameni ne este dezvăluit rar și prin adevărate izbucniri, asemănătoare celor ce se petrec mereu în natură...“ Magda Isanos descopere pe cînt propriu, la această ființă colectivă acționînd ca un singur ins, fenomenul de *unanimism*, observat de Jules Romain în spațiul orașului. O privire aruncată grăbit peste *Cartea cu amintiri* a lui Marcu Beza e semnul insatisfacției estetice, volumul în cauză fiind comparabil cu unele „acuarele corecte, pe care le-ncearcă fetele de pension cu talent.“ Altă comparație merge mai adînc în semnalarea lacunelor : „Ai prea mult impresia unei oglinzi plimbate pe deasupra unui frumos peisaj. Dar parcă ar fi fost mai plăcut ca oglinda aceea să nu fie așa de fidelă, am avea în cartea d-lui Beza o realitate mai transfigurată, o lume mai puțin adevărată dar mai vie. Asta poate din pricină că în materie de amintiri, ca și de poezie, personalitatea autorului are mai mult rol decît materialul pe care-l tratezi sau tehnica pe care o întrebuițezi.“ În privința aceasta, în *Vulpea* englezoaicei Mary Webb „fiecare pagină poate fi un poem în proză“, din care emană „iubire de viață și de poezie“, o „generozitate încîntătoare și o puritate în sensul moral al cuvîntului, cum nu întîlnești decît la nordici...“ Destinul poetului tînăr face obiectul unei glose judicioase pornind de la opusculul *Tîmplă în flăcări* de Victor Măgură. Chiar și o carte „proastă“ poate fi „o mărturisire, o încercare de a birui banalul, de a găsi frumusețea“. Eșecul trebuie înregistrat cu cîmprehensiune, de unde sfatul „să ne apropiem de poezie cu pietatea cu care te apropii de un mort : cine știe dacă el nu trăiește undeva deasupra noastră și dacă nu se va întoarce cîndva !“ Pe scurt : „poemele proaste și poezii tineri sînt cei spre care trebuie să privim, pentru că totul există la dinșii în potențial“.

Poeemele din 1938 ale lui Victor Măgură, pe atunci student în litere la Iași (mort pe front), aduc „lucruri frumoase, neașteptate”, totuși autorul „nu-și dă drumul așa-zisei inspirații”; e mai degrabă „prețios și pedant puțin, decît liric ca un robinet deschis...” Neavenite par aluziile livești sau culturale, în genere (Niobe, Strauss, Rodin, Rilke), incriminate la modul ironic: „Toate acestea sînt de prisos și supără, întîi pentru că începem să ne îndoim că dl. Măgură a trăit în intimitatea acestor mari nume și apoi pentru că avem impresia că vrea să ne sperie...” Și mai la urma urmei, ce te faci dacă eu nu l-am citit pe Rainer Maria Rilke? De ce să te prinzi de surtucul cuiva? Oare singur nu poți ieși deasupra, în lumină?” Un alt tînăr, în epocă, Al. Raicu, împrumuta în *Hronic* (1939) atitudini de la Virgil Carianopol, ambii, influențați, la rîndu-le, de Arghezi.

O dramă în patru acte, *Focurile*, inspirată de răscoala lui Horia (în colaborare cu Eusebiu Camilar), o traducere din Leonid Soloviev, *Minunata istorie a lui Nastratin Hoge* (în aceeași colaborare) reclamă și ele o mențiune. Opera poetei a cunoscut mai multe reeditări. „A scris versuri în care se simte tătăzuirea oceanului cînd se pregătește furtuna, versuri uriașe, poate cele dintîi versuri uriașe pe care le-a scris o fiică a poporului nostru”, remarca Geo Bogza (*Ca să fii om întreg*). Traduceri din poeziile sale au apărut în engleză, franceză, germană, maghiară, portugheză. În posteritate, poezia Magdei Isanos cunoaște o audiență remarcabilă, pe măsura celei care a fost o personalitate de excepție.

CONSTANTIN CIOPRAGA

TABEL CRONOLOGIC

1915 Din actul de căsătorie datat 14 iulie 1915 al Oficiului de stare civilă de pe lângă Municipiul Iași, rezultă că dl. Mihail Isanos, de profesiune medic, domiciliat în Iași, str. I. C. Brătianu, fiu al d-lui Iosef Isanos, de profesiune mecanic și al d-nei Peița, născută Papadopol, de profesiune casnică, se căsătorește cu Elisabeta Bălan, în vîrstă de 26 de ani, de profesie doctorandă, domiciliată în Iași, str. Sărării.

Și-au început cariera ca medici psihiatri la Spitalul Socola, lucrînd cu prof. C. I. Parhon.

1916 17 aprilie se naște fiica lor Magda (cf. Actul de naștere nr. 767 din anul 1916, luna aprilie, ziua 20 ; Registrul de stare civilă pentru născuți, 1—2/1916, oraș Iași).

1917 La vîrsta de un an și șase luni s-a îmbolnăvit de poliomielită, a fost salvată numai datorită grijei deosebite a mamei, despre care poeta spunea mai tîrziu : „Mama m-a născut a doua oară“. Sechelele

bolii au fost reduse la minimum, a rămas numai cu o sănătate delicată și cu o vizibilă dificultate la mers.

- 1920 Soții Isanos ocupă posturile de medici la spitalul din Costiugeni, părăsind astfel Iașul și spitalul Socola.

De mic copil, fiica lor avea o adevărată pasiune pentru lectură, citea zi și noapte din biblioteca părinților și din biblioteca școlii.

A urmat liceul la Chișinău, pasionînd-o chiar de la început româna și istoria, iar, mai tîrziu, filosofia. Acum se afirmă și pasiunea sa pentru literatură.

- 1932 Elevă a Liceului Eparhial din Chișinău (în clasa a VI-a) publică în revista liceului de băieți, *Licurici*, an. I, nr. 2 din 28 mai 1932 poeziile *Aș vrea un basm* și *Primăvara*.

- 1933 În revista *Licurici*, an. II, nr. 2 din 1 aprilie apare poezia *Gelozie*. În același an ia ființă pe lângă Liceul Eparhial de fete din Chișinău Societatea culturală „Iulia Hașdeu”, la înființarea căreia aportul Magdei Isanos a fost determinant. Poeta participă, împreună cu alte colege, la concursul organizat anual de Societatea „Tinerimea română”, la București. Obține premiul II la tema privind drepturile femeilor. La solemnitatea înmînării premiilor, președintele Societății, profesorul Nae Dumitrescu, declară : „De dumneata sînt convins că am să mai aud ! Ai mari posibilități”.

- 1934 Publică în *Viața Basarabiei*, anul III, nr. 3, martie, poezia *Ploaie* ; în *Crai nou*, an. I, nr. 3 din 31 martie poezia *Toporași*. Contribuie la apariția revistei *Ghio-*

cei, organul Societății culturale a școlii, avînd ca redactor pe eleva Magda Isanos, clasa a VII-a. În același an publică în aceeași revistă (*Ghiociei*, an. I, nr. 2, aprilie) schița *Creionări*, recenzii asupra revistei *Crai nou*, iar în nr. 2 (mai 1934) poezia *Macii* și schița *Inseparabilele*. Ține o conferință cu tema „Femeia în literatura noastră”. În luna mai elevele din clasa a VII-a, care lucrau la revistă, predau ștăfeta seriei următoare.

În toamna aceluiași an își începe la Iași studiile universitare. Inițial, se înscrie la Facultatea de Litere și Filosofie, urmînd paralel cursurile Facultății de Drept. În cele din urmă, renunță la Litere, hotărîndu-se să urmeze Dreptul.

1935 Locuia la familia avocatului M. Călinescu, lângă grădina „Copou”, într-un cartier liniștit și foarte aproape de Universitate. La 18 septembrie se căsătorește la Chișinău cu Lev Panteleev. [Acesta își făcuse studiile la Iași, urmînd limbile clasice. Avea calități intelectuale remarcabile, scria poezii și era și el un cititor pasionat.]

Poeta publică în *Viața Basarabiei*, an IV, nr. 11—12 nov.-dec. poezia *Rochia*.

1936 La 31 ianuarie căsătoria ei s-a desfășurat prin consens.

Continuă să publice în *Viața Basarabiei*, devine colaboratoare a revistei *Însemnări ieșene* (unde publică cu regularitate pînă la sfîrșitul anului 1940, cînd revista va fi suprimată).

Paralel publică în *Cuget moldovenesc*, *Pagini basarabene*, poezii ca *Dorința*, *Grădinărie*, *Atavism*, *Toamnă*, *Caisul*, *Cuvîntul Evei*, *Jucărie* și altele.

Locuiește împreună cu sora sa Silvia, studentă la medicină, într-o vilă pe Aleea Greceanu, azi strada Pinului, ulterior într-un apartament pe strada Sărării colț cu Ralet, în apropierea casei care a fost ultima locuință a lui Topîrceanu.

În această perioadă se apropie de studenții cu concepții democratice, integrându-se în Frontul Democrat Studențesc.

În vara anului 1936 Magda Isanos participă la conferințe și la strângerea de fonduri pentru ajutorarea poporului spaniol.

- 1937 Publică în *Însemnări ieșene*, aproape număr de număr, poezii ca *Învărbire*, *La marginea cimitirului*, *Blestem*, *Lacul*, *Calul de la birja de noapte*, *Ultimul sărut*, *După scriptură*, *Logodnă de primăvară*, *Risipire*, *Greșeala de tipar*, *Vis vegetal*, *Capricii*, *Murim*, *Romanță*, iar în *Lumea* (26 decembrie) poezia *Cîntarea păstorîței*.

În același an, ziarul *Lumea* (din 13 decembrie) va fi prima publicație în care se remarcă talentul poetei, „descoperire prețioasă a *Însemnărilor ieșene*“. În 26 decembrie, același ziar anunța „un nou talent în plină ascensiune, acel al d-rei M. I. (Magda Isanos), poetă a preocupărilor transcendente, minunat redată în versuri, versuri de o temeritate care depășește feminismul.

- 1938 Magda Isanos are o activitate intensă. Colaborînd la mai multe reviste, publică poezii ca *Rugăciune în pădurea de brad*, *Bunicul*, *Regret*, în *Însemnări ieșene*; apoi *Întoarcerea gospodarului*, *Fragment*, *Zori*, *Moartea bunicului*, *Leagănul*, *Interior*, *Insulă*, *Poem*, *Pomii cei tineri*, în ziarul *Iașul* și, în același ziar, recenzii despre *Enigma Otiliei* de G. Călinescu, *Tîmple în flăcări*, poeme de Victor Măgură.

La 31 martie se căsătorește cu Eusebiu Camilar (martori : George Lesnea și avocatul M. Călinescu, la care locuise Magda în primii ani de studenție).

În vara anului 1938, Camilar o duce pe Magda la Udești, unde-i cunoaște familia, prietenii și locurile copilăriei.

Participă la ședințele Societății „Noua Junime“, înființată din inițiativa lui G. Călinescu, citind din poeziile ei. Toamna își ia licența în Drept. Prietena sa Veronica Zosin consideră că a fost „cea mai veselă și fericită perioadă din viața Magdei“.

1939 Se înscrie în Baroul de Iași ca avocat stagiar, la 13 ianuarie. Colaborează la *Jurnalul literar*, an. I, nr. 1 din 1 ianuarie, cu recenzia la *Moldovenii* de Georgeta Mircea Cancicov, în nr. 2 din 8 ianuarie, cu recenzia la *Vulpea* de Mary Webb, și poezia *Dimineata*, reprodusă în *Viața Basarabiei*, an VIII, nr. 2—3 (februarie-martie). În *Jurnalul literar*, nr. 17 din 12 februarie, publică recenzia la *Cartea cu amintiri* de Marcu Beza. Ulterior, în aceeași revistă, semnează versuri intitulate *Poem (Florile și fiecare sens luminos al lumii)*, *Rugăciune*, *Ziua mea netrăită*, *Noapte*, *În cimitir* și *Amurg*.

În același an are un succes răsunător în avocatură.

1940 Magda Isanos publică în *Însemnări ieșene* (an V, nr. 4 din 1 aprilie) poezia *Flori adevărate* ; în *Iașul* poeziile *Sărării* și *Flori* (aceasta din urmă, reprodusă în *Revista Fundațiilor* din 1 iulie același an) și în 15 iulie *Elegie* (datată 2 iulie 1940) inspirată din actualitatea istorică.

În septembrie se aprobă apariția la Iași a ziarului *Avântul*, unde, alături de G. Ivașcu, Al. Piru, Eusebiu Camilar, Magda Isanos face parte din „persona-

lul redacțional“. Suspectată de cenzură, gazeta nu mai apare.

În octombrie, soții Camilar se mută pe strada Săulescu, unde au locuit pînă în primăvara anului 1944, cînd vor pleca în refugiu.

- 1941 Prefectura județului Iași aprobă, începînd cu luna aprilie, apariția ziarului de informații *Voința*, redactor responsabil Eusebiu Camilar, care — convocat sub arme — lasă toată munca redacției în grija poetei. „Ziarul a fost opera Magdei“, scrie amica sa, Veronica Zosin (căsătorită Gorgos). Primul număr apare la 2 aprilie 1941. Din lipsă de fonduri, ziarul își încetează însă apariția în a doua jumătate a lunii mai.

Se naște Elisabeta, fiica poetei.

În același an, boala Magdei se agravează. În luna decembrie 30, Baroul Iași înregistrează cererea sa din 28 XI 1941, prin care Magda Isanos Camilar, avocat stagiar, domiciliată în București, strada Popa Nan nr. 49, înaintează un certificat medical, dînd delegație pentru amînarea proceselor sale d-rei Veronica Zosin, „deoarece din motive independente de voința mea sînt ținută să nu activez“.

În primele certificate medicale aflate la dosarul Baroului se invocă o „indurație“ la baza unuia din plămîni. Boala de inimă, ca o consecință a unui reumatism, apare în ultimul certificat.

- 1942 Vizitează familia poetului Mihai Codreanu, care — așa cum declară mai tîrziu E. Camilar — „a călăuzit cu grijă de părinte primii pași în arta poetică a Magdei Isanos“.

Publică în *Vremea* și *Cetatea Moldovei* poeziile : *Pădurea* și *Ion*.

1943 Publică în *Cetatea Moldovei*, *Vremea*, *Revista Fundațiilor*, *Cuget moldovenesc* poezii ca *Spital*, *Auz*, *Poemul femeii care iubea primăvara*, *Cînd cel iubit...*, *Păsările*, *Solii cerului*, *Zei*, *Fata bătrînă*, *Bărbatul*, *Mai sînt cîteva veri și altele*.

În același an, apare la Iași, în editura „Brawo”, primul volum de *Poezii* al Magdei, sub îngrijirea lui Eusebiu Camilar.

În luna martie, ziua 2, Baroul Iași înregistrează cererea prin care Magda Isanos Camilar, avocat stagiar, domiciliat în Iași strada Săulescu 19, înaintează „alăturatul certificat medical, din care se vede că sufăr de o boală de inimă ce m-a împiedicat un timp nedeterminat să depun vreo activitate profesională”.

1944 *Vremea*, *Revista Fundațiilor*, *Victoria*, *Orizont* și *Tribuna poporului* publică sub semnătura Magdei Isanos poezii ca *Bunavestire*, *Oglînzi*, *Oamenii*, *Toamnă*, *Duhurile pămîntului*, *Am văzut și eu oameni plecînd*, *Aștept anul unu*, *Doamne, n-am ajuns pîn-la tine*, *Munții lumii pe inima mea*, *Os-păț*, *Aceste mîni* ș.a.

La sfîrșitul lui martie, soții Camilar pleacă în refugiu.

În noaptea de 5 spre 6 iunie un bombardament de aviație distruge toate manuscrisele Magdei și ale lui Camilar din locuința lor din Iași. A rămas doar un caiet cu patru povestiri inedite, păstrat de d-na Gorgos, prietena Magdei, care l-a descoperit în grădina casei.

În 17 noiembrie poeta se stinge la București, în locuința părinților săi din strada Popa Nan 49.

1945 Apare volumul postum *Cîntarea munților*, drama în patru acte *Focurile* de Magda Isanos și Eusebiu Camilar, în colecția „Operele premiate ale scriitorilor tineri români”, Fundația pentru literatură și artă, precum și *Minunata istorie a lui Nastratin Hoge* de Leonid Soloviev, traducere din limba rusă de Magda Isanos și Eusebiu Camilar.

1946 Apare volumul *Țara luminii*.

MARGARETA HUSAR

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Ediția de față reproduce opera Magdei Isanos, publicată în volumele *Poezii* (Iasi, 1943), *Cîntarea munților* (București, 1945) și *Țara luminii* (București, 1946), precum și poeziile publicate în periodice (antume și postume), cele din Addenda volumului *Magda Isanos — Versuri*, îngrijit și prefăcut de Marin Bucur (București, 1964).

Publicăm, totodată, un număr de 15 poezii descoperite în revistele vremii și neincluse în volumele anterioare; de asemenea, proza și publicistica Magdei Isanos, oferind astfel o ediție, pe cît posibil, completă.

Textul volumelor publicate a fost verificat cu ediția Marin Bucur (confruntată cu manuscrisul, „atunci cînd s-a păstrat”) sau cu versiunile din revistele vremii.

Am păstrat ordinea volumelor tipărite, inclusiv titlul *Țara luminii* (cu subtilul *Imnuri pentru pămînt*) și criteriul cronologic pentru poeziile reproduse din reviste.

În transcrierea textului am folosit normele ortografiei actuale, păstrînd în același timp unele forme oscilante ale autoarei (de exemplu : *întîia* și *întăia*, *minile* și *mîinile*, *pine* dar și *pîine*, *întunerec-întuneric*, *păpușoi-popușoi*, *zădarnic-zadarnic*, *către-cătră*, *pasere-pasăre* *țărîna-țărna*, dictate uneori de versificație.

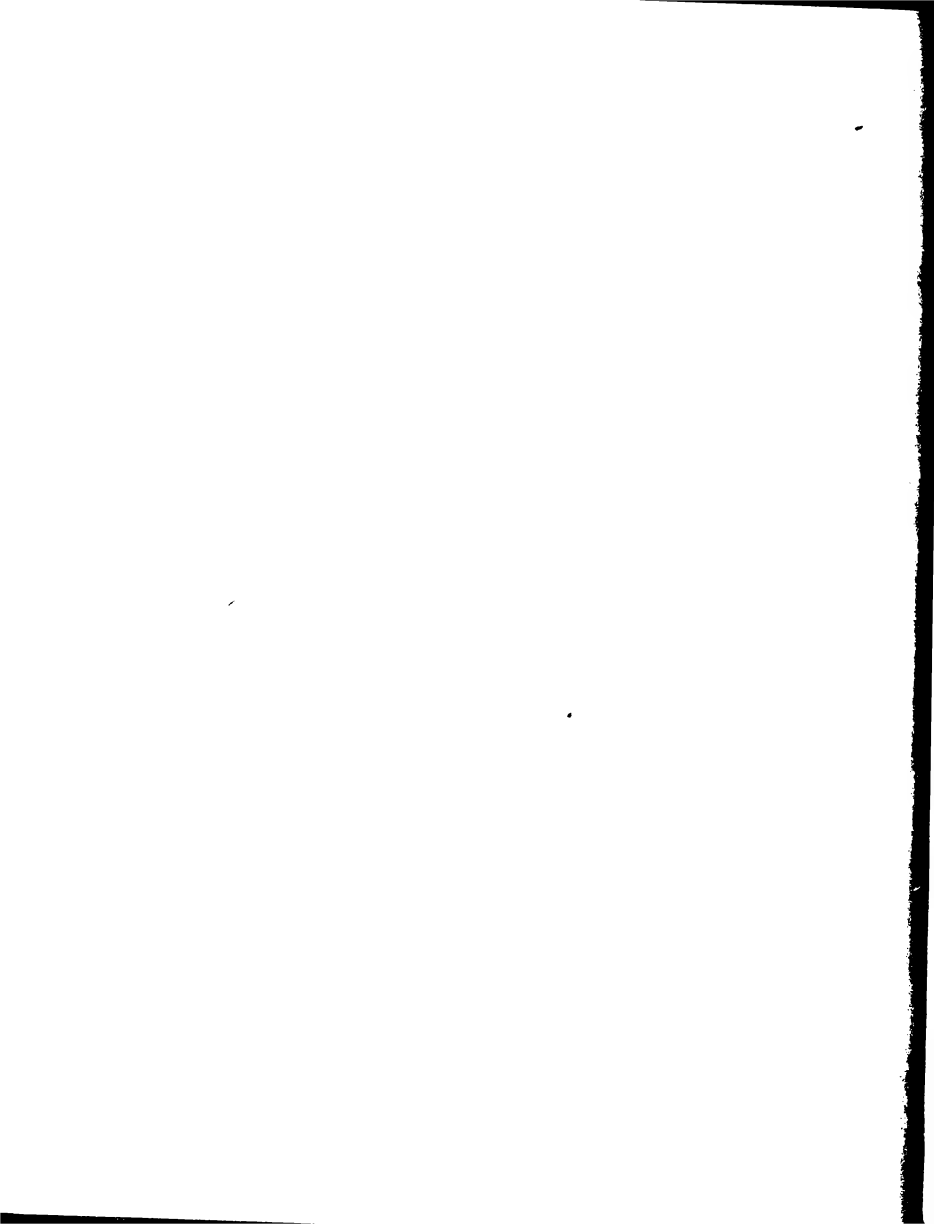
În ce privește proza, reproducem schițele publicate în timpul vieții în revista *Ghiociei*, iar sub titlul *Orașul cu minuni* cele patru schițe (*Domnișoara Vanda*, *Toto*, *Naiada*, *Omul cu cizme roșii*), în baza manuscrisului descoperit de Veronica Gorgos și pus la dispoziția noastră cu ani în urmă.

Publicistica a fost extrasă din ziarul *Iașul* și revista *Jurnalul literar*.

Tabelul cronologic se bazează în bună parte pe materialul manuscrisului *Contributii la o monografie*, încredințat nouă de regretata Veronica Zosin (căsătorită Gorgos), prietenă a poetei și deținătoare a unor unice informații privind viața și opera ei.

M. H.

POEZII

POEZII

(1943)

POMII CEI TINERI

Pomii cei tineri în dimineața de marț
unii lângă alții au stat să se roage —
frunțile lor străluceau inspirate deasupra
pământului încă-n zăpezi.

Și-n aerul în care nu erau zboruri,
pomii ale căror umbre nu se născuseră,
cântau un imn pentru viață,
ca niște oameni goi și frumoși ei cântau :

„Soare de-aramă, zeu popular printre plante,
privește oastea noastră-ndrăzneță ;
îci-colo aerul e rumen de tot printre ramuri,
că viitoarele fructe acolo vor sta...

Noi nu ne-nclinăm defel și nu plîngem,
ei pregătim un loc cît mai înalt pentru cuiburi
și pregătim o orgă de brazi pentru vînturi,
soare de-aramă, zeu totdeauna rotund...

Ni s-a povestit despre tine-n pămînt,
cînd nu cunoșteam dimensiunile cerului ;
ni s-a povestit despre tine-n leagănul cald.
Semințele-n somn visau că există colori,
roșu, albastru și gri, minunate colori.
Tu, peste frunțile noastre, soare, cobori.
Și noi vom da fructe și noi vom fi hore de flori.
Gloria noastră toată-n vîrf se presimte..."

Și-un curcubeu pe deasupra tulpinelor strîmte
cade vestind : nu moarte, desigur, nu moarte,
pomilor tineri în dimineața de marte...

CINE VA CÎNTA

Cine va cînta cîntecul mare
în care să-ncapă pămîntul și toate
lucrurile blinde și întunecate,
rădăcini, amintiri amare ?

Un cîntec aproape neauzit
prin care să poată turmele trece —
și seara să crească înaltă și rece,
un cîntec de pom desfrunzit.

Lumină, lumină, din nou tu cazi
și cîntecul vieții n-a răsunat.
Mereu cheltuindu-mă-n timpul bogat
eu sînt că un cer printre brazi.

Trebuie să preamăresc ceva și să mor.
Slavă pământului plin de morminte...
Trebuie să scriu cu puține cuvinte
de țărini și oamenii lor.

DEPARTE SUNT VOLBURI

Departe sunt volburi, furtuni.
În insula noastră calmă noi așteptăm.
Fiecare-n insula noastră visăm.
Cine pentru frunțile noastre-mpleti-va cununi ?

Căci frunțile ni-s anume boltite
pentru-a purta cununi înflorite.
Au trăit, se va spune, -n această cetate.
Au trăit, au murit în simplitate.

Se va vorbi despre noi. Nu-i ciudat ?
Pentru că stînd în insula noastră-am visat,
am fost tineri și-am avut lumină multă de dat,
pînă-am scăzut și ne-am întunecat.

Se va vorbi despre noi. Nu-i ciudat ?...

NU ȘTIU CUM S-A FĂCUT

Nu știu cum s-a făcut.
Tinerețea s-a dus, a trecut.
Arcul sprincenelor mele s-a mai lăsat.
Nu mai e mîndru și încondeiat.

Ce s-au făcut zilele răsunătoare,
vara mea cu grîu și cicoare ?
N-am să caut, n-am să-mi aduc aminte.
Toate erau mai frumoase-nainte.

Lumina egală
nu m-ademenеște, nu mă-nșală.
Toate fructele spre care-am rîvnit
s-au copt și-n vis din nou au înflorit.

Da. Nu știu cum s-a făcut.
Pămîntu-i mic și zările-au scăzut.
Nu se petrec minuni și nu cad stele,
ca-n nopțile copilăriei mele.

LAMPA

S-aprinde-n oglindă lampa bătrînă
cu picior și bonetă de-atlas —
și nu știu, eu povestesc, sau ea, fără glas,
amîndouă cuprinse-n lumină.

Noaptea uneori se desface ușor,
c-un sunet de mătase lovită sau zbor,
trece-albăstrind toate zărilor,
pînă unde stau singure mările..:

Dreaptă luci tinerețea mea, ca o sabie,
și fiecă vis păzit de dînsa-nflori ;
buzele mele spuneau uneori : „voi muri...”
însă pe toate mările-aveam o corabie.

ÎN DIMINEȚILE CLARE

Uneori, în diminețile clare,
mă uit drept în soare rîzînd
și nu pot crede c-am să mor în curînd ;
viața mea sună înalt, fără-ntristare.

Cred în ea, cred în numele ei
și-n colorile-anotimpului meu, —
zveltă ca mestîcenii, mereu,
să freamăt aș vrea în soarele-acesta dintăi.

Poate nu va fi seară, poate nu va cădea
în putred octombrie fruntea-mi aprinsă ;
în glumă pun mîinile pe piept și zic :
viața e stînsă demult, viața e stînsă..:

Însă mai plin decît grădinile-n vară
sîngele meu sună atunci ridicînd
o dulce-auroră-n obrajii de ceară :
o, nu-i adevărat c-am să mor în curînd...

CLIPĂ, DESFĂ-ȚI ARIPILE

Clipă, desfă-ți aripile tale bogate ;
mările se clatină departe,
undeva un curs de rîu s-abate,
oamenii se nasc, oamenii s-acopăr cu moarte...

Și tu, nesigur, îndepărtat anotimp...
Nouri și soare și iarăși nouri adînci,
ca și cînd pe rînd se descopăr frunți gînditoare,
toate se-ntunecă, se luminează pe rînd,

pină ce luna lovește umbrele toate ;
iată mormintele, țărnul scînteie gol,
și-n casa de piatră fîntînile cîntă culcate,
dulce răsună brățărilor, părul domol.

VIATĂ, NU MĂ PĂRASI

Viață, nu mă părăsi în răsăritul acesta,
privește fruntea mea de pe-acum aurie.
Și aerul din cauza viitoarelor fructe
e rumen și plin.

Viață,-ncălzește puțin începutul acesta,
ascultă numele meu de pe-acuma sonor.
O pasăre zbura-n cea dintâi zi repetîndu-l,
și pomii ceilalți atunci mă luară de mînă :
— Hai să-nflorim...

Tu nu mi-ai spus despre toamna frunzelor roșii,
tu nu mi-ai spus despre moartea copiilor,
nici pentru ce trandafirul sălbatec
rîdea-n cimitir:..

AUZ

Căzînd din nori,
ploile capătă crengi și flori.
Aud și vizuinile și-aripa
care bate deasupra mea clipa,

Piticii care bat pe sub pămînt,
căutînd vîna de aur, rîul sfînt,
ochii diamantului nesăgetat
și degetul unui urs împărat.

Toate le-aud.
Și-auzul încă mi-i crud.
Clopotul sîngelui molatec, rotund,
ține veștile care nu mai pătrund.

Ține veștile de la stea,
să n-ajungă în inima mea.
Ține veștile de [la] șerpilor de casă
și-n amiaza cuprinsă mă lasă
să cad și s-adorm profund,
clopotul singelui molatec, rotund.

AMIAZA

Nu știu ce a fost mai demult.
Am uitat. Din trecut m-am ales
ca să fiu singură, ca să te-ascult
înainte de-amurg și cules.

Cu fiecare lucru, azi știu,
mă-nrudesesc și de zarea mea țiiu.
Revolta s-a făcut suris, durează,
această plină, fără greș amiază.

Ce-a fost demult am uitat.
Poate-am dormit și-am visat.
În bulbii de morcovi și cepe
e încă un vis care-ncepe.

În toate prea multă-i lumina.
Soarele l-aș culege cu mîna.
Dar pîn-la urmă eu voi fi cules
și voi cădea în întunecîndes.

INGER DIN LUMINĂ

Înger din lumină, roagă-te pentru mine,
ieși din casa ta zidită-n rază
și zi : „Doamne, mă rog pentru pîne,
pentru somn și liniște-n amiază“.

Mîinile mele grele nu se ridică.
Îngere, m-aș ruga și mi-i frică ;
însă tu cu aripa roagă-te tare și zi :
„Să fie cu soare, să treacă repede ultima zi...”

CÎND CEL IUBIT

Cînd cel iubit departe plecase,
toate s-au retras în liniștea lor,
numai vremea nefolositoare rămase
și numele-n suflet, sonor.

Moartea veni atît de simplu, tăcut.
Mîinile care nu puteau cuprinde-au zăcut,
puse una lingă alta, cum sunt uneori
anume așezate unelte sau flori.

Părea că n-au fost niciodată
Verile-nalte, toamnele-n zarea cu steme.
Sub iarbă, poate, sînul mic de fată,
respiră încă noaptea și se teme.

FLORI

Vijelioase flori din pământ aburind,
ca niște strigăte cresc, saltă zîmbind.
Care e vrerea lor gingașă-n vreme ?
Noaptea-n grădinile mari nu se vor teme ?

Însă-n mijlocul lor, bolnav de vis,
ochiul lui Dumnezeu șade deschis...
Haina lui mirosind a ierburi și cer —
fără să știe orașul de piatră și fer.

Mînilor micilor flori intră-n pământ.
Morții cînd le sărută știu dacă-i vînt —
și de pe dîinsele sorb ploaia și veștile.
Astfel, în flori își deschid morții fereștile..

ÎNTOARCERE

Vor fi și-atuncea ierburi și zăpezi...
Tu, ochi, cum ai să rabzi să nu le vezi ?
„Ba nu, mai pe 'nnoptate-am să mă scol,
să dau livezii, stupilor, ocol,
să mîngii lemnul ușilor de-acasă
și păpușoi galbeni pe mătăasă.

Dulăii vor veni să mă miroase,
cu boturile negre, somnoroase,
și gudurînd spinările : «stăpîină,
de unde vii, că miroși a țărîină ?»...

COPILĂRIA MEA

Mi-i fraged sufletul, pină pe buze mi-i fraged,
poate de iarba ce crește acuma la noi ;
cu bice de aur trec sub fereastra mea ploi —
stau singură și-mi aduc aminte de multe :

Cînd eram mică legasem un leagăn de-o creangă.
„Vreau s-ajung steaua de-acolo...” strigam bunicului.
O, cît de sus s-au suit dușmănoasele stele...
Nu le mai văd, le-am uitat lumina curată.

Mi-i inima tristă. Mama mi-a scris c-au tăiat
pomii din fundul grădinii, leagănul putred ;
odată cu dînsul, va fi căzut în buruieni
copilăria mea — și o mănîncă furnicile...

II

Cine povestește-n mine, cine
mi-aduce aminte c-am trăit acolo
în Țara dintre sobă și genunchii bunicului,
întîia poveste cu zmei ?

Vă voi face să trăiți de-apururi,
ani duși, miraculoase răsărituri.
Deasupra gardului unde lumea sfîrșea,
azi știu, de-acolo începea tărîmul zmeului.

Însă toate s-au sfîrșit odată
cînd ardeau lumînările ziua.
Bunicul dormea într-o cutie frumoasă —
Și l-au luat și l-au dus pe sub marii castani.

Toată noaptea m-am temut pentru dînsul.
Văzînd că nu se mai întoarce, ziceam :
„Dacă se-ntîlnește cu scorpia ? Haide,
Azor, să ne ducem la el“.

Și singură mai tîrziu am plecat.
Pe tărîmul zmeului mișună oameni.
În jurul inimilor lor un șarpe mic
se-ncolăcește ; ei sînt triști și răi.

Dar pentru dînșii scriu poemele mele,
scutur deasupra lor copacii de-atunci și ploile ;
Amintiți-vă că sunt copii pe lume,
și plante albastre, și duișii cîni.

MULTE CHIPURI

Multe chipuri s-ascund în oglinzi,
obraji și mâni ca nuferii deschise ;
străbat la suprafața multor vise
străbunii mei cucernici și plăpînzi.

Știu eu de cîtă vreme n-au merinde ?
Știu eu de cînd ca umbre rătăcesc ?
Oglinda-ncet răsună și s-aprinde
și-n fundul ei pădurile-nverzesc.

Și mîna mea se face grea, precum
sunt cele care-or fi murit de-acum.
Ascult cum plouă nopțile și-aștept
un arbore să-mi crească peste piept...

NOAPTE

Cît de-ncet acei fulgi de-ntunerice căzură,
deasupra lumii, ca o cenușie nedumerire
pînă ce neagra noapte cu stoluri veni.
Totul ca-n apele adînci acuma era,
pomii atenți, casele, însăși lumina
era undeva în calma, umeda noapte,
ce nevăzută zîmbea.
Și timpul însuși mai curgea acolo
prin umbră, ca printr-un pămînt afînat.
Dar cine respiră ușor, fericit ?
Poate păsări ce se visează zburînd.

Noapte. Dumnezeu însuși sărută
cu gura lui neagră pământul,
ca și când cu duioșie ar spune :
„Haide,-nvățați-vă câte puțin să muriți...”

CERUL ACELA

Cerul acela fără de grabă căzu
și mirosi albastru lângă mine,
la ceasul trist când stelele luceau
cum cupele pe jumătate pline.

Ca ochii obosiți de vis, așa
se desfăceau astralele pleoape
și tulbure ca-n fundul unei ape
cocorii nopții, ultimii, treceau.

Era hotar și liniște-n hotare
de s-auzea cum florile trosnesc,
ca niște-aripi de îngeri care cresc
departe,-n mari grădini neștiutoare.

PRIMĂVARA

Frumoșii arbori dorm acum sau zac ;
zadarnic ai asculta pieptul lor mut,
pe care mușchi și zăpezi au crescut.
Însă crengi noaptea-n cer se desfac.

Apoi deodată zările-nfloresc
și clopote mari, clopote s-aud,
departe-n cerul vesel și rotund
hulubii albi și roșii se rotesc.

Tu, feciorelnică lume, bună-vestire,
de undeva din pământ suie spre tine ;
soarele-i ca un inel subțire.
Sună-n salcîmul pustiu verile pline.

MĂ SCALD ÎN ZI

Mă scald în zi ca un copil în rîu.
N-am ieri nici mîine, și voioasă-n uliți
privesc cum trece soarele cu sulii,
și mă gîndesc la vară și la grîu.

Voi scrie despre-acea necruțătoare
hucurie de-a fi tînăr sub soare ;
cu fruntea lîngă cer voi scrie despre viață.
Tu sărută-mi cartea, dimineată...

Fereastra se umple de-amurg și-ngîndurată
se uită la mine cum mă bucur și cred —
ea și cînd eu am scornit grădina-ntomnată,
și stelele nalte, și coarneau scunde de ied...

PĂDUREA

Pădurea, cînd s-a făcut toamna tîrziu,
a scoborît, ca pe nişte odoare,
clopotele ei de verdeaţă răsunătoare,
de care faurii pămînteni nici nu ştiu...

Şi ea — bătrîna — le-ngropă ca pe morţi,
aceste clopote de stejari şi de ulmi,
ce scufundate-n pămînt mai visau despre culmi
şi dulce prin somn sunau după grelele porţi.

Atunci ca orbită lumea rămase,
crezînd că mai vede înflăcăratele coame,
în vreme ce putred sînge de poame
spre buzele fetelor moarte-ncepea să se lase...

CAVALERUL

Ploaia de primăvară singură,
cu suliţă şi cu chivără,
a trecut prin pădure la pas
pe calul ei verde.

În glumă-mplinind minunile,
mugurii pocneau ca alunele,
şi-atingîndu-i haina şi părul,
înfloreă măcieşul şi mărul.

Cu platoșă strălucind și cu pene
deasupra coifului său, alene,
cumpănindu-se și visînd războaie,
trecea tinăra ploaie.

Gorunii spuneau : „Făt-Frumos,
dă-te de pe calul tău jos.
Aici doarme pajura și balaurul
strălucind la soare ca aurul“.

Sub copite, sub potcoave mici,
se trezeau popoare de furnici.
Un melc mare auzea din casă
iarba cum crește grasă.

Se făcea senin, mai senin.
Cavalerul pălea ca un crîn.
Nu i se vedea coiful, nici fața.
Îl fura soarele, ceața.

Calul cădea în genunchi și cădea
sulița, în vîrf cu o stea.
Numai steagul în zare se vede,
pentru cine nu crede.

MAMA

Cu-ncetul, spațiul s-a mai lărgit.
Lucrurile devenind bogate-au sunat,
zările ca piepturi de dor s-au mișcat,
către mine venind.

De fapt, eram Cenușăreasa, eram
cea care poartă viața și cîntă,
eram aproape de pămînt și frîntă
de marea mea putere ca un ram.

Priveam în tăcere pămîntul, zările,
brazdele-arcuindu-și spinările ;
eram singură și-nrudită cu toate
lucrurile blinde și-ntunecate.

Dac-ar fi venit cineva și-ar fi zis :
„Am hotărît să-ți dăm coroană, vină...”
fruntea nu mi-o plecam pentru altă lumină,
inima n-o deschideam altui vis...

ION

Aș cînta liniștea din ograda mea.
Seara — cînd crește în cireș o stea —
mă mai uit o dată la curechi și bostani
că sunt plugar de-atît amar de ani.

Fața Dumnezeului meu e-mblinzită.
Cînd mîngii pe grumaz cite-o vită,
sau cînd m-aplec să culeg un trifoi,
văd urma Lui în țarină la noi.

Cea mai frumoasă unealtă e coasa !
Cine-i toarce păpușoiului mătasa ?
Eu cred în Dumnezeu țarinei mele —
printre cartofi dormind ca printre stele.

Nu mă tem de fulgerul Lui : e-un amnar
Dumnezeu, ca și mine,-i plugar ;
seamănă, pune vie, culege.
Uneori nici n-așteaptă să lege...

Și pe mine-o să mă strîngă-ntr-o zi.
Am să mă culc, n-am să mă pot trezi.
Chipul Lui din nouri va zîmbi :
„Ioane, astăzi nu mai este zi“.

DIMINEAȚA DE PRIMĂVARĂ

Început de primăvară. Cîmpii,
peste care gilgiie întăiul austru,
și ramuri palide mișcîndu-se-n cer.
Acuma dimineața sărută fereștile.

Spun „viață“... și inima-mi bate deodată,
grăbită ca o pasere plină de spaimă,

Afară, noaptea de mart păleşte cu-nctul,
şi arbori şi turnuri răsar.

E ziuă şi departe m-aşteaptă lucrurile
şi oamenii, cu-nţelesul lor bogat şi trist.
Fiecare va avea în curînd o umbră,
întunecată ca cele mai ascunse gînduri, o umbră.

Soarele va striga lumii : „Exişti...”
Şi toate vor fi în ziua cuprinzătoare.
Chiar mormintele-n cimitirul de ţară
vor fi ca nişte mici grădini multicolore.

Lucruri. Voci de femei, aproape cintece.
Fereşti deschise. Vrabii pe-acoperiş. Drapele.
Cineva se ceartă. Lăptarul pune doniţa jos şi zice :
„Bună dimineăta, domnişoară Magda” !...

ZEH

Ieşind din pămînt,
zeii cu creştetul sfînt
semănau a pomi şi tufişe.
Luna cu raze furişe
lumina coroanele lor —
de laur şi mirt mirositor.

Unde puneau piciorul sau mina
înfloreă îndată ţărîna,

și chiar în cer se făcură poiene
De stele clipind alene.

Apoi cîntece s-auziră,
De cimpoi și de liră
și multe glasuri subpămîntene.

Aurul spunea vorbe viclene :
„Sunt ascuns și totuși lucesc“.
„Sunt marmora din care tempelele cresc“.
„Sunt piatra prețioasă, safirul“.
„Sîngele mi-i ca trandafirul“.

Zei stăteau pe pietre așezați,
luminoși — în afară — și-ngîndurați,
pînă ce florile-ncepură zglobii
melodii.

Clopoței erau, clopoței —
la un loc cîte cinci, cîte trei.
Și răcoros sunau albastrele,
cărora le răspundeau astrele,
cald, ca-ntr-o gușă de turturică,
floarea roșie cînta — și frică
răspîndeau mortuarii crini,
de lună plini.

Geniile veniră
din scorburi, în sunet de liră.

Săreau, jumătate oameni, jumătate fiare,
centauri, zine și vrăjitoare.

. : : :

Era plină grădina.
Cu fiecare zeu creștea lumina.
„Se face primăvară, zise-un arbust,
mugurii mei s-au umplut de must.”
„Și noi, vorbiră broaștele țestoase,
Simțim pământul bine cum miroase.”

Și nu știu cine rîse cristalin.
Cu toți ciocniră și băură vin,
sau poate numai lumină de lună,
care ametește și-mbună
la fel oamenii și stafiile...
„Înflorească viile...”
striga zeul mic cît un ciot.
Doamne, se face ziuă de tot...

Și pământul sorbea încet
visul acesta de bătrîn poez,
întăi picioarele într-aripate
ale zeilor care ocroteau o cetate,
apoi coapsele, umerii lini,
mîinile purtînd lalele și crini,

și-n fine creștetul lor luminos.
Cîteva ramuri văzui pe jos.
O broască și-o aripă de corb —
însă soarele-n cer era orb.

INSULA

Mă simt în camera mea ca pe-o insulă.
Seara cînd arde becul — amiază egală —
ies ploșnițe și gînduri în haină de gală.
Ca un Robinson visez departe orașul.

Mă gîndesc tot mai grăbită și sufăr
de tinerețe, ca de-o boală sau dragoste.
Fereastra miroasă frumos și adie,
dreptunghiulară, ca un drapel pe-o corabie.

RĂDĂCINA

Unii dau sînge altora-n dar.
Eu tinerețea ți-am dat-o, plină de har.
Am spus zilelor : „Nu sunteți ale mele.
Nu vă rătăciți printre vise și stele“.

De la douăzeci la treizeci, numărați,
ți-am dat anii bogați ;
unul cîte unul luminînd
calea ta, s-au trecut curînd.

Poate-au fost flori și s-au stîns.
Acuma s-a făcut tîrziu. A nins.
Nimeni nu caută vechile cărări,
nimeni nu plînge moarte primăveri.

Și anii mei au fost pământ bogat.
Stejarul a crescut. Nu s-a plecat.
Sevele — acelor vise de demult
în tine-s biruință și tumult.

Bătrina rădăcină uneori
caută muguri în pământ și flori,
uitînd că ce-a fost viață și mister
se leagănă deasupra ei, în cer.

LA MARGINEA CIMITIRULUI

Este la marginea cimitirului,
lîngă bunic, un loc prea potrivit,
să-mi uit de toate și să-i țin și lui
cînd noaptea-i lungă, iarna, de urit.

Mi-ar fi-n pămîntul căld așa de bine
și trupu-n iarbă bună mi-aș preface,
să-l pască vite pripășite și sărace,
ce-or cere și-o-ndurare pentru mine,

la marea judecată. Voi uita
ce-am fost, și-mprăștiată-n forme noi
voi pierde pînă și-amintirea ta...
Legîndu-mi ochii prăbușiți și goi

cu veșnicia, mă voi odihni.
Și puf de pădăii m-a tîmîia,

Nici nu m-oi bucura, nici m-oi mîhni.
că-i neagră țărna de deasupra mea.

Dar ploile cu-ncetul m-or pătrunde
păcatele să-mi spele de pe oase —
și-asemeni rădăcinii ce s-ascunde
eu presimți-voi zilele frumoase,

și-oi scoate-n chip de floare, din pămînt —
obrazul tinereții de-altădată,
să-l ardă soare și să-l bată vînt,
voioasă să și-l prindă-n păr o fată !

SPITAL

FEBRĂ

În termometrele strălucitoare
erau lacuri arzînd sub soare.
Bărci clătinate-n ceasuri de-nnoptare
și-un orizont ; păsări, plutiți ușoare !

II

Nimeni-acolq-n moarte nu credea.
Febra venea, dansa și strălucea.
Avea instrumente ciudate-n care lovea
și măști pe care le punea și le scotea...

O dată numai a pus masca morții
și-a stat sfioasă sub arcada porții.
„Bravo ! Bravo !“ am strigat toți deodată.
Moartea însă era adevărată.

SOLII PĂMÎNTULUI

În cameră se făcuse iar ceață.
Melcii urcau din verdeață.
La temeliile rîului, jos,
mirosea ca-n pădure frumos.

S-auzeau ghețurile pornite
mugind ca niște cîrduri de vite.
și zînele vorbeau de-nviere.
Piticii mi-aduceau giuvacre,
inele, cupe, hangere,
se prăvăleau în umbra din unghere...

De ramuri și flori,
eram plină pînă-n subțiori.
„N-ai să zbori, suflete, n-ai să zbori...”
strigam și hohoteam uneori.

ICOANA

Și Maica Domnului a venit. (Albastră
era haina ei ca-n icoană).
A luat de pe masă o cană
și-a dat să bea soldatului din stînga noastră.

Apoi s-a așezat mai deoparte,
cu fruntea plecată.

Inconjurată de raze, ca-n carte,
și-ngîndurată.

Nu știu cine-a zis :
«E un vis...»

INGERII

Ingerii veneau noaptea tîrziu.
S-așezau în rînd și vegheau,
rezemați în sulii cu vîrf auriu.
Aripile lor stufoase ne-năbușeau.

„Ți-a venit ingerul ?“ întrebam uneori.
Și-ndată vedeam strălucind,
la picioarele patului și albind
penele pînă-n tavanul cu flori.

N-aveau fulgere : erau serafimi,
bătrîni oșteni și pașnice mulțimi.
Cînd se făcea dimineață zburau,
în fereastră o dungă albastră lăsau.

PASĂRILE

Păsările cu aripi molătece,
din smîrcuri sălbatece,
au zburat cît au zburat —
pe spatele lor era cerul culcat —
apoi începură să ciocănească
tîmpla mea, gata-n vis să-nflorească.

Altele, mici, plutiră ca un roi
multicolor și-asurzitor spre noi.
Odaia se umplu de vînt și pene;
clipeam alene.

Toate cîntau soarele.
Ploaia care-și varsă ulcioarele.
Vîntul care clatină toate
cuiburile lor cocoțate...

S-așezau pe pernele mele,
pe lampă și-n dantela din perdele,
și cîntau, umflînd gușele,
c-au început să răsără brîndușele.

„Oh, goniți-le...” strigam și, iată,
venea pajura întunecată,
care spunea cu voce omenească :
„Un pom vrea din tine să crească”.

BĂTRÎNA

Azi-dimineată,
intrînd în ceață,
bătrîna văzu lingă pat
pe Isus răstignit și-nviat.

Nu l-a recunoscut
de la-nceput.
Însă din straie
țîșnea o văpaie
care-i curgea pe minile bălaie.

Puțin albastru din cer
i se lipise de frunte și păr.
Și-n mîni
ducea niște pești, niște pîni.

„Doamne, șopti bătrîna,
mi-ai luat durerea cu mîna.“
Dar Isus a mai stat și-a zis :
„Uită acest vis“.
„Și păcatele ?“-ntrebă ea mirată :
„Nu ți le-aminti niciodată.“

Cînd n-a mai sunat nici o șoaptă
cineva a luat mîna dreaptă
și-a pus-o peste stînga pe piept.
Ochii erau închiși. Piciorul, drept.

ZÎNELE

Atunci m-au chemat la viață
zînele mici din ceață.
Mi-au făcut semn că-n pămînt
s-aude alt clopot, mai sfînt,
al florilor și pădurilor care încă nu sunt.

Erau zîne batjocoritoare,
luminoase, nerăbdătoare ;
prin fereastra deschisă intrară,
cu ramuri în mîni se-nchinară.

Jumătate șopîrle, jumătate fete,
le curgea apa din plete —
și vorbele lor ca un foc risipit
alergau în orașul adormit...

Fata tuberculoasă le-auzea și ea,
și plîngea.

POEMUL FEMEII CARE IUBEA PRIMĂVARA

Va veni primăvara.
Florile pe creștete-or duce
lumina care luce-străluce
a soarelui
și-a marelui
anotimp visător.

„Floare răsai...”
va murmura lumina de mai.
Aripe
se vor desfășura în prielnice clipe,
și fiecă lucră va fi prelungit în umbra de taină.
Pentru dragoste îmbrăcînd o altă haină,
și totuși sfărîmicios, pieritor,
va fi și floare și om și zbor.

Ce rămîne ?
Urită întrebare...
Cine-a scornit-o oare ?
Cine-a scornit vorbele „astăzi” și „mîine” ? —
Ca și cînd n-ar fi totul veșnic,
și soarele și lumînarea din sfeșnic,
în măsura-n care ard și există...
Tu nu fi tristă.
Privește :
lumina cade-n flori, se rotește,
se face fluture și albină.

Umbra, și ea ca o apă,
lunăcă nu știu cum și ne scapă,
apoi se umple de luceferi. E noapte.
Toate-acestea într-o zi vor fi coapte.
Florile din pomi vor fi mere.
Cîntecul din iasomii — tăcere
și stelele — pulbere-n vînt și părere..

Tu cîntă și nu te teme.
Mai înainte de vreme
nu vei muri.
Vei culege și vei huzuri

în lungă toamnă.
Vei ști ce-nseamnă
cu aripa lor cocorii pe cer
și pe pământ ce scrie plugul de fer,

însă nu vei ști toate.
Umbrele și luminile neîmpăcate
vor juca pe minile tale-nghețate.
Și tu vei zîmbi.
Puținul sînge ce te va-ncălzi
va fi încă prețios și viu.
Și-n moarte vei intra mai tîrziu,
ca-ntr-o apă
răcoritoare.

Ce oră e oare ?
Cine mă scapă
și cine-mi vine în întîmpinare ?
Tu ești, tovarăș al tinereții,
din anotimpul privighetorilor,
stăpînul tuturor florilor
vieții.
Vrei să mă iei ? Dar unde ?
Umbrele noastre-acum vor pătrunde
taina cea de pe urmă. Tăcere.
În paradis nu-s vegetații efemere.
Nici riuri ce-ngheață.
Să mergem dar, cu soarele-n față

Mă părăsești, viață...
Lumina fuge. Unde-s minunile ?
Nu pot muri ca sălbătăciunile,
în resemnare și pace.

Am iubit pământul.
Fiecare umbră aruncată pe el.
Zborul fiecărui porumbel.
Și cîntecele pe care le șoptea vîntul.

Acum mă părăsesc colorile
ca niște păsări sperioase.
Amintirile se usucă, și florile
cad lovite de-o mînă misterioasă.

Cine spune : „Dormi, iubita mea,
s-a stins blinda stea,
dormi...”
Și anii mei vor cădea, uniformi,
în uitare,
despoiați de calda suflare
a povestitorilor răsfățați.
O, ridicați-mă încă-ntre perne, oameni ciudați,
fără chipuri și fără umbră.
Văd soarta mea sumbră
în ochii voștri solemni.
Să nu mă-ndemni
să mă închin, părinte.
Picăturile singelui meu sunt sfinte.

Să mergem, tovarăș al tinereții,
din anotimpul privighetorilor,
stăpînul tuturor florilor
vieții.

EPILOG

Spitalul a rămas departe,
cu trîmbițe și-akămuri sparte.
Pentru unii a sunat judecata,
și moartea, întunecata,

a luat fata tuberculoasă.
care voia să plece acasă,
a luat bătrîna și mama
și n-a dat seama.

Îngeri stufoși, cu săbii luminate,
mai zboară sub tavane aplecate,
și lingă patul strîmt, necunoscut,
vine Isus, strălucitorul scut.

CÎNTAREA MUNȚILOR

(1945)

AȘTEPT ANUL UNU

Aștept anul unu.
Anul păcii între popoare.
Ale istoriei mari abatoare
vor fi dărimate.
Inima mea de pe-acuma murmură : „Frate,
iartă-mă pentru urile strămoșești,
și-n numele suferințelor omenеști,
dă-mi mîna“.
Și eu am mușcat țărîna
și-am plîns.
Cei scumpi erau morți și focul căminului stîns
în patria incendiată.
Singele lumina, auroră ciudată.
Zare după zare cădea,
înainte și-n urma mea.

Treceam fruntarii,
rîuri și munți.
Și nimeni nu era mai mare ca marii
soldați anonimi.

Înfricoșate, cenușii mulțimi,
din calea noastră se trăgeau ca apa.
Obuzele ucideau și săpau totodată groapa
copilului nevîrstnic și mamei.
Apoi, spectrul foamei
colinda cîmpiile pustiite.

În vremea asta, iachtul cu punți aurite
de soarele Sudului
plutea ca o pasăre imaculată.
Miliardarul își fuma havana :
„O, lume minunat așezată !...“
(Viermele îngrășîndu-se-n rana
veșnic însîngeratei omeniri...)

Frate, să nu mai avem amintiri
și visuri șovine.
Tu făurești unelte ca și mine.
Lucrezi pămîntul. Poate scrii cărți.
Sunt vetre sărace și-n alte părți
de lume, și eu te cunosc după față
că-n fiecare zi te scoli dimineată,
și seara te culci tîrziu.

Dă-mi mîna, să dărimăm abatoarele
istoriei. Ieși din sicriu
și privește : răsare soarele...

ZĂRIȚI VEȘNICUL MUNTE ?

Zăriți veșnicul munte,
După atâtea dealuri mărunte ?

Desfășurați drapelul !
Ați pregătit oțelul ?

L-ați turnat în zale și săbii ?
De nu ne-ar întrece alte corăbii...

După munții mărunți,
cel mai înalt dintre munți.

Avem, oare, lauri destui
pentru colinele lui ?

Printre munții mărunți,
vreau să ajung cea dintâi sus pe munți.

Drapelul meu cu falduri grele,
să filfiie întâiul între drapele.

Tot mai sus și mai sus !
Întâi l-a urcat Domnul Isus,

printre facle, printre grădini,
cu cunună de spini.

Vreau s-azvîrl lumii dinari :
pentru vameși, pentru tîlhari.

Toți cei străini, fără casă,
să șadă cu mine la masă.

Ce-ar fi și tu să te-nalți
cu mine, peste munții înalți,

să fim, împreună, holdă și soare
în alte cîmpii, viitoare ?

DOAMNE, N-AJUNG PÎN'LA TINE ?

Doamne, n-ajung pîn'la tine,
vîrfurile-acestei păduri de suspine ?
Cum ești tu atotștiutor,
să fi dat pîne de-ajuns tuturor,
culcuș pentru copiii înghețați,
cîte puțin din lumina celor bogați,
cîte puțin din cerul lor senin,
de care îngeri întraripați se țin.

Să fi dat, Doamne, fiecărui om,
cîte-o bucată verde de pămînt și cîte-un pom ,

al tuturor speranțelor pămîntești,
și nu te-am fi-ntrebat unde ești.
Am fi spus că te-ai răspindit
în noi, ca un fluviu liniștit,
că te-am băut fără să știm...
N-ai fi rămas în biserică și-n țintirim,
ci ai fi mers împreună cu noi
și te-am fi pus între coarne la boi,
ca pe un ciucure frumos de mătăasă —
să ne-ajuti la plug și la coasă.

În loc să pleci pe celălalt tărîm,
ai fi avut la masa noastră un tacîm —
și scara, obosit, și făr'de-alai,
în loc să te-ntorci înapoi în rai,
adormei undeva pe-aici,
printre copii și pisici,
într-un colț de vatră luminat

Doamne, de ce ți-au crescut aripi
și-ai zburat ?

PESTE CÎMPIILE VIITOARE

Peste cîmpiile viitoare,
vor străluci curcubee mai falnice.
Cîntec și petrecere va fi
semănatul și seceratul
acelor cîmpii.

Mărire vouă, munți !
Laudă,

mînilor care vă caută
luminoasele frunți !

Holde și imnuri vor secera
mîne popoarele.
Vor lăuda soarele
și vor cînta.

Peste cîmpiile viitoare,
vor străluci curcubee mai mîndre.
În strălucitoare ogoare
plugari de-argint au să între.

Oameni, cîntați !
Una suntem : argați, împărați.
Spre-aceeași cumpănă lină, ușoară,
unii urcă, alții coboară.

PENTRU PACE MĂ ROG...

Pentru pace mă rog, pentru lucruri uitate
și pentru oameni din singurătate.
Un cerc vrăjit se-nchide-n jurul lor.
Și fruntea-ngheață, orele cobor,
spre zi, mai albe, orele cobor.

Mă mai rog pentru sîngele plin
de întuneric și spaimă, sînge străin,
nicicînd să nu fie vărsat pe pămînt,
unde morții aproape ca florile sunt.

CÎNTAREA ADORMIȚILOR

Vom pune goarne de aur,
lingă dinșii, pentru fiecare,
pentru vestea cea mare,
pentru soare, ceruri, popoare.

Pe-aceste vîrfuri de lănci
înfip-te-ntre dinșii, aici,
au poposit, gata de zbor.
hulubi, rîndunici.

Să-i învelim cu pînze de in,
purpurii, ușurele,
pentru că pînzele-acestea
vor fi, mine, drapele.

Să le ocrotim umerii
de tăiușul iute al vîntului,
căci ei au să zguduie munții
și munții
pămîntului.

Vor zgudui continentele
din ciclon în ciclon,
steag nou flutura-vor pe turlele
noului Vavilon.

Pentru adormiții de-aici
au venit hulubi, rîndunici,

să le-arate
calea nopților depărtate.

Le zăriți ? Bucurați-vă...
Cît cerul, șiraguri-șiraguri,
numai steaguri și ramuri,
numai păsări și steaguri.

ACESTE MÎNI

Aceste mini prea mult întîrzie,
sus, printre ramuri
și printre flamuri,
prea mult întîrzie...

Ce fac, oare ?
Poate-au să coboare
cu-o cunună de raze
strălucitoare...

Cunună ?
Pentru fruntea cui ?
Suntem sătui !
N-avem lauri destui ?

Printre ramuri
și printre flamuri,
mînile acestea pipăie alte geamuri,
mult mai sus așezate,
mînile mele întîrziate.

Coborîndu-le, oamenii-au spus :
„A... Voi ați fost sus...”
Și-au ridicat spre-aceste mini
priviri de vulpi, boturi de cîni.

CÎNT

Cînt, ca privighetorile oarbe.
Nu știu. Eu sorb cîntecul sau el mă soarbe.
Atît de sus ne-nălțăm cîteodată...
Sufletu-mi arde de-o flacără înfricoșată.

Ca rugul din care a vorbit Dumnezeu
așa arde sufletul meu.
Cred în zîne, în sfinți și minuni ;
prietenii, nu-mi împlețiți cununi.
Cîntecul e-n mine ca-n voi tăcerea.
Îi bănuiesc uneori puterea,
însă nu știu nimic și mă-nchin smerit,
îngerului lingă mine ivit.

Fă-mă să cînt despre oameni și suferinți...
șoptesc cu buzele reci-fierbinți.
despre săraci, despre copii și foame...
Și-n mijlocul cereștii mele spaime,
întrezăresc cuvintele de foc,
cu care-ar trebui să dărîm lumea și s-o creez la loc.

Apoi rămîn singură. Nu știu nici eu
de ce mi-a vorbit din stufișul aprins Dumnezeu.

MOARTEA PROROCITEI

V-am lăsat vislind cu apele
și cu soarele,
și v-am găsit uciși cu sapele
și cu topoarele.

V-am lăsat vouă și vouă,
grădina asta cu rodii și rouă,
ca s-o culegeți și s-o cosiți —
și frați să fiți !

Dar abia am închis ușa,
și mi-ați și măturat cenușa.
Abia coboram pragul,
și mi-ați și rupt cartea și steagul.

Și încă mai eram prin ogradă,
cînd unul a ieșit să vadă
dacă nu cumva mă întorn.
Altul privea cerul prin horn
și prin spații zărea,
pe punți de argint, glezna mea.

M-aș întoarce acasă pe drumul vaselor,
urmărită de vînătoarea cicloanelor,
dar mă apasă putreda Marea-a Sargaselor,
mă apasă greul zid al oceanelor.

DUMNEZEU

Oamenii bogați au făcut icoane,
catapitezme-aurite și strane,
însă Dumnezeu n-a venit
în locul astfel îngrădit.

Bogații stăteau groși, împovărați
și se uitau la sfinții frumos îmbrăcați.

În vremea asta, Dumnezeu zbura-n copaci,
făcîndu-i să-nflorească. Fugea la săraci,
cerîndu-le mămăligă și ceapă.
Era cînd cîmpie verde, cînd apă.
Alteori se făcea mic
și s-ascundea în floarea de finic,
ori s-apuca să crească-n păpușoaie,
s-ajute furnicile la mușuroaie,
să dea pămîntului mană și ploaie.

Avea atîtea de făcut Dumnezeu,
și oamenii îl plictiseau mereu,
cerînd unul pentru altul rău.
Îi auzea strigînd : „Pămîntul meu...”
Îi vedea punînd semn de hotar,
ciopîrînd, împărțînd, minunatul dar.

Atunci se supăra. Pornea furtuna.
Cu secetă și ploaie-nghețată lovind întruna,
se făcea mare și-nfricoșat,
ca muntele cu păduri îmbrăcat.

Pînă venea o pasăre la el.
Cădăbura sau un porumbel,
și spunea : „Doamne, mi-a căzut puiul jos.
Zi să se facă iară frumos,
să răsară soarele și să-l gălesc...”

„Facă-se voia ta, sol păsăresc...”
Și Dumnezeu punea fulgeru-n teacă
și s-apuca alte lucruri să facă.

NU POT ÎNȚELEGE DE CE...

Ei cresc lîngă mestecenii albi,
împreună cu gorunii, cu brazilii,
și totuși se gîrbovesc așa repede.
Nu pot înțelege de ce
țin privirile-n pămînt,
la fel cu vitele.

Oameni, înălțați-vă !

Voi, care cetiți zodiile, cunoașteți
vămile văzduhurilor,
potriviiți cumpăna ploilor
cu degetele voastre scurte,
voi, care cetiți în urma rîmelor
vești de peste veacuri,
nu pot înțelege de ce
muriți în umilință și sărăcie.

Oameni, porniți !
După pilda șuvoaielor revărsate,
porniți !
Știu că nu vi-i teamă de moarte,
căci moartea pentru voi e-o laudă.
Atunci, de ce stați ?
Iată : dac-aș ști că murind eu
ați porni mai degrabă,
pumnalu-i gata.
Oameni, dați-mi drapelul !

DIN ORAȘE ARZÎND

Ei vin galopînd, galopînd,
din cornuri sunînd,
răsunînd,
din orașe arzînd.

Întrebați,
ce-i acolo ? Strigați,
copii, femei și bărbați
speriați...

Corbi și negre stindarde.
Îngeri sau hoarde ?
Au inimi în lănci, sau stindarde ?
Zarea arde și arde.

Oare de cînd
vin așa tropotînd ?
Bogații i-așteaptă gemînd,
săracii, cîntînd.

IARTĂ-MĂ, FRATE

Iartă-mă pentru urile strămoșești.
Vrei peste sînge-n casă să pășești,
să-mpărțim prînzul sărac,
să vorbim despre noul veac
al dragostei dintre oameni ?
Fratele meu, ce bine te-asameni
cu mine ! Născuți din pămînt,
am fost purtați de-un potrivnic vînt
între drapele și săbii.

Acum sosesc în port corăbii,
sosesc,
vînturi bune desfășurînd
stindardele altor continente.

AM FOST DEPARTE DE OAMENI

Am fost departe de oameni și eu.
Într-o insulă secetoasă
lîncezeam. Uneori Dumnezeu
se făcea porumbel și-mi intra în casă.

Dar nu puteam pricepe nimic.
Sufletul meu era mic
și orb. Atunci au venit
suferințele-omenești și-au vorbit
înaintea mea.
Inima-mi singuratică s-a trezit
și-a plîns. Războiul începea
să secere viețile nevinovate.
Steag negru flutura peste cetate.

Incendiile, numai, luminau ;
copii în toiul jocului mureau.
Mame jefuite de fii mă priveau
cu ochi arzători.
Mi-eră rușine să mai scriu despre flori
și stele —
și iar auzeam în visele mele
largi, zbuciumate,
inima omenirii întregi cum bate :
„Vrem pîne, dreptate“.

Vedeam continentele,
rasele,
înfrățite.
„Grăbiți-vă, timpuri grăbite...“
șopteam și vedeam transparentele
cețuri, risipindu-se-n zare.
E ziua păcii. Vrednice popoare
clădesc acum din temelii o lume
pentru care nu-i nici un nume
prea mare.
Între cele două cercuri polare
e patria mea.

Ecuatorul nu-i decît un drum
care-o străbate, fără s-o despartă.
Sub crucea Sudului, undeva pe hartă,
oriunde e patria mea...
Astfel visam în sînge şi fum
trăind. O nădejde-arzătoare
creştea în inima mea în fiecare zi,
o dată cu iubirea de oameni prin care
puteam, în sfîrşit, înţelege şi auzi...

DE-AM FI-MPĂRȚIT PE DREPTATE

La trecătorile munților
gem cu tîmpla pe stîncă.
Și-aș fi vrut să te mai laud încă,
luminată culme a munților.

De-am fi-mpărțit pe dreptate
toate durerile lumii,
cît pe inima mea, cît pe inima ta,
eu n-aș muri așa tînăra.

Puteam încă mult să mă bucur
rîzînd, sub verzile ramuri,
puteam să mai cînt încă mult
cu tîmpla pe orga pădurilor.

Mai erau atîtea grădini de cules...
Aș fi-mpodobit pîn-la fund
blidul acesta rotund,
cu năframă și mîere.

De-am fi-mpărțit pe dreptate
toate durerile lumii,
ani mulți aș mai fi secerat
strălucirea câmpiilor.

Prietene, adă-mi spice de grâu,
sus, pe culmile munților,
lingă ceruri și vânturi,
lingă focul tăcut al păstorilor.

Viață, pentru unii ai fost
masă pururi întinsă,
pentru mine — ploaie pustie,
tu, cu nedreptele-ți cumpene ;
și totuși, plecînd, te salut regretîndu-te.

DIN DRAGOSTEA DE OAMENI

Din dragostea de oameni neînvinsă,
am scris aceste poeme.
Cetitorule, nu te teme,
dacă ți-i inima faclă stinsă.

N-or s-o învie vorbe-nflăcărate,
dar sunt și alții care-au murit,
pentru lumină, pentru dreptate.
Lor li se-nchină gîndul meu smerit.

Ca la prieteni veșnici mă gîndesc
la cei plecați asupra muncii lor,

la gestul larg, la chipul gînditor
al oamenilor, care făuresc

o lume nouă, din ruini și moarte.
Auzi-mă dar, frate de departe,
și-ntinde-mi mîna peste morminte.
Cu veacul să pășim înainte.

MAMA

Mama a trecut printre plumbi,
ducînd la sîn ceva nevăzut.
Peste rîul albastru,
mama printre plumbi a trecut.

Tinerii muriseră-n temniță.
Bătrînii se furișaseră-n munți —
și-acel ceva trebuia dus,
numaidecît, peste punți.

La pîndă, ochii aspri, înguști.
Buze aspre de puști.
Strîmbele guri
o pîneau din păduri.

Mama cobora și cînta.
Plîngea sau cînta ?
Ghemuită-n inima ei,
mama gemea.

Intrînd în apa albastră,
întinereai sub şal, ca o ramură.
Mamă, spune-mi ce duci ?
O flacăra sau o flamură ?

Cînd ai căzut printre plumbi, la punţi,
cînta cineva sus pe munţi.
Ai murit cu gura-n ţărîna,
cu flamura desfăşurată-n mînă.

Braţul meu tînăr ca ramura,
lată, îţi ridică flamura,
să ţi-o poarte
peste punţi şi munţi, mai departe !

VOI N-AȚI AFLAT ?

Voi n-ați aflat ?
De ce întîrziți ?
Ridicați-vă și cîntați
noului împărat.

Au fost cumpene, secete,
că n-aveți pine de grîu ?
Ați scăpat printre degete
toată apa din rîu.

V-au fost de zgură gurile,
cuvintele — bani mărunți —

și v-au cuprins mării munți
și pădurile,

fără a bănu
că purtați ramuri și timpine,
care-au să-ntîmpine
veacul, cînd va veni.

Bat vînturi mari peste țări.
Din zări în zări,
din măgură-n măgură,
vine focul din negură.

V-am văzut semănăturile.
Pot s-adorm de-acum lingă punți,
să mă acopăr cu mării munți
și cu pădurile.

MA GÎNDESC LA OAMENII RISIPIȚI

Mă gîndesc la oamenii risipiți
pe-ntinsul pămîntului :
plugari, făuritori de unelte,
spre zorii păcii porniți.

La orizont, ca-n cea dintîi zi,
cețuri opace
se ridică deasupra mării.
Toți poartă semnul spaimei și-al așteptării.

Sunt frații mei. Și-mi pare că le-aud
inimile, bătînd în inima mea.
O, numai de s-ar putea
clădi, pe pămîntul de sînge ud...

Vorbim diferite limbi, dar am plîns la fel
lingă mormintele proaspete ; în măcel,
ne-am temut și-am strigat de groază.
Acum toți căutăm un liman și-o oază
de dragoste.

VEAC MARE, VEAC LARG

Veac mare, veac larg...
Vestea s-apropie, focul s-apropie.
Cîmpia-i plină de tropote.
Dați fuga la clopote !

Veac mare, veac luminat
pe cîmpia lumii a coborît.
Toți cei cu fierul pe git
s-au bucurat și-au cîntat.

Iată-i înălțînd, înălțîndu-se.
Uliți de sulți
mișcîndu-se,
la ceruri mari ridicîndu-se.

Spune-mi, ți-i frică ?
Aceste coase, topoare
parcă se urcă în soare,
așa de sus se ridică...

ÎN PADURILE ȚĂRII MELE

În pădurile țării mele,
trăiește balaurul,
care ne-nghite fierul, argintul,
griul și aurul.

În aurie cîmpie,
mulți l-au pîndit să iasă,
dar el șade ascuns în casă,
încolăcit pe-un divan de mătăasă.

Cînd cîntă-ntîia oară cocoșii
sub streșina lui,
el întinde douăsprezece gîturi gălbui
spre douăsprezece perni roșii.

Cînd se-ntoarce prin somn și se clatină,
i se vîd, cît palma, solzii de platină.
Și are, grosul balaur,
pe cîte labe, inele de aur ?

★

Doarme balaurul.
Mistuie pînea, argintul și aurul.

Numai câteodată tresare,
cînd, jos, țara geme prea tare.

Mulți viteji de demult
s-au furișat acolo, să-l scape.
Să-l sulițeze cu sulița,
să-i reteze măcar unul din capete.

A sărăcit, fiara,
munții și țara.
Haiducilor și pandurilor
le putrezesc ciolanele-n fundul pădurilor.

Te-așteaptă murgul, gata de ducă.
I-am dat jăratec și miez de nucă.
I-am gătit cu panglici frîurile,
să sară munții și riurile.

Ți-am gătit sulița cu urmuz și beteală.
Ți-am pus la piept, sub căptușeală,
trei fire dintr-o perie,
gurile munților să nu te sperie.

De-i cădea, iubitule, sub streșina lui,
zugrumat de labe gălbui,
norodul cu flamuri și sfeșnice
te va-ngropa-n legendele veșnice.

SÎNGELE

Ce-i dacă se varsă sîngele cald al martirilor ?
Poetilor, nu-i un subiect pentru voi,
sîngele-amestecat cu noroi.
Cîntați roșul macilor și-al trandafirilor !
Dar celălalt sînge, atît de luminos,
al victimelor nevinovate ?
Să-l căutăm, să-l căutăm pe jos,
lady Macbeth, cu mînile pătate.

Ajută-mă. Sîngele este aici,
în fărâdelegile mari și mici,
murmură cald și s-aude.
E sîngele tînăr, ușor,
al celor care plini de viață mor.
Vai, palmele ministrului sunt ude...
Priviți și hermina
frumoasei doamne.

Ce pot toate acestea să-nșamne,
și cine-aruncă lumina
de-amurg înflăcărat asupra lumii ?
S-a înroșit și albul spumii
lăsată de valuri pe țârm.
Unde-i ocheanul mincinos, să-l sfîrm ?
Dar nu-i un ochean mincinos.
Sîngele luminează de jos,
din pămînt,
și strigă : „Aicea sunt,
nu călcați peste mine. Mă doare.
Flacăra mea clipește muștrătoare.
Eu nu mă pot face nici frunză, nici floare.

Sunt singe-strigoi,
din trupurile celor plecați în război,
pentru-o lume mai bună“...
Lady Macbeth, ajută-mă și-adună
de jos acest singe.
Prea mult se zbuciumă singuratec și plînge,
cerînd să fie vărsat.
Și celălalt singe, greu și-ntunecat,
al călăilor încă viu...
O, toate sunt acum trandafirii...
Un vaier s-aude.
Ministrul își ascunde minile roșii și ude,
dar nici nu-l privesc.
Sunt fascinată de pădurile care cresc,
repede, ca-ntr-un vis.
Dar nu-s păduri. Sunt oameni
desculți, care vin prin ploaie.
(Nu știu pe unde-au pătruns în odaie.)
Sau poate că Infernul s-a deschis.
S-a stîrnit un vînt.
Oamenii-aceștia sunt morți
și miroase-a pămînt.
Oare ce vor ?
Copiii s-agață de mamele lor.
Sunt victime necombatante.
Au murit pe sub dărîmături.
Un singur strigăt : „La moarte...“
iese ca aburul
din sute de mii de guri.

Din singele Meduzei, în vechime,
se născu întraripatul Pegas.
Acum, din singele tău, multime,
poezia nouă se naște și capătă glas.

Nu vom vorbi despre flori,
care se deschid și surîd dimineața.
Ci despre zbuciumul nostru și viața
care-așteaptă cîntăreți nenfricați.
Despre moartea milioaneilor de bărbați,
femei și copii,
despre războiul nedrept, despre pace
și încă despre oamenii gigantici și vii,
în mijlocul lumii, care se cutremură
și se preface.

OSPĂȚ

Credeai că tinda asta-i scundă
pentru întreaga lume rotundă,
și, totuși, lumea a-ncăput.
A ospătat, a plîns, a cîntat, a gemut.

Răsărea soarele,
cînd am auzit picioarele
mulțimilor.
Națiile, rasele,
și-au părăsit vasele, casele.

Să nu taci.
Ce-i, dacă suntem trudiți și săraci ?
Noi n-avem nimic de pierdut.
Vezi ? Lumea-ntreagă a-ncăput
într-o simplă tindă.
Pune-ți secera sub grindă.

Soarele a lunecat pe-un fir,
din zenit, în nadir,
și filfiind din flăcări, apoi,
s-a așezat pe casă la noi.

Tindă scundă a inimii...
Tu, pe toți ține-mi-i !
Să-i ascultăm. Ei vin
de sub asprele cercuri polare,
de la Gange, de la Congo, de la Rin,
din continentul lui Columb,
trudiți, mărunți,
toți au la glezne plumb
și urcă munți.

Zărești vârful coaselor,
gura topoarelor ?
Ei vin acum în vârful picioarelor,
dar lasă...
Cînd pasărea soarelui va zbura de pe casă,
dîrji și crunți,
vor dărîma zid după zid,
munți după munți.

EI SUNT SĂRACII

Ei sunt săracii pămîntului, ei sunt umbroșii
oameni care răsîndesc întristare,
și lumea lor n-are măsură, n-are coloare.
Ei sunt săracii, ei sunt umbroșii.

Nimic nu-nflorește acolo, nimica nu strigă,
ci totul se stinge-n umbra covârșitoare.
Ei sunt săracii pământului care-așteaptă anotimpul
făgăduințelor toate.

MUNȚII LUMII, PE INIMA MEA

Un plug roșu umblă și ară,
hotarele, din țară-n țară.
Pe munții lumii urcă glorioșii,
trîmbițașii, stindardele roșii.

Oameni de sub toate stelele,
meridianele și paralelele,
sub strălucitoare cunună
zorii noi vă adună.

Pe munții lumii, trîmbițele sună,
răsună.

Oameni de toate rasele,
părăsiți-vă legile goale și casele
E ziua mare.
Plugul roșu vine să are.

Pe munții lumii,
trîmbițele sună mai tare.

Oriunde e patria mea.
Pe cărarea ecuatorului
am trecut desculță, cîntîndu-vă,
din cinci continente chemîndu-vă.

Din munții lumii
strigîndu-vă.

Cîntecul meu fie-vă leagăn.
Prispă caldă fie-vă inima mea,
vouă,
oropsiți ai pămîntului !

Eu pentru voi am purtat munții lumii
pe inima mea.

FLORILE ȘI FIECARE SENS LUMINOS AL LUMII

Florile și fiecare sens luminos al lumii
să poposească-n cartea mea deschisă,
și ca-n pămîntul milei și-al minunii,
să-nvie-aicea pasărea ucisă.

Mi-i dor să scriu de-o dreaptă dimineață
și mă-nfioară fila fără semn ;
mi-i dor să sap în inimi, ca-ntr-un lemn.
un nume ce-l purtăm cu toții : Viață...

SERILE

Serile, mă gîndesc la oamenii
care se-ntorc în casele sărace.
S-așează-n jurul mesei
și vorbesc despre pace
și despre război. Se ceartă.

De ce oare nu se mai înțeleg
tinerii cu bătrînii ?

După ce nu vor mai fi războaiele,
convulsii demente
ale unei lumi prea bătrîne,
am să pot îmbrățișa cele cinci continente.
Strigătul : „Dreptate...” și „Pîne...”
va înceta.

Atunci se vor risipi ceturile
de pe fața pămîntului.

TESTAMENT PENTRU FATA MEA

Să nu uitați, oameni,
că eu am secerat pentru voi
grîne, din toate hotarele.
Toate veștile mari
vouă întii vi le-am spus,

cîntînd vi le-am spus,
toate veștile mari.

Steaguri și imnuri am împletit,
aici, printre coase și seceri,
numai steaguri și imnuri,
pentru zorile Binelui.

Eu mă cobor acum,
adînc, în verzile ierburi.
Copila mea, vino pe creștetul munților,
coroniță, cunună,
să te-ncredințez viitorului.
Să fii cu oamenii blîndă și bună.
Să nu uite ochii tăi mirați
că toți au fost odată frați,
dar străbătînd prin cicluri nisipurile,
și-au uitat unii altora graiul
și chipurile.

Fata mea, draga mea.
Mîinile tale mici,
pașii tăi mici
să lase urme de aur aici,
unde eu am plîns și-am gemut,
pe-atîtea prispe de lut.

Ți-am împletit steaguri și imnuri,
pentru ziua cînd te vei ivi,
mirată, pe creștetul munților,
printre steaguri și imnuri.

AM VĂZUT ȘI EU OAMENI PLECÎND

Am văzut și eu oameni plecînd
la război.

Erau tineri țărani, jumătate goi,
în vagoane de marfă, cîntînd
cîntece monotone și triste. Plecau.
Erau atît de mulți, că-ntunecau
zarea zilei de vară.

Și nu s-au mai întors. Secară
și grîu a crescut din ei în Rusia.

În vremea asta, acasă,
se plimba arătoasă-n orașe
nerușinarea și nemernicia.

Ei nici măcar nu știau
pentru cine mor.

Erau numai simplu popor.
Oameni care ca plantele creșteau
în simplitate, lingă pămînt.

Doamne, ochii lor unde sunt ? Unde sunt
brațele lor pline de forță și de supunere ?
Oare mai-marii lor s-au trudit să numere
crucile și schilozii ?

Mie, cînd bate vîntul, mi se pare
că aud cîntece, mulțimi de picioare
călcînd în cadență. Nerozii
care-au murit în Rusia, se-ntorc
să te judece, rît de porc,
îmbogățitule de război !

**Ai dreptate să tremuri. Ascultă :
E ziua de-apoi !**

PRIN EL AM CUNOSCUȚ NORODUL...

I

Prin el am cunoscut norodul.
Încrezătoare, la brațul lui,
am coborât tot mai jos,
pînă la prispele verzi ale țării.

Fiecare femeie seamănă cu Fecioara Maria
acolo.

Fiecare om poartă un jug blestemat,
care-l apasă crîncen.
Și-s prea puține bucuriile
în satul bărbatului meu,
deși-i așa de mult soare și cîntec acolo.
Fetele,

Catrinele, Mariile, Savetele,
înfloresc o singură dată, o singură zi,
atunci cînd își pun cununia.

După aceea, vine sărăcia, pustia.
Ce deosebire e între ghiontul tatălui
și al bărbatului ?

Deși ară și seamănă cu minile lor,
culeg cu minile lor,
totuși, niciodată n-au pîne de-ajuns.
Iar din lipsa pînii ies șerpîi.
Le intră întîi în gînduri,
după aceea li se cuibăresc în inimi.

Oamenii gem și încărunțesc repede.
Simt în preajma lor un duh negru vislind.
Apucă topoarele și — fără să vrea —
le aruncă spre cer.
Chiaburii îi privesc. Și rîd la garduri.
Ei știau cauza. Căci ei sunt cauza.
Și se pleacă adînc,
furișîndu-se pe sub arbori,
căci, Doamne ferește de mînia desculțului
și a flămîndului...

În vară cînd am fost acolo,
la prispele verzi ale țării,
într-o noapte a bătut clopotul.
Cerul era roșu ca sîngele.
Oamenii răcneau. chiuiău.
În noaptea aceea ardeau
gospodăriile chiaburilor.
Au ars casele, șurile, cu vite cu tot.

Și-am auzit șoptindu-se
c-au ars copii de țîță și niște bunici.
Și azi mai umblă prin țară
niște bătrîni cerșetori, orbi, cu armonici.
Sunt chiaburii de-atunci,
din satul bărbatului meu.
Cineva le-a turnat între pleoape,
în noaptea focului,
scînteii și zgură,
și le-a turnat jăratec în gură.

De cîte ori îi văd trecînd, cîntînd
din armonici, nu ştiu cum,
îmi vine parcă să ies în drum
şi să pornesc cu dîşii spre surele ţarini,
acolo, departe.

Oameni dragi şi mărunţi...
O singură dată am stat sub secete,
sub cumpene o singură dată
şi m-am chinuit să pricep
cum de nu porniţi mai curînd,
cu vijeliile,
să ne doborîţi pe noi,
cei cari ne-ascundem de secete,
ne-ascundem de cumpene —
şi totuşi avem totdeauna la masă
pîne de-ajuns...

II

Cine va mai întoarce anii ?
În 38, în vara aceea,
cea mai luminoasă vară a vieţii,
m-am cununat cu pădurile.
Am văzut ploile verzi atunci,
şi-am alergat desculţă, despletită,
prin trestiişul ploilor verzi.
Atunci am zărit printre fulgere
o coasă de aur
şi straiul alb al unui cosaş.
Vrăjitoarele-mi spuneau :
„Moare de tînără, cine-l vede...”
şi c-un ochi rîdeau şi cu unul plîngeau.

După aceea, toate s-au dus.
Bătrînele satului vedeau semne, sus.
Spuneau că vor veni peste lume
cumpene grele.
Fără știri din gazete,
ochii lor stinși, osteniți,
pătrundeau munții timpului,
dincolo de munții timpului,
și vedeau cum pornesc, în marș repede,
oștile Satanei cu zvastică.
Urechea lor tocită auzea
cum tancurile zdrobesc meridianele
și vin spre răsărit.
Auzeau motoarele marilor fabrici de tunuri,
și priveau, noaptea, cerul,
simțind apropierea paserilor
Apocalipsului.

„Draga mamei, vin nourii.
Păzește-te. A pornit Anticrist“...
Și, nu mult după vestea lor,
au bătut clopotele, au sunat goarneau.
Fiecare bărbat a primit ordin verde.
Ordin verde, blestemat de-atâtea femei...
unde mi-ai dus bărbatul ?
Fiecare și-a părăsit uneltele.
Al meu și-a închis cărțile.
Într-o noapte, s-a dus.
Blestemele erau fără folos.
Și totuși, cerul era limpede
în acel septemvrie 39
când au început concentrările.

Îmi scria rar.
De pe Siret, de pe Ceremuș.
Și simțeam, din felul cum îmi scrie,
că-i lipsește libertatea gândirii
și mai cu seamă tutunul.
Îmi scria despre țăranii lui,
că-mparte cu dînșii
ploile, somnul, cîntecul, foamea,
dar mai cu seamă același muncă de țigară.
Printre dînșii, el a devenit iar țăran.
Îmi scria despre ei cu-atîta căldură,
că parcă fiecare i-ar fi dăruit
nu știu ce ținuturi de aur, sau fiecare din ei
ar fi avut deasupra capului nu știu ce steag,
ei, cari dormeau pe pămîntul gol
și gemeau prin somn.

La-nceput, am spus : cine știe...
Țara-ntreagă se duce.
Omul meu de ce să rămîie ?
Și simțeam rușinea cuprinzîndu-mă,
la gîndul că al meu ar fi rămas,
în vreme ce toată țara pornea.
Ani amari... Prea tîrziu
m-am luminat asupra unor rosturi.
Prea tîrziu am aflat că războiul
îl fac numai calicii, numai norodul de jos.
Ce-i sus, rămîne-acasă.
Sau, chiar dacă se duc,
ei, feciorii bogaților,
tot sus rămîn și-acolo
și coboară-n gropile comune
numai cei din norod.

III

A venit peste țară
nu știu ce zbor de arhangheli.
Purtau steaguri verzi.
Ucideau.
Copiii se-narmaseră.
Își ucideau frații, părinții.
Iarna aceea din '40...
Cei cu steaguri verzi, cu frunți înguste,
m-au găsit vinovată
că n-am deosebit oamenii
după nație și după religie.
Iar omul meu era mereu dus.
Pe Ceremuș. Pe Siret.
De-ar fi știut el cât îndur,
ar fi fugit. Nu cu pușca.
El ar fi luat toporul.
L-ar fi învățat mult deasupra capului,
înainte de a-l izbi, gemînd,
drept în fruntea arhanghelului...
Iarna din 40,
mi s-a ghemuit în inimă.
Și-mi stă ghemuită acolo.

IV

Oamenii au ridicat steaguri mai nalte.
Au răsunat clopotele țării.
Iunie, 41.
Cît de mîndri erau soldații din poze,
de prin gazete !
Cît de triști erau ei, pămîntiii,
care mureau acolo în negură !

Doamne, cum aş fi tăiat degetele
celor care scriau minciunile
despre nu ştiu ce eroisme !
Ca şi cum norodul n-ar fi murit şi-aşa...
Doamne, cât mi-i de ruşine !
Omul meu, bărbatul meu,
căminul s-a stins de mult.
Vino acasă.
Cît ai să mai stai, în toate Rusiile ?
Căci dacă boierii caută glorii,
de ce nu-şi trimit ei feciorii ?
Vino acasă !
La ce te-ai dus în Rusia ?
Nimic nu s-a schimbat în ţară.
Doamnele mari umblă cu-aceleaşi podobe.
Tinerii feciori ai ciocoilor
se plimbă la munte.
Nimeni nu ştie despre voi, cei mulţi,
care zi de zi vă măcinaţi. Mulţimi.
Întunecate mulţimi.
Zid de glorie ? Nu ! Ce ruşine !
Bărbatul meu, omul meu...
Pe ţaranii, pe fraţii tăi,
la judecată, cine-o să-i scoale din vâi ?
Cît veşnicia,
vor creşte din ei
buruiene galbene-n Rusia.

V

La prisele verzi ale ţării,
încă mult se vor zări pe ceruri,
umbrele-ntinse-ale lupilor galbeni,
alergînd cu limbile scoase ;

la prispele verzi ale țării,
mîne, pruncii, bătrînii
vor răscoli cu toiegele
cenușa focului nostru.
Și veacuri la rînd vor stărui în cenușă
urmele lupilor zvasticei
din pădurile Miezelui Noptii.

-

Bate tunetul. Răsună tunetul.
Peste prispele verzi ale țării,
sar speriate
haitele lupilor galbeni,
înfricoșatele haite,
revărsate asupra cîmpiilor lumii ;
sar înapoi, spre pădurile
Miezelui Noptii.
Săgetătorul, cu părul pe ochi,
răcnește-n pădurile negre.
Nici un arc nu-i primește săgețile.
Și toate vînturile i le-abat
înapoi,
către inima lui.

Să răsunе goarnele...
Vestiți zarea
și zarea
c-a început vînătoarea !
Cu arcanele, cu securile,
înconjurați pădurile !
Cu butucii, cu stîncile, cu morile,
astupați trecătorile !
Sau să vie marii zidari,
cu măsurile,
să zidească toate pădurile !

Destupați toate sondele lumii !
Mări de păcură, cumpeni de flacăra,
din toate sondele lumii,
să se reverse asupra pădurilor negre,
acolo unde Săgetătorul
și-a tras mai tare părul pe ochi,
asmuțindu-și haitele.

Omul meu, du-te cu bine...
Auzi hăitașii și trîmbițașii ?
Alergătorii și vînătorii ?
Chiar din prag, soarele te-a cuprins.
Să răsune goarneau...
Chiuie și vestește zarea,
și zarea,
c-a început vînătoarea !
Bărbatul meu, du-te cu bine...
Focul să te arate falnic, pietros,
pe fundul verde al cerului,
în fruntea țaranilor tăi.
Aruncă sulița... S-ajungă
și să se-nfigă în alt veac...

Răsună goarneau. Bate tunetul greu.
Păzește-ți glezna, bărbatul meu,
de zăvozii galbeni din munți.
Să te-ntorci sănătos din război.
În veacul nou să răsărim amîndoi,
cu cununi de aur pe frunți !

ȚARA LUMINII

IMNURI PENTRU PĂMÎNT

(1946)

ȚARA LUMINII

Ne-nchinam pămîntului-Dumnezeu,
care ne trimitea puterea și somnul său.
Spuneam florilor : Bine-ați venit...
Floile, bătînd într-un zid aurit,
scoteau mărețele fulgere.
Animale cu coarne și ugere
îngenuncheau să le mulgem.
Crengile se plecau la poame s-ajungem —
și de cîte ori vîntul trecea
un cîntec de cristale lovite pornea.

Cîte-o insulă desprinsă de continent
pleca în largul ocean transparent ;
vedeam grădinile ei suprapuse,
păsările-n zbor o urmau supuse.
Alteori ciocăneam în stîncă-ntrebînd
izvorul, care s-auzea murmurînd :
ce ai de gînd ?
Și-ndată sărea ca un ied.
Toate lucrurile și ființele spuneau : cred,

și luminau atît de puternic,
că niciodată nu se făcea întuneric.

II

Orbiți de verdele-atîtor cîmpii,
de cîntece de mierlă și ciocîrliei,
ne duceam în peșteră să dormim ;
și cînd se-ntîmpla să murim,
eram zidiți acolo, uitați,
căci de-acum se născuseră alți bărbați,
alte femei, la fel de frumoase.
De ce-am fi plîns deasupra acelor oase ?

Numele, nici ele nu se pierdeau.
Tinerii ~~se~~ pe mantii de preț le purtau.
Erau aceleași nume sonore,
aceleași astre și ore
licăreau în răstimpuri,
aceleași cortegii și anotimpuri,
încît numirăm acele ținuturi ciudate,
ale luminii de nimic tulburate.

ÎNGERII MORTII

Cine cînta și sta drept în picioare
credea în soare.
Cine se uita în pămînt
credea în ierburi și vînt,
dar nimenea nu se temea.
„Voi trăi în veci, veți vedea“

spunea stejarul măreț.
Minta cu părul parfumat și creț
povestea nu știu ce florilor :
„Nu vă temeți, surorilor,
suntem fiicele soarelui
și-ale norilor...”

Numai omul, printre toate pășind,
auzea îngerii morții cîntînd un colind ;
viermii în sînul rodiilor mari,
oștile de omizi și de cari,
furnicile și muștele istețe,
în soarele descompunerii dîndu-și binețe,
trena morții foșnind erau ele,
mantia ei cu ibiși și asfodele...
Un nour cuprindea capul meduzei,
rîsul hidos, fără petala buzei,
era mut și-auzit în toate.
Degetul uscat părea măsura că bate...

Și-n vremea asta îngerii cîntau :
pentru moarte ființele farmec au.
Pentru secerișurile morții,
în fiecă zi tragem sorții.
Lanurile blind clătinate-n amurg,
oștile și copiii spre dînsa curg,
fructele cad, frunzele-n vînt s-aruncă —
fără poruncă, fără poruncă.

PLOAIA

Ploi verzi, de vară, sufletu-mi vrăjiră,
și-n melodia caldă, rămuroasă,
eu auzeam pământul cum respiră,
iarba cum crește, noaptea cum se lasă.

Nu era nimic trist, dar solemn,
sufletul lumii închis în lemn,
în flori palide, în hribi și scaieți
revărsa bucuria tainicei vieți.

Cerul pierdut în eețuri îl uitam.
Nu mai eram nici eu decît ram,
decît rădăcină avidă și pace
de ierburi vîscoase, opace...

Însă irizata, subtila apă voioasă
avea licurici, cîlpoței în plete ;
jumătate din ființa ei luminoasă,
lăsînd să cadă vâluri încete,

apărea-n pajiște sau lîngă bălți,
o zîină pe care-o văzusem și-n alte dăți.
Numai picături de apă, vîpăi
de fosfor era frumuseța-i dintăi.

Sunt ploaia, spunea, sunt ploaia de vară,
voi face să-nverzească pietrele și să răsară

ochii morților în cîmpia cu flori...
Tu m-ai visat, poate, de-atîtea ori.

Cînd vei muri, ai să-mi cunoști puterea,
dizolvantă, murmurătoare.
Oxygen și... H₂ — mi se pare,
chicotea lingă mine tăcerea.

Și-ndată vraja căzu, vraja cea mare,
din care cresc poeme, ființi ireale ;
spațiile fură din nou uscate, goale,
din Apus pînă-n Soare-răsare.

NU VĂ SCUTURAȚI, FLORILOR...

Nu vă scuturați, florilor,
ascultați-mă bine, surorilor.
Toamna-i departe ;
departe-al clopotelor cîntec, de moarte.

Să ne rugăm, numai lumina
atotputernică-n cer să țină.
Alai oprit în mersul lui, grădina,
să nu răspundă morții cînd o să vină...?

Să nu răspundem visului rău,
care vislește deasupra noastră mereu...

PRIMĂVARĂ

Cum răsună soarele-n cîmpie,
ca trîmbița tuturor învierilor...
Trezește-te, iarbă, treziți-vă, merilor,
și tu, mărunță floare, păpădie,

treziți-vă. Și totul se trezește.
E zeul lumii, care poruncește
ființelor cîte-a ivit din sine,
și vînturilor să se facă line.

Ascult acum mărețul imn al vieții,
în revărsatul roșu-al dimineții,
mă simt și eu ca frunza ce se zbate
jumătate-n umbră și jumătate
luminată de-un zeu nevăzut.

Iată, pitulicea a și-nceput
imnul pe care eu nu-ndrăzneam
să-l cînt. Fericitul neam
păsăresc se deșteaptă-n crîng ;
aș vrea să văd codobaturile cum strîng
paiele lungi, de aur, pentru cuib.
Și ca un arbor tînăr să mă-mbuib
de seva nouă, care curge-n toate
plantele, duios aplecate
căt-re pămînt.

O, spune-mi, vînt,
s-a dezghețat lacul ? Vorbesc izvoarele ?

Sau poate uşoarele,
străveziile zîne nu s-au trezit ;
dorm pe pămînt, cu părul despletit,
visînd ceţosul anotimp şi clara
cădere-a ploii cînd începe vara,
şi cînd din ape se născură ele,
a lacului năluci şi albe iele....

ÎN PĂDURE

Primăvara-n pădure văzui
cum trecea Dumnezeu cu cetele lui,
şi-aprindea în fiecare mugur un fir
de lumină, ca un safir.

Plecau sevele murmurătoare
şi se-ntîlneau cu puterea din soare ;
într-o dimineaţă, după zăpadă,
fiecare frunză-ncepea să vadă.

Apoi orice lucru părea
plin de rouă şi sărutat de stea,
în noaptea care ne ţinea ca pe toate
plantele neînflorite, neclătinate.

ÎN CRÎNG

În crîngul plin de-a primăverii udă
podoabă verde și lumină crudă,
m-am dus să văd șopîrle și gîndaci
și să vorbesc cu tinerii copaci.

Lira mi-am prins-o-n ramul înflorit
al măcieșului ce-am întîlnit
Bondari de aur s-au suit pe strune
și paseri începură să s-adune.

Hulubi sălbateci se roteau pe sus.
„Surorile mele, le-am spus,
nu vă temeți, nu-i laț, nici capcană ;
e-o născocire omenească și vană...”

Atunci pitulicile se bucurară.
„Vrei să-ți cîntăm eterna primăvară ?”
„Vreau, paseri bune,
care n-aveți brațe, nici strune.”

OAMENII MĂ UIMESC

Oamenii mă uimesc și-acum.
Aș vrea să cunosc ca ei
toate lucrurile pe numele lor și-n drum
larg să-mi alătur pașii de pașii lor grei.

Fiecare zare să nu aibă-n spatele ei înc-o zare;
fiecare cuvînt să nu aibă-un clopot mai mult,
de care numai eu, cînd se face noapte, s-ascult.
O viață-aș vrea, o viață oarecare,
atît de strîmtă-ncît să pot dormi
și uita vocile nepămîntene ;
cerul molatec, destrămat în gene,
să nu mai poată visuri zămisli.

Uneori îmi spun : am să mor
atît de singuratecă-n mijlocul lor ;
limba simplă-a bucuriilor n-am învățat ;
am să mor ca o pasăre care prea mult a zburat,
dar n-a făcut cuib nicăieri.
În loc să trăiesc, am cîntat melancolicul ieri ;
și semnele pe care le-am primit n-au fost de la
oameni,
au fost de la flori. Tu cu cine te-asameni ?
mă-ntrebau pururi privirile omenești.
Din pămînt ca noi toți pornești,
dar este-n inima ta o pace și o-ntunecime
din care cresc niște vorbe ciudate. „Mulțime,
nu mă goni, ca voi sunt, ca voi sunt și eu !“
Dar ei mă lăsau deoparte mereu,
și cuvîntul „poet“ răsuna în rîs,
pe buzele lor, care n-au sărutat, n-au surîs.

NOAPTE

Ascultam astă-noapte,
crescînd pădurile pline de șoapte,
cît spațiul înalte,
aceleași și alte ;

cu crengi felurit înflorite,
nu mai știu de unde pornite.
Stufos întunericul se făcea —
și rece-mprejurul tău, stea...

Unde sunt acum, unde sunt
ființe, lucruri tainic împăcate,
lângă pământ ca umbrele culcate,
și mirosind a pământ ?

CONFESIUNI

Am multe lucruri de scris,
de plante și ape line,
care toate-nchid câte-un viș,
mai rămușor, mai ciudat ca mine.

Cînd plouă nu se-ntîmplă nimic.
Oamenii spun : asta vine de sus.
Streșinile-ngîină : pic, pic...
și gîlgîie-n putred apus.

Totuși, am văzut zîmile
cum țineau deasupra capului mîinile
și dansau în iarba cea nouă,
bucuroase că plouă.

Am văzut în fiecare lucru-o mișcare
de rugăciune și adorare ;

în arbori, dimineța, o strălucire.
Nu te speria, trandafire !

E-atîta freamăt nebănuît
din cauza ceței, deasupra lacului adormit.
Și-apoi, fiecare spune : o floare...
ca și cînd n-ar fi o minune destul de mare.

Primăvara sta, o bucată grea de pămînt,
poate chiar un mormînt ;
și-apoi deodată-aceste ființi,
străvezii ca îngerii, pășind cuminți.

„De unde veniți ? întrebam,
aproape palidă de mirare și frică,
margarete, petunii, șopteam,
cine din noapte, cine vă ridică ?“

Oamenii însă rîdeau de-aceste cuvînte ;
pentru dîșii, auzul și văzu-i tocit.
Nimic nu luau aminte,
și jumătate parc-ar fi dormit.

Spuneau : „E nebun poetul,
vorbește cu arborii și cu pietrele...“
Atunci m-am depărtat de dîșii cu-ncetul,
le-am uitat graiul și vetrele.

NICI O FRUNZĂ NU SE CLATINĂ SUS...

Nici o frunză nu se clatină sus.
Cine ți-a spus că-i toamnă, cine ți-a spus ?
În fructe dimineată-am văzut
luciu morții, zîmbetul ei temut.

Și-un strigăt verde-n cîmpii mi-a venit :
nu mai puteam îndura acest zenit,
lumina și fulgii albaștri de cer.
O, vie, împlinească-se tristul mister !

Cît de repede se petrecu !
Noaptea, un înger trecu.
Nu era un înger de pace, avea
zale de ploaie, fulgeru-n mîna sa.

Întoarceți-vă, întoarceți-vă în pămînt...
Și aripa-i mare de vînt
făcu să se scuture-ntreaga livadă,
să fie toamnă, apoi zăpadă ;

caldă zăpadă, somn îngeresc
pe toate pleoapele, pe toate grădinile.
O, cum se bucurau rădăcinile,
care pașnic respiră și cresc !

FATA

Anume deschise, zările
vesteau pământului primăverile.
Drumul fugea purtînd călăreții ;
pomii de aur și-azur ai dimineții
creșteau ca-n povești,
acoperind înalte ferești.

Printr-atîtea urme și cimitire,
fata purta tulpina ei subțire.
Neliniștite glasuri în frunzar
povesteau și rîdeau amar ;
toate rîurile plecau undeva,
păsările toate căutau ceva,
zburînd în cer și iarăși pe pămînt,
unde-nflorea ici-colo un mormînt.

„Cîtă grabă e-n lume, gîndea
fata, care-n fereastră vestejea ;
aș vrea să nu fiu singură printre ruine.“
Și zise cocorului : „Ia-mă cu tine,
deasupra, ceru-n care-aleargă stele
nimica nu știe de visele mele.“

Mă tem. Aștept. Ascult mereu pămîntul.
Un nume poate mi-aduce vîntul,
și pași aud grăbind neconținut,
pe drumuri care încă n-au sosit.

Ci de-o veni restriștea pămîntească
nu va putea să mă mai biruiască.
Împrejmuind casa și grădina,
vom domestici visele și lumina.

Vom fi ca la-nceputul lumii doi —
și toate-animalele blinde cu noi,
toate soiurile de poame dorite,
toate frunzele frumoș împărțite.

Încît cimitirele-adînc îngropate
vor fi temeliile lumii bine-asezate.

BĂRBATUL

Umplînd încăperea și inima toată,
bărbatul veni de-afară, din zloată ;
glasul lui mare făcu să se sperie focul.
Suduia lepădîndu-și cojocul.

Parc-ar fi un stejar stufoș...
gîndii în taină, dar era frumos.
Se supăra și-ndată rîdea.
Acum-am să-l fac să nu mai poată pleca.

„Tu ești subțire și ageră ca o nuiă“,
îmi spunea uneori,
ești plină de ghimpi și flori ;
teme-te de mîna mea, c-ai să mori...

Puterea izvora potolit,
din brațele și pieptul lui dezgolit..

Doamne, fă-mă ca Dalila, vicleană,
cînd o da geană prin geană,
să-i aflu taina și să-l robesc
visului meu pămîntesc.

TOAMNĂ

Acum se cheltuia înalta oră
de lumină sonoră —
și de desăvîrșire și tăcere
soarele putrezea în mere.

Moartea-ncepea în fructele prea coapte ;
în prune se făcuse-aproape noapte,
în gutui îngheța lumina de zi
și nu puteau putrezi...

Ploua, ne scuturam cu toții în vînt,
ne-ntorceam în pămînt...

INGERUL

Și pe mine ingerul m-a vestit :
Fața lui albă durea.
— Nu sunt Maria, nu, i-am șoptit,
nu-i vestea mea.

Iată un ram înflorit
lui să-i vestești,
dac-ai venit, părăsind
cete cerești.

— Prunc ai să naști, auzii,
și m-am plecat.
Înger, aripi azurii
n-am mai aflat.

ZÎNA

Către sfârșitul zilei, ades,
oameni și lucruri capătă alt înțeles.
Sub raze lungi, piezișe, de-asfințit,
un arbore odată mi-a vorbit.

Ori s-a-ntîmplat din păpuriș să iasă
zîna cu părul verde, rochii verzi,
cîntînd o baladă frumoasă
și-ntrebîndu-mă : „Cum nu crezi ?“

„O, zînă, a cui ești tu ? A izvoarelor ?
Degetele-i picură mireasmă, rîzînd
se ridică-n vîrful picioarelor
și spune : „Eu sunt un gînd,

o părere, o neființă.“

Nici nu poți crede-atîta necuviință...

Dar cînd întinzi minile, s-a topit.

Știu eu ? Poate-un arbore trist mi-a vorbit.

LUMINA ASTA

Lumina asta vine din pămînt,
nu se sperie, nu se scutură-n vînt.
O redau plantele sătule de vară,
toate ființele gata să moară.

Spațiului o redă fiecare
om singuratec ori floare,
c-un gest melancolic, ciudat,
și-o pasăre parc-a zburat ;

Așa ți se pare mereu pe-acest cer,
c-a trecut un înger, un mare mister.
Însă pe pămînt a-nceput
descompunerea lentă.
Poame tîrzii cu carnea transparentă
s-au desprins și-au căzut.

O, totul se petrece-n tăcere !
Să reluăm grozava putere,
pe care-am împrumutat-o ființelor trecătoare
așa spun zeii din pămînt, din soare.

Îi aud și-n sîngele meu sărăcit.
Stau în lumina de toamnă, zîmbind liniștit,
și-i aud cum se sfătuiesc :
Să luăm ființelor harul ceresc...

Da, e lumina vieții ce ni se ia,
nu te teme, păpădie, nu tremura,
am să-ți spun, am să-ți spun ceva :
zeii nu știu, însă noi vom învia.

CĂLĂTORIE

Am să-ncep o călătorie,
către sud, către sud, cum îți place ție.
Pe frunte-am să-mi pun viorele,
șopîrle-n loc de salbe ușurele,

șopîrle verzi, din verzile păduri,
vor înălța fierbințile lor guri
pîn'la urechea mea, să-mi dea povețe,
ziua și noaptea drumul să mă-nvețe.

Pădurile și toate florile
vor crește-acoperindu-mi pieptul și subțiorile;
însă eu am să merg mereu —
deasupra capului c-un curcubeu.

La dreapta c-un rîu încă tinăr, voios,
pornit și el, ca și mine, pe jos,

riu străbătut de fulgere de mrene ;
și-ndată ce-om ajunge ne-o fi lene,

și ne-om culca-n nisipuri amîndoi,
de soare străvezii, sătui de ploi,
vom adormi cu pleoapele deschise,
prins fiecare-n delta lui de vise.

ȚII MINTE-NTÎIA PLOAIE ?

Ții minte-ntîia ploaie cum cădea,
cu fulgere, cu stele lungi în ea ?
Arborii stăteau drept, intonînd
imnul vieții. Și-n zarea foșnind,

verde ca un codru lichid,
s-auzeau cerurile cum se-nchid, se deschid.

Și noi stăteam ca pomii în picioare.
„Nimic nu moare, mi-ai șoptit, nu moare...”

Și plantele creșteau, ne făceau semne,
ca niște mîini, ca umbre nempăcate,
se străduiau spre viață să ne-ndemne
și iar cădeau în deznădejde toate.

ANOTIMPURI

Întîlnindu-se cu puterea din soare,
sevele se făceau cînd frunză, cînd floare.
Glasuri de zîne, sus, s-auzeau, și mulți
zei de lumină și apă, trecînd desculți.

Apoi, primăvara cu flamuri,
goruni și fagi și alte dîrze neamuri,
iar mai în fund mestecenii subțiri,
visătoare, lunatece firi.

Cîte zale, cîte platoșe, cîte hangere !
Nici noaptea-n pădure nu se făcea tăcere.
Numai toamna cînd venea se plecau toate
pletoasele oști și steaguri însîngerate.

PÎLC DE STEJARI

O, răcoroasa taină care-adie
în jurul vostru, arbori seculari,
goruni și fagi și pîlcuri de stejari,
cu platoșă de ploaie fumurie.

Alături stați și sfătuiți. S-ar spune,
niște bătrîni, pletosi oșteni de-al' dat'.
Vîntul învie, soarele apune.
— Unde sunt roibii ? unul a-ntrebat.

Unde-i cetatea, s-o despresurați ?
Ici, colo cîte-o stea vă amăgește,
ca focul de popas frumos lucește ;
voi ațintiți urechea și-ascultați.

Dar miezul nopții cînd răsună-n toate
turlele cetății apropiate,
vin telegari cu scările-atîrnînd
și bat pămîntu-n preajmă, nechezînd

Atunci, încălecați sub luna plină,
vă strălucesc armurile ca noi.
Stă cîmpul singuratec în lumină,
foșnește zarea țării de strigoi.

RAIUL

Primăvara m-aș culca pe pămînt,
cînd bate austrul, întiul vînt
deschizător de muguri și sfînt.

Soarele mi-ar veni drept în față,
ca un rîs larg, ca un strigăt de viață
străbătător prin amintiri și ceață.

Aproape tare de urechea mea,
flori mici, în formă de inel și stea,
s-ar îmbulzi, iar ploaia de-ar cădea,

eu m-aş lăsa de ierburi biruită,
de blindele brînduşi acoperită —
ca o colină-abia din mări ivită.

Da. Somnul meu ar fi adînc şi bun,
visul mai verde, geana-n funigiei,
şi n-aş dori nicicînd, copiii mei,
în raiul trist, cu sfinţii să m-adun.

LOGODNĂ

Logodnicul vine-n amurg,
vesele pletele-i curg.
Puneţi-mi rochii albastre, flori.
N-auziţi paşii biruitori ?

Unde-i inelul scump, dăruit ?
Luna nu vreau să-l zărească.
O, ce poveste copilărească :
cum ne-am văzut, ne-am iubit.

Fragedă, inima ni s-a frînt.
Prielnici de-acum ne fie
zeii cei blînzi din pămînt
şi-ai cerului zei o mie.

Creanga belşugului, neconţinut
scuturată de noi, rodească.
O, ce poveste copilărească...
cum ne-am văzut, ne-am iubit.

BĂTRÎNUL REGE

Arborele bătrîn ațipea ;
multe lucruri uitase. Știa
să ridice seva, să ivească florile.
Îl supărau paserile și zorile.

Atita cîntec nu putea pricepe.
Auzea pitulicea că-ncepe,
și se trezea-n lumina încă slabă :
nu-i grabă, gîndea, nu-i grabă.

Dar pițigoi, botgroși și ciocîrlii,
zvîrlind în aer notele-argintii,
umflau gușele cu-nfocare,
cu ochii țintă spre imensul soare,

care-ncepea, la margini de pămînt,
să suie pe aripile-acestui cînt...
Atunci bătrînul, deșteptat de-a bine
simțea cu vîrful vînturile line,

și-ncet, încet, de cîntec legănat,
el se lăsa, ca regii, lăudat.

DUHURILE PĂMÎNTULUI

Am văzut duhurile pămîntului.
Aproape de moarte — le-am implorat.
Pe repezi aripile vîntului
au venit în corţej ciudat.

Cu rădăcini subţiri în loc de păr
şi cu seminţe nencolţite-n mîni,
a venit Urieşul care doarme-n grădini
şi m-a-ntrebat : — Te temi într-adevăr ?

— De cine ? — Se-nţelege, de moarte...
Florile mele-nfloresc, nu cugetă mai departe ;
însă tu mă tot chemi. Acum,
sufletul ţi se poate risipi ca un fum.

Nu striga, linişteşte-te ; încă
decît moartea ta este-o moarte şi mai adîncă...

Şi-au mai venit — ţinîndu-se de mîni —
cele mai frumoase iele şi zîni,
unele ivite din apele stătătoare,
altele din umbroase izvoare.

Limpede glas aveau, verde cunună.
Şi-mbrăcate-n lumină de lună,
povesteau despre moartea-mpăcată
a frunzişului care cade deodată.

Erau aici și parcă nu erau :
— Nu te teme, nu, murmurau,
toate se refac și durează
cît o rază care tremură, cît o rază...

Ce frumos miroseau mînile ciotoroase
ale Urieșului și-ale frumoaselor între frumoase !
Mi se părea că sunt culcată în fîn.
Duhurile pămîntului mă rugau să rămîn,
să nu zbor într-un cer depărtat,
pe care niciodată nu l-am știut, care nu m-a chemat.

OGLINZI

De oglinzi mă mai tem și-acum.
Este înăuntrul lor ca un fum,
care noaptea se-ntinde-n odaie,
mai ales cînd e luna-n văpaie.

Se deschide-n oglindă-o poartă
spre nu știu ce lume moartă ;
și ca un clopot sună, strălucește
iluzia care mereu pîndește.

Nu mi-ar părea nicidecum ciudat
să iasă din oglinzi un cavaler, un pirat,
și să-nceapă-a-și povesti toată viața,
încîndu-se-n apele lor dimineța.

Foarte mulți oameni se-neacă-n oglinzi,
femei palide, prunci suferinzi
s-apleacă-așa și se privesc spre seară —
puterea lor îi soarbe și-i omoară.

Însă noi, cînd intră-n odaie
luna cuprinsă-n veste-dă văpaie,
acoperim ciudatele oglinzi :
suntem poeți, și suntem suferinzi.

CINEVA TREBUIA SĂ IUBEASCĂ...

Cineva trebuia să iubească
armonia lumii, ascunsă lege-a cadențelor.
Cineva trebuia să fie singur
și s-asculte-ndelung.

Acuma, din nou creată,
lumea scînteie, arborii, iată,
sus în cer mișcă crengile,
fără să scuture stelele.

Slavă vouă, slavă vouă, lucruri,
spațiu creator a toate,
culori și clopote redeșteptate,
Slavă ție, bătrînă cetate.

RUGĂCIUNE

Pentru pace mă rog, pentru lucruri uitate;
și pentru oamenii din singurătate.
Un cerc vrăjit se-nchide-n jurul lor.
Și fruntea-ngheață, orele cobor,
spre zi, mai albe, orele cobor.

FRUMOASE-S CÎMPIILE VIEȚII.:

Frumoase-s cîmpiile vieții,
frumoasă primăvara de aur.
Ci eu se cuvine să plec înainte
de-a-ntomna în pădure.

Se cuvine să plec înainte
de-a vedea miezul zilei,
cînd nu s-au copt încă perii văratesci
și griul nu sună.

Frumoase-s cîmpiile vieții.
Întorc capul să mai văd o dată
ceea ce ani în șir am privit ;
ceea ce șiruri lungi de ani n-am să mai văd.

LA-NCEPUT, PRIN FERESTRE DESCHISE

La-nceput, prin ferestre deschise,
fel și chip de nădejdi îmi veneau și vise.
Eram ca o turlă înconjurată de porumbei,
mereu cercetată de îngerii mei.

Somnul venea și ploaia miresmată
cînd începeau din aripi să bată.

Apoi, nu știu cum, s-a-ntunecat,
din fundul cerului pîn' lîngă pat ;
duhuri fără pace, văpăi,
jucau peste tot în odăi,

hohoteau, s-ascundeau în oglinzi.
Atunci te rugam s-aprinzi
și pentru mine-o stea, o lumină.
Statornică, pămîntească nădejde, vină !

Dar nu venea. O umbră prin unghere
se furișă c-un pas tăcut, și lîngă
picioarele patului meu aștepta, nătingă,
sufletul veșted să mi-l poată cere.

— Ascunde coasa sub veșmînt. Privește,
dacă-i prieten, pentru ce pîndește ?
— Ce-a mai căzut din cer, ce-ai auzit ?

Doi munți aproape-ntregi au înverzit.
Nu simți, miroase-a apă și-a grădini ?
— Un arbore să-mi răsădiți pe mîni.
Drept în mijlocul pieptului să-l puneți cu rădăcinile,
să pot sui către soare-n toate zilele.
Păsări să zboare în jurul frunții mele,
și să-nfloresc, mirată, printre stele.

ÎNTOARCERE

Acum totul e altfel, chiar viața,
căci fără veste s-a făcut primăvară.
În prag un pom frumos o să răsară :
stațura ta, și-n loc de soare — fața.

De bucurie, n-o să vorbim. O să-mi cadă
cartea din mîină. Ziua scădea-va la geamuri.
Cînd ai plecat, urma-ți vedeam pe zăpadă.
Astăzi te-ntorci — frunzele toate-s pe ramuri.

Dragul meu, stai. Vrei să mănîinci și ți-i sete.
Iată, m-aplec. Singură-ți scot încălțările ;

Oare ești tu ? Umbra-i a ta pe perete ?
Poate mă-nșeală ceasul tirziu, așteptările.

Ca mai demult, m-așez la picioarele tale.
Tu povestești, nopte-i afară deplină,
Stelele ies cu lucitoare paftale,
Luna coboară — lebădă albă-n grădină.

SPITAL

În aerul dens, gălbui —
mereu s-auzea numele lui,
al Dumnezeului tuturor îndurărilor ;
eram sub temeliile mărilor.
Ceruri crepusculare
mureau acolo-ntr-o tăcere mare.

Și cîte umbre erau...
În timp ce dormeam, creșteau
pe tîmple și mîni
imenșii polipi marini.
Venea dragonul, șarpele de mare,
și s-așeza pe pietul meu. Acum
trebuia să-i îndur privirea strălucitoare
și trupul greu, deși era de fum.

Din cînd în cînd, răcoarea eterului
ne-amintea lumea cealaltă.
Pajiștile verzi sub lumina cerului,
diminețile, seara-ncărcată

de-atîtea parfumuri uşoare ;
oameni verticali, libertate, culoare.

Cei care pînă-n seară
trebuiau să moară
căpătau aripi, nădejdi,
vedeau sfinţi în odăjdi,
ori cîntau cîte-un cîntec uitat
Îngerul speranţei stătea lîngă pat.

Avea straie de vînt ;
mirosea a cer şi-a pămînt
şi murmură c-un glas neauzit :
„Chinurile tale-au luat sfîrşit“.
— Vreau să mă-ntorc acasă,
gemea bolnavul, şi-un grai uşor,
ca şi cînd ai fi lovit o mătasă,
murmura : „Vom pleca în zbor“.

DOAMNE, N-AM ISPRĂVIT !

Doamne, n-am isprăvit
cîntecul pe care mi l-ai şoptit.
Nu-mi trimite îngeri de gheaţă şi pară
în orice seară.

Nu pot pleca. Arborii îmi şoptesc ;
florile calea-mi aţin şi mă opresc.
Despre toate-am început o cîntare
de laudă şi naivă mirare.

Oamenilor voiam să le las
sufletul meu, drept piine la popas,
drept pășune, livadă și cer.

Tuturor acelora care nu mă cer
și nu mă cunosc, am vrut să le fiu
o candelă pentru mai târziu.

Căutam în iarbă și-n mohor
tainele ascunse tuturor.
Mă uitam în fântină și-n iaz,
și-ascultam — îndelung — sub brazi...

Atunci au venit îngerii și m-au chemat.
Doamne, nu pot pleca, n-am terminat !
Deschide colivia, fă să zboare
cîntecele mele nerăbdătoare.

DOAMNE, UNDE-AI SĂ NE-AȘEZI PE NOI ?

Doamne, unde-ai să ne-așezi pe noi,
visătorii,
care-am băut din corola florii
de mătrăgună și-am trăit goi ?
N-am avut altă-avuție
decît praful de pe tăpile noastre,
altă casă decît zările-albastre
din copilărie.

Oamenii, ocolindu-ne-au zis :
cine sunt acești vânzători de vis ?
N-am avut liniște, n-am avut masă-așezată,
însă tu ne zîmbeai cîteodată.
Te-arătai la sfîrșitul cîte unui cuvînt,
erai ca un fulger, ca o pală de vînt.
Și noi ne spuneam rugăciunile,
încrezători în toate minunile.

Doamne, dintre toți copiii tăi,
numai noi am fost ca paserile-n aceste văi.
Iartă-ne ce-am greșit și primește-ne în grădinile
pe care îngerii tăi le-au plivit.
Pune-ți mîinile
pe ranele noastre prea pămîntești
și spune că ne vindeci și ne primești !

TREBUIE SĂ PLEC ASTĂ-SEARĂ...

Trebuie să plec astă-seară
sau mîine. Un înger de pară
lîngă patul meu va veni :
scoală-te, nu zăbovi.

Îngere, lasă-mă pe pămînt.
Stringe-ți aripile pline de vînt
și privește :
totu-nflorește și crește.

Lasă-mă să-mi mai trec umbra pe-aici,
peste ape-n tremur și potici,
să culeg flori, să-mpletesc cununi...
Iată, nu cer multe minuni.

Ia o ramură și prefă-o-n femeie,
du-o-naintea dumnezeului tău să steie ;
ea va răspunde nevinovată
despre viața mea toată.

CEL PUȚIN, LEGĂNAȚI-VĂ, RAMURI..

Cel puțin, legănați-vă, ramuri,
străluciți, fericite neamuri
de dalii multicolore,
să fie vesele-aceste ore
cîte-au rămas
înaintea marelui, singuratec popas.

Aș vrea să trăiesc în toate viețuitoarele,
să privesc, să privesc soarele,
s-aud toate glasurile, toate murmurile,
să-nverzească-n inima mea pădurile.

Stoluri de frunze și de ciuperci
să mă-ntrebe : „Nu vrei să-ncerci
viața noastră, nu vrei să fii
în toate-ale lumii cupe ciudate, vii ?

Dar, Doamne, toate mi se par puține ;
veșnicia va cădea peste mine
ca un bloc de-ntuneric. Și-atunci
am să vă uit, păduri frumoase, lunci.

Oricît aş fi trăit de multe vieți,
naive bucurii și, dimineți,
în vremea nesfârșită le voi pierde...
Leagănă-te, codrul meu verde !

PLECÎND

Noaptele uneori se deșteaptă
un clopot, ori geme o treaptă,
ca și cum ar veni cineva, ca și cum
m-ar chema către țara de fum.

Se-ntunecă și se clatină cerul.
S-alege de-o parte lemnul, de alta fierul.
Toate lucrurile se-nfioară. Din ape
uscaturile n-avolburat vrea să scape.

Nu-i nici-o lumină, nu-i nici-o floare.
Și iată : viețile viitoare
nu mă mîngîie că mă duc de-aici,
lăsînt ogoarele, copiii mici.

Aș fi vrut să mai am răgaz,
să mai fac o grădină și-un iaz ;

să zidesc case, să pun livezi,
și vie să cresc, și cirezi.

Doamne, ce mult aş fi vrut
să le fac toate de la-nceput !

Însă Dumnezeu m-a strigat,
în mijlocul zilei de foc, și-am plecat,
lăsînd uneltele, lăsînd ogoarele,
pămîntul cel vesel și soarele !

COPILUL MEU, SĂ NU MĂ CAUȚI

Copilul meu, să nu mă cauți. Toate
Îți vor vorbi de mine cu dreptate.
După ce n-am să mai fiu,
să nu spui : „Pentru mama-i tîrziu“.

Să știi c-am să rîd în flori
și c-am să-nconjur de multe ori
cu nourii și cu ploaia ogrăzile
unde mi-am petrecut amiezile.

Dacă suferi, să mă chemi serile,
și-am să vin lîngă inima ta,
de-ar trebui să străbat zările
și mările cu aripa mea.

Să nu te temi de fața mea schimbată.
Să nu spui : „Mama n-a fost așa niciodată !“
Ai să-mi cunoști glasul poveștilor
în arborii din fața ferestilor.

Din multe semne-ai să-nțelegi că-s eu,
cînd am să vin lîngă patul tău .
și-am să fac aerul răcoros,
scoborînd toate stelele jos.

Ai să cunoști că-i mama după pace
și după felu-n care totul tace —
durerea și grija de mîine —
după mirosul de gutui și piine.

Ai să mă știi și-ai să zîmbești dormind.
Eu, cînd am să văd soarele răsărind,
de teamă să nu mă fac rouă și să nu mor,
am să-mi iau îngerii și-am să zbor.

CORTUL SINGURĂTĂȚII

În pădure mi-am așezat
cortul singurătății și-am ascultat
cîntînd urieșii culmii —
stejarii și ulmii.

Acolo veneau pînă jos
poalele cerului răcoros.

Și-n nemișcare stînd și-n rugăciune,
munții așteptau o minune,

care să-i ridice-n picioare
și să-i poarte înapoi spre mare,
să-i facă iar nisipuri de-nceput de viață
pentru moluști și soiuri de pești —
într-o marină, caldă dimineață,
cu arbori de mărgean la ferești.

Așa visau muntii. Dar nu mai știu.
În cortul singurătății mele se făcuse tîrziu.
Trebuia să mor. Mi-am pus minile
pavază-n dreptul feței, să nu văd zîmile
cum veneau să-mi ia trupul pentru temeliile
pădurilor de stejar. Toate stihiiile
zburau împrejurul lor ;
mă temeam, mă temeam să mor.

Însă ele-mi spuneau : — Ai să fii
într-o sută și-o mie de lucruri vii !
— În flori aş vrea, murmuram.
— Ai să fii, spuneau zînele. — N-am
să uit cîntecele, n-am să orbesc ?
— Scutură-te, pom pămîntesc !
au strigat zînele și stihiiile cu putere,
și m-am prăvălit deodată-n tăcere
și-ntunccime...

Cu mine mai erau o mulțime...

ECHINOX

Acum cea mai înaltă zi
a echinoxului se trezi.
Aur era și miere-n toate cele ;
pe fundul florilor grele
adormeau bondarii, albinile,
arborii își uitau rădăcinile,
clătinându-se-n ceru-nsorit
și-n apele c-un suflet liniștit.

Nu se ridica dimineata din văi
ceața primăverii dintăi.
Lumina biruise-n mii de feluri ;
în spic, în maci și-n bobul de nectar
erau atinse minunate țeluri,
și umbra nu cădea, pe minutar.

Cîteodată, paseri obosite
de-o lungă zi
adormeau printre frunze-aurite.
Puteam auzi
clopote de la mari depărtări...
Albastre flori și proaspete mirări
nu mai creșteau în lume nicăieri.

În lac, fugeau undele circulare,
zburau pădăii ușoare —
și totul cunoștea **acuma** cea
mai naltă culme **pîn-a nu cădea**
spre toamnă și amurgire...

S-alegeau semințele sub coaja subțire
și încă verde-a fructelor. Apoi
despletitele ploi
stăbăteau ținutul dansînd
în sunetul tobelor și țimbalelor ;
era vremea taclalelor
lîngă vetrele bine-aburind...

Ci pururi înăuntrul nostru trăiau
zilele-acelea de vară ; sunau
clopotele, lumină mierea și aurul.
Sfîntul Gheorghe ucidea în icoană balaurul,
și noi ne gîndeam :
iarna va fi la fel ucisă. Beam
vinul plin de soare și închinam
pentru morți, pentru Lari și Mani.
Cel puțin de n-ar trece pe rîu-nghețat dușmani,
de-ar ploua la vreme...
Și-ascultam cum geme
furtuna !

Femeile se ridicau atunci cîte una
și stingeau lumînările.
Doamne, fii în inimile noastre
și la toate intrările.

ZÎNE DE ROUĂ

Zîne de rouă,
mă rog vouă,
să mă primiți
în pajiștea unde dormiți.

Drept lumînare,
aș vrea o floare.
Drept rugăciuni și tropare,
vîntul să bată, iarba s-aplece mai tare.

Voi, zîne bune,
zvîrliți-mi un brîu,
să se facă rîu
și să sune.

Apoi, sub torentul spumos,
îngropați-mă jos,
s-aud prin piatră,
ca și cum aș sta lângă vatră,
poveștile-acestui ținut luminos...

Așa mă rog vouă,
zîne de rouă,
să mă dezmiere
și-n moarte
zarea pămîntului verde.

IMNURI PENTRU PĂMÎNT

Acum vreau să cînt
imnuri pentru pămînt,
păduri și izvoare.
Străvechea ta laudă, soare,
îmi arde buzele. Toate
plantele răspîndesc visuri ciudate.

Răcoarea nopții, stelele nestinse,
într-un cuvînt le-aș voi cuprinse.

Dar mai bine s-ascult.
Oare n-am fost și eu un arbore mai demult ?
Și astăzi nu-s tot materie ?
Forme pieritoare, vise puzderie,
de unde veniți ?
Laudă, oricum, laudă ție,
natură și forță vie,
mamă care ne legeni pe jumătate-adormiți.

Tu, care-ai născocit soarele,
umbra și apele —
și numai o dată mișcînd pleoapele —
stelele, strălucitoare !
Ai creat spațiul,
ființele chinuite de nesațiul
vieții,
mărire licărind îndărătul ceții
celei dintii :
amiaza de foc
și-nfloritele pămîntului văi.
Apoi, după larmă și joc,
somnul cel bun al morții.

Tu, ca o mamă, stai îndărătul porții ;
s-a-nserat, se-ntore risipiții copii,
și tu-i primești în cîmpiile liniștite ;
ființe-obosite, ființe-obosite.

IMN PENTRU SOARE

Eram singură. Mi-aminteam nisipul
în care mi-apăsam minile reci și chipul.

Cît a trecut ?

Soarele m-a privit, zeul temut.

Și ridicîndu-mă ca și alte ființi,

cu buze fierbinți,

am cîntat :

fii lădat, soare...

Arborii, frunzele nerăbdătoare

repetau ca cerul trezit :

și fii slăvit.

Apoi verdele cîmpului,

cîntecul adînc al pămîntului,

îmnuri pentru soare, sonore,

laude, pămîntești-aurore

și curcubeie

strigau : Cine-ar putea să steie

înaîntea ta dintre zei ?

Biruită-nchideam ochii mei

plini de umbre. Plecam

fruntea-n amurg și-așteptam

răcoroasa noapte.

Ca mine, multe rodii prea coapte
sufereau în lumină.

Suntem oarbe, o, prea senină

ni-i carnea și sîngele sfînt.

Soare, nu ne privi, pulbere suntem și pămînt !

Astfel, imnul se făcea rugăciune.

Văile bune,

pline de ceață-ale pământului
ne primeau pe rînd,
o dată cu sfîrșitul cuvîntului,
oarbe, cîntînd.

RÎURI SFINTE, MĂRI NETULBURATE

Rîuri sfinte, mări netulburate
visam ades.
Inima pământului liniștită bate —
acolo-n șes.

Lacuri se fac potolitele ape.
Cine-ar fi zis,
Tărîmul scoboară, marea-i aproape,
cerul deschis.

Bine miroasă cerul din apă,
algele vin
să ne cuprindă, dar mîna-mi scapă,
și-ncet mă-nchin.

Lunec cu rîul, cu soarele-odată,
pătrundem greu
în marea densă, marea sărată...
Frînt curcubeu

atîrnă încă deasupra ceţii.
Ceru-i deschis.
Noi părăsim cîmpiile veţii,
spre care vis ?

URCAȚI CA FUMUL, IMNURI LINIȘTITE !

Urcați ca fumul, imnuri liniștite,
pentru pămînt și soare, pentru zări ;
pentru văzduhuri bine cumpănite
și pentru munții singuri, lingă mări.

Fiți rugăciuni, voi imnuri, fiți chemarea
acestei inimi mai adînci ca toate
apele care-mplinesc oceanul și marea.
Pasăre-n zbor și clopot care bate

aș vrea să-mi fie glasul. Poate-n fund,
unde ceru-ntilnește cîmpiile,
poate la temeliile
lacului, unde stele s-ascund,

să se deștepte-un zeu și să m-audă.
Păzește-mă ca pe iarba cîmpului, crudă !
Doamne, aș striga, coboară-te-n sîngele meu,
care-amurgește și-ngheață mereu...

Cine știe,
poate m-ar auzi

zeul luminii și vieții,
mările licărind înapoia ceții
ca-n prima zi,
sau munții m-ar auzi...

Voi, prin văzduhuri bine cumpănite,
urcați ca fumul, imnuri liniștite,
pentru soare, pentru pământ
și pentru puțina flacără care sint.

PUSTNICUL

Doamne, mi-am întors fața
de la lucruri vagi, omenеști ;
am ascultat în ploaie cum crești
și-am cîntat dimineața

creațiunilor tale.
Fumul focurilor risipite-n vale
nu m-a mai ispitit.
Eram ca un arbore singuratec și fericit.

Anii treceau. Cunoșteam acum
povestea riului întors din drum
spre izvoarele care nu istovesc.
Aveam drept casă cortul tău ceresc ;

cele patru zări, pereții de cleștar
ai templului în care mă umpleam de har,

sunau uneori pentru mine.
Sălbăticiuni supuse, vânturi line

veneau lângă peșteră să se-nchine.
Și prin aceste glasuri, prin toate
semnele care-ncepeau să s-arate
pricepui că s-apropie ceasul...

Prea scurt îmi părea popasul.
Aș fi vrut multă vreme încă
s-ascult în munte vocea ta adîncă ;
dar era vremea. Mi-am ales sub stîncă

un loc ferit. Acum aștept să vii.
Leii îmblînziți mă-nconjoară.
Oare se vor întoarce la fiare iară ?

Vai, ochii li-s ca focurile vii
care cîndva m-au ispitit în vale !
Doamne, primește-mă-n rîndul oștilor tale !

N-AUZI CUM BAT ȘI CHEAMĂ ?

N-auzi cum bat și cheamă,
în soare, clopote mari de-aramă ?
Din ceturi se ivește cetatea
și toate există în claritatea
ceasului fără-amintiri.

Fire de iarbă subțiri
se înalță și cîntă ;
crinii cîmpului se-nveșmîntă,
mii de flori cu cădelnițe și cățui
au ieșit întru slăva lui.

„Nici un bob de nisip, spun ele,
nu se mișcă fără voia ta.
Doamne, nu ne uita“.
Numai minile mele grele

nu se ridică pentru-nchinăciune.
Sufletul plin de umbre clătinătoare
nu mai pricepe zilnica minune
a răsăritului tău, soare.

În toate-i o lege profundă,
de care neamul meu omenesc
a fugit. În arborii liniștiți care cresc
în fuga timpului, albă, rotundă...
pe care numai noi o simțim.

În fiecare lucru e zeul de care fugim.

INSULA SCUFUNDATĂ

În podul palmei sale ridicase
zeul mării insula cu terase
și munți de safir.
O scufunda din cînd în cînd, o trăgea c-un fir

nevăzut, înapoi în mare,
cînd s-arătau corăbii în zare,
sau cînd bătea vîntul prea tare.

Altfel, plutea
ca o frunză de aur pe ape.
Zeul dormea pe-aproape,
undeva, pe nisipul mărunt,
cu părul de sare cărunt,
plin de crabi și de scoici. Vedeam
prin pinza de apă subțire
tîmpla-i cu vinișoare de mărgean.
O, cită pace era-n ocean
atunci...

Odihnindu-se de asprele lui porunci,
meduzele și peștii străvezii
dormeau lîngă albastrele temelii
ale insulei. Beau apa ușoară
din gura rîului. Poate-ascultau
păsările, care-n fiecă seară,
ascunse-n tufiș, cîntau.

Nimenea nu călcase încă
nisipul. Vedeam urma adîncă
a unui monstru marin mort de mult.
Oasele lui albesc lîngă munți. I-au smult
păsările carnea încă-aburînd.
Și algele, cu fiecă val tresărînd,
s-au depărtat.
Marea s-a zbatut și-a oftat :
— Unde mi-i fiul,
întraripatul și străveziul ?

De-atunci insula s-a încins
c-un inel de coral
de care se sparge întâiul val
de minie-al oceanului necuprins.

Stă singură. Munții din mijloc sclipeșc.
Pădurile cad într-o pulbere neagră.

Altele cresc.

Pasărea paradisului, schimbându-și penele,
presară poienele.

S-aud căzînd fructele cocotierului,
care-ndată se desfac pe nisip.

Și-ndoita splendoare a cerului
și-a mării luminează-ntr-un chip
nefiresc

toate lucrurile care aruncă umbre și cresc,
pînă cînd se deșteaptă zeul și trage c-un fir
nevăzut insula de safir,
înapoi, pe nisipul mărunt,
în fundul mării, unde-atîtea sunt.

1945

ÎN ASFINȚIT

În asfințit regăseam
umbra și sufletul meu liniștit,
acela cu care nădăjduiam
să trec în eternitate.
Auzeam strigătele cum se întorc mirate
iar pe pămînt. Și cerul se făcea
albastru-mprejurul tău, stea
a serii...

Era pe la mijlocul verii,
cînd grîul se coace și sună.
Nu eram singură, ci-mpreună
cu arborii și alte ființi
plămădite din cel dintîi lut
al lumii, în ere uitate, fierbinți.

Cu toții atîrnăm în picătura
luminoasă ce precede noaptea.
O presimțire străbătea făptura
mea pieritoare :
oare-aveam să te vedem, încă, mîine, soare ?
Nu-i asta ultima clipă ?
Și asfințitul, strălucita risipă
a culorilor ne-nspăimînta.
Adio, adio, sufletul pîlpîia,
și-n timpul veșnic clipa mea cădea.

NUNTĂ

Acuma pămîntu-ntreg putea
mărturisi pentru noi ;
ca unele văratece, luminoase ploi,
plînsul și risul între noi plutea.

Eu eram principiul neschimbat,
țărîna, întunericul roditor,
luna, spre care marea tuturilor
oceanelor adînci au urcat.

Tu, soarele care-aruncă-n spații
arcul superbeii grații,
amintind chiar în somn nemișcarea...
„Nu-mi clătina întunericul și nemișcarea“,

voiam la-nceput să strig ;
și-auzii murmurul țurtureilor mici de gheață.
Stînd în lumină tremuram de frig
și nu știu cine mă chema spre viață.

Trebuia s-ascult negreșit acele porunci.
Ca și cînd aș fi dormit pîn-atunci,
priveam verdele ca un fum
al primăverii și simțeam precum

niște muguri de aripi pe umeri.
„Poți să trăiești și fără să numeri
zilele.“ Glasul tău plutea
ca duhul deasupra apelor și creștea

parcă noaptea primului somn din noi.:
Sunt unele văratece, luminoase ploi,
care prefac pămîntul și apa din temelii.
Și eram străvezii, străvezii.

DIN PERIODICE

A N T U M E

AȘ VREA UN BASM

Aș vrea un basm, dar cine să mi-l spună
cînd a tăcut de-o vreme chiar și vîntul ?
E focul stins și noaptea-i fără lună,
și muzei mele i-a-nghețat cuvîntul.

Era o fată și-un bunic-bătrîn ;
erau povești și maci aprinși în lunci ;
parfum și greieri ce cîntau în fîn —
și-i mult de tot de-atunci.

Bătrînu-i mort acum, și buzele-i sunt mute.
El doarme-n sînul bunului pămînt,
și de-ar trăi, azi, cine să-i asculte
povața înțeleptului cuvînt ?

A scîrțîit o mobilă prelung,
și vîntul parcă plînge la ferești —

neostenite clipele se scurg.

Nu-i nimeni să m-adoarmă cu povești.

1932

PRIMĂVARA

Un aer călduț, parfumat,
sub cerul de-un pal ivoriu,
în vale păriul umflat
aleargă sălbatec și viu.

În zori m-a trezit sărutarea
trimisă pe-o rază de soare ;
lumina-neca depărtarea —
tot răul murise-n uitare.

Veni pe aripă de vînt
o veste frumoasă din cer.
Și-acuma bătrînul pămînt
își lasă cojocul de ger.

E veste ce-o murmură sara
zefirul. Pădurea o știe ;
sosește de-acum primăvara,
să bucure lumea pustie.

Prin dealuri sărace, se-aude
un zvon care crește mereu.
Îl spun a pîriului unde,
îl cîntă tot sufletul meu.

O floare albastră și crudă
se-nalță sfioasă spre soare
și cată la loc să se-ascundă
de firea zăpezii ce moare.

Tu, soare, trimite lumină
în raze bogate spre noi
și fă să răsară-n grădină
frunzișul, pe arborii goi...

1932

GELOZIE

Ai ochi fascinatori de șarpe ;
ai ochii verzi ca lacul blestemat,
în care, — atrași de schibătoare ape,
ațiția trecători s-au înecat.

Ai ochii mincinoși și-atît de verzi ;
cînd mă aplec și-i cercetez de-aproape,
eu văd un chip pe care tu-l păstrezi
în taina luminoaselor lor ape.

Un chip ciudat, un chip ce nu-i al meu
și mă căznesc să aflu-al cui e oare ?
Cine-i străina care-mi fură gîndul tău
și ochii tăi cu ape schimbătoare ?

Cînd văd **privirea ta nepăsătoare,**
țigara stinsă-n colțul gurii mută,
cum o urăsc pe-acea necunoscută
din ochii tăi cu ape schimbătoare !

1933

TOPORAȘI

Cu sacu-i de banalități s-a prezentat
și anul ăsta zina primăvară ;
cu toate acestea noi ne-am bucurat
de parc-ar fi venit întâia oară.

Contrazicându-mă cu mine însumi și-n sfârșit,
riscînd să-mi stric pantofii prin noroi,
m-am dus să văd ce flori au răsărit
în parcul vast și gol de lingă noi.

De mult nu mă-ncercase așa dor
de viață, și călcam nerăbdătoare ;
simțeam cum se-nfioară sub picior
pămîntul umed, fecundat de soare.

Copacii goi mi s-au părut încîntători —
parc-aș fi vrut să-i strîng în brațe, să-i sărut
(trecusem pîn-atunci de-atîtea ori
pe lingă ei și nici nu i-am văzut).

Iar ceru-albastru, vag, nedefinit
(ca rochiile care ies la spălat),
cu capul dat pe spate l-am privit
și l-am găsit de-a dreptul minunat.

Pe urmă-am dat de toporași ling-un stejar ;
erau așa de-albaștri, delicați —
ca niște firmituri de cer lăsate-n dar
de primăvară, printre pomii întunecați.

M-am aplecat, cu inima bătînd,
dar cînd era să-i rup, nici eu nu ştiu
de ce şi cum, dar mi-a venit în gînd
că pentru ei paharu-i un sicriu.

Şi m-am întors spre casă mai agale,
c-o oboseală fericită-n paşi,
iar dacă mîinile-mi erau la fel de goale,
în schimb aveam în suflet toporaşi.

1934

MACII

Ardeau ca nişte facle vii,
în vîrf de firave tulpini.
Îşi înălţau rîzînd zglobii
obrazul roşu dintre spini.

I-am adunat cu mîini avare,
am rătăcit în seara blîndă,
umplîndu-mi braţele de floare
învăpăiată şi plăpîndă.

Şi m-am întors într-un tîrziu,
departe cîmpul rămînea,
atît de singur şi pustiu,
în urma mea.

Dar cînd acasă-am încercat
să-i strîng într-un aprins buchet,
toți macii mei s-au scuturat
ca niște lacrimi pe parchet.

1934

DORINȚA

N-aș vrea ca după moarte să-nvii
în alt tipar de om sau animal,
sau floare cu petale străvezii,
ci-aș vrea să trec în regnul mineral.

Să fiu bucată rece de granit,
ascuns filon de marmură să fiu,
să-mi dorm, în fine, somnul liniștit
sub straturi suprapuse mai tîrziu.

Eu n-o să simt rozîndu-mă izvoare,
și peste-un veac o mîină de artist
va nemuri minuni strălucitoare
din trupu-mi fără liniște și trist.

1936

TOAMNA

E-atîta frig în mine,-ncît îmi zic,
ca o livadă toamna : „Oare n-am visat
c-a fost frumos și vară,-n vreme ce nimic
din toate-acestea nu s-a întîmplat ?“

Dar sufletul, întocmai ca livada,-i greu
de ramuri frînte, frunze putrede și spini,
sunt semne că n-a fost la mijloc visul meu
ci-aieva dragostea trecu, lăsîndu-ne străini.

Sau poate și mai rău : iubirea, ca o floare,
și-a scuturat petalele pe jos,
și dorul, fructul ei cel veninos,
se coace-acuma liniștit la soare.

1936

CAISUL

Azi-dimineață m-am trezit,
căci mi-a bătut nerăbdător în geam,
cu degetele sale fragede de ram,
caisul, care peste noapte-a înflorit.

Și nu-l recunoscui de la-nceput...
Atîta alb și roz își răsfața risipa,
că m-am gîndit un înger c-a trecut
și-n ramurile lui și-a frînt aripa.

Dar poate nu-i caisul, m-am gîndit,
și-atuncea, supărat că tac astfel,
obrazul mi-a lovit cu ramul înflorit
și-ndată l-am recunoscut că este el,

prietenul copilăriei, mult iubit.

1936

CUVÎNTUL EVEI

N-aș fi crezut că suferința poate
de la un timp plăcere să devină,
că deopotrivă se găsește-n toate
amestecată umbră și lumină.

Eram asemeni unei moarte
care-oglindește fără să-l încapă
un cer de dînsa pururi prea departe.
Tu m-ai făcut să fiu și cer, și apă.

Ca lumea mai-nainte de-a fi soare,
pe mine însămi nu m-am cunoscut,
și-n căutarea ta, rătăcitoare,
eram asemeni unui rece strop de lut.

Dar tot aceeași taină care face
să se-ntilnească suflete și stele
mi te-a adus, ca tu, de-acum încoace,
să fii puterea slăbiciunii mele.

1936

DRAGOSTEA MEA

Eu știu că tu nu meriți dragostea
și-mi place totuși să ți-o dăruiesc ;
dar parcă bolta merită vreo stea,
și totuși, cite-ntr-însa s-oglesc...

Nu meriți iarăși clipele de-acum
și gândurile bune cite ți le-am dat,
dar parcă merită noroiul de pe drum
petalele ce peste el s-au scuturat ?

Iubirea însă e ca soarele,
care rămîne pururea curat
și după ce — milos — i-a sărutat
leprosului, pe uliță, picioarele...

1936

JUCĂRIA

Dușman grozav e timpul, mi se pare
acuma, ca și cînd te-aș fi visat,
cum poate mai visează cite-o floare
pămîntul, iarna, după ce-a-nghețat.
Iubirea noastră astfel a trecut,
ca dîra luminoasă a unei stele,
și bezna-n urma ei s-a refăcut,
de-mi pare steaua fericirii mele

că niciodată n-ar fi strălucit.
Și nu mai știu acuma dac-am stat
cu tine, dacă-n pieptul tău iubit
eu inima-ntr-o zi ți-am ascultat.
Cuvintele pe care le rosteai,
din depărtări de basm răsună parcă,
pentru că mierea tot acelui grai,
lingă urechea alteia le-ncearcă.

Din ce în ce mai șubred e sub pas
pământul amintirilor, și-mi pare
că dintr-un vis frumos mi-au mai rămas
frânturi ciudate și strălucitoare.
Zadarnic între ele să le leg
încerc acuma, fiindcă nu se poate
din cioburi vasul să-l mai faci întreg ;
și tristă, surizînd, mă joc cu toate
aducerile-aminte la un loc,
ca un copil cu jucăria care
i s-a stricat, dar n-a dat-o pe foc,
pentru că alta mai frumoasă n-are.

1936

ROCHIA

Din lada mirosind a molii și-a parfum
a scos o rochie din tinerețea ei bunica.
Subțire-i și ușoară ca un fum,
de parcă-ar fi țesută din nimica.

Ce trist foșnește crinolina de mătase,
volanele i se distramă și se taie,
și-n joc de raze, siluete grațioase,
din alte vremi, dansează prin odaia.

Revede balul cel dintîi bătrîna,
își recunoaște rochia de fată
și-i tremură pe-atlasu rece mîna,
de-nduioșare multă-nfiorată.

Și cum își pleacă fruntea tot mai tare,
i-așa de gîrbovă bunica-n vechiul șal...
Ce s-a făcut frumoasa dansatoare
care-a plutit în rochia de bal ?

Picioarele ușoare și micuțe,
și ochii, și surîsul strălucit,
în trupul gîrbovitei bunicuțe
cum, oare, pe vecie de-au murit ?

Și mi-au răspuns mătăsurile moarte,
sau poate chiar bătrîna-n vechiul șal :
nu, n-au murit, dansează mai departe,
nereu în alte rochii, primul bal.

1936

GRĂDINĂRIE

Morții s-au făcut petale și tulpină,
Părăsind sicriile înguste,
Mîngîioasa soarelui lumină
Vor — cu ochii florilor — s-o guste :

Din pale mîni de fată și din sîni
Crescură ca ninsoarea răcoroși
Și albi în albul rochiilor : crini,
Din buze macii cîmpurilor roși.

De-aceea toate cimitirele-s livezi
Grădini și lanuri care n-au hotar,
Morți sunt în toată țărna cîtă vezi,
Căci Dumnezeu e harnic grădinar.

1936

ATAVISM

Mă simt bătrînă și înstrăinată,
Străbunii mei — azi pulbere și scrum
În biata mea țărînă zbuciumată
Au pus sămînța eului de-acum :

Nici lutul trecător nu-mi aparține
Căci simt în ochii mei și-n glasul meu
Toți morții care re trăiesc în mine
Precum voi retrăi cîndva și eu.

Ființa mea-i o-nvălmășeală dură
Căci fiecare mi-a lăsat o parte
Din ceea ce a fost ființa lcr obscură
Și toți se ceartă-n mine după moarte.

1936

ÎNVRAJBIRE

Aș vrea să mor alături de tine
și tîmpla lîngă tîmpla ta s-o pun,
ca, ascultîndu-ți gîndurile bune,
să știu dacă mai ești și-acuma bun
și fără ascunziș ca mai nainte,
și să te-ntreb dacă-i adevărat
că nu mă mai iubești și m-ai uitat.
E lumea rea pe-aicea și mă minte
c-ar fi așa, dar dacă te-aș vedea,
cu gura, de pe ochi și de pe gură
îndepărtînd oricare vrajă rea,
iubirea din tăciunele de ură
aș reaprinde-o și ne-am recunoaște,
mirîndu-ne c-atîta învrăjbire
în suflet din cuvinte poate naște.
Și-am fi pe urmă cum îs două fire
înr-o împletitură, să nu poată
o umbră între noi să se strecoare
și astfel să-mi întunece c-o pată
surîsul care-mi ține loc de soare.

1937

BLESTEM

Sunt mii de ani de cînd ne-am întîlnit,
și-am pus vînatul nostru la un loc,
și-n grotă — după ce-am aprins un foc —
legîndu-ne tovarăși, ne-am iubit.

Mi-i glasul tău așa de cunoscut
și-n ochii tăi e-un soare de demult
(de care-ți amintești că ne-am temut
și ne-nchinam la dînsul). Cînd te-ascult,

străveche bucurie crește-n mine,
și toate parc-au fost, dar le-am uitat
și mi le-aduc aminte lîngă tine.
Eu și pe-atuncea-n tine-am căutat

iubire, și-am găsit numai durere ;
sunt mii de ani și pentru totdeauna
e blestemul, de n-au avut putere
atîtea nopți din noi să facă una.

1937

LACUL

În inima pădurilor bătrîne,
spun basmele c-ar fi un mîndru lac,
de nuferi plin și locuit de zîne,
cu ape care totdeauna tac.

Pe țărmuri iarba-i scurtă, mătăsoasă ;
poteci, nici urme într-acolo nu-s ;
se strînge-n jur pădurea tot mai deasă
și blind lumina picură de sus.

E-așa de clară apa, că pe-alocuri
se vede bine fundul presărat
cu pietre verzi și umede, cu smocuri
de alge și de mușchi catifelat.

În neclintitul luciu tremur vii
toți brazii de pe țărmuri, bolta goală ;
că, de privești o vreme, nu mai știi
de-ntr-adevăr privirile te-nșeală.

Din cînd în cînd vin ciute, căprioare,
de-albastrul adîncimilor atrase ;
cu botul ars de sete și fugare,
înaintează-n salturi grațioase.

Și se opresc, adulmecă pe vînt,
de-atîta liniște fricoase și uimite,
s-adapă lung și-n umedul pămînt
rămîn o vreme urme de copite.

Cînd cade noaptea, codrul se-nfioară,
dar lacul e la fel de nemișcat,
cu apa mai adîncă și mai clară :
un hîrb de cer pe pajiște uitat.

Și, una câte una, mari și mici,
s-aprind pe cer și-n lacul străveziu
ciudate lampioane de pitici,
cu focul rece, albăstrui și viu.

Pînă cînd tot cerul nopții, aplecat
deasupra apei cu tezaure ca-n vis,
și-admiră frumusețea lui mirat
și pătimaș, întocmai ca Narcis.

1937

CALUL DE LA BIRJA DE NOAPTE

Parcă s-ar fi închegat din ceață : șade
bătrîna birjă-n gară și se-aud
locomotive triste-n aer ud —
în care-așteaptă ploaia și nu cade ;
și se gîndește calul fără vlagă
la biciul ce-l pîndește și la drum,
la umezeala grajdului și cum
e hamul greu și nu i-l mai dezleagă.
Iar buza lui bătrînă se-nfioară
de-o suferință fără răzvrătire,
simțind aroma fragedelor fire
de iarbă, ce răsar pe cîmp afară ;
și, pirotind, urechea-și ațintește,
s-audă glasul aspru care-i cere
mereu să-și miște trupu-ntr-o durere,
ce, ca și drumul, nu se mai sfîrșește.
O vreme-avu pe-alătura tovarăș,

și boturile cînd li s-atingeau,
povara mult mai lesne-o dovedeau,
dar a căzut prietenul — și iarăși
stă calul și nu poate să priceapă
întunecoasa lege care-l mină
prin nopți mucegăite și prin apă.
Și-n sinea lui se roagă să rămînă,
cum a rămas și celălalt, pe paie,
nesimțitor la bici și-njurătură.
Fierbinte fulger gîndurile-i taie,
și-adînc simțind încă-o înjurătură,
pornește,-n spate roțile s-aud,
ca ieri, ca-ntodeauna, și departe
locomotive,-n aerul cel ud,
ca strigăte de dincolo de moarte.

1937

ULTIMUL SĂRUT

Buzele tale scumpe-n astă-seară
inima tristă mi-au pecetluit,
ca dragostea, ce-acolo a-nflorit,
cît vei fi departe să nu moară.

Și toate cîte vieții i-am furat,
cu lacomă și-nfrigurată mină
(orice-ar veni de-acuma), să rămînă
ca-n clipa asta bun și nentinat.

Buzele tale triste mă rugară
— pecetluindu-mi inima, tăcute —
să nu las amintirile să moară
cînd numai ele n-or mai fi trecute.

1937

LOGODNĂ DE PRIMĂVARĂ

Vai, frumusețea ceasului de-acuma
de ce nu-mi este dat s-o sorb cu tine,
și-alături să simțim sub talpă huma
de iarba vieții grea, cum de suspine
mi-i inima de cînd nu te-am văzut ?
Vreau soarele pe degetele noastre
unite, un inel să făurească ;
albastre zările-n privirile-ți albastre
să le privesc și dragos ea să crească
din rădăcini bătrîne ca grădina
(mai mîndră decît cea care s-a dus),
să-mi ierți, și eu să-ți iert, de-asemeni, vina
de-a fi iubit mai mult decît am spus.
Și să ne ducem colo sub coline,
a primăverii zîină-nduioșată
să ne prefacă-n gemene tulpine,
pe care-aceeași moarte să le-abată.

1937

RISIPIRE

S-a scurs din inima mea tinerețea ca vinul
dintr-un vas prea plin, care s-a revărsat,
și astăzi singerează sufletul de spinul
regretului că nici o picătură n-am păstrat.

Pentru că numai ea, cu ochii săi, făcea
să strălucească-așa de tare soarele,
și florile se desfăceau frumoase pentru ea,
și visurile toate-i sărutau picioarele.

De când s-a dus, sunt ca o creangă veștedă,
care-nainte de-a-nflori se scutură,
și lumea nici o bucurie nu-i mai dă
inimii mele, goală și putredă ciutură.

1937

VIS VEGETAL

Vreau, suflete, să mă dezbar de tine
și să trăiesc ca pomii de pe vale,
cu flori în locul gândurilor tale,
o viață fără rău și fără bine.
Departe,-ntr-o pădure de la munte,
cînd păsările toate-or face haz,
să mă trezesc cu soarele pe frunte
și lacrimile cerului pe-obraz.

Și despletita ploaie să mă spele
de pulberea durerii de demult,
din care rădăcinile mi-am smult,
iar nopțile să-mi dea cercei de stele.
Luna cea plină vreau s-o cumpănesc
mirată-n lanțul crengii ca pe-un cuib.
De raze și de sevă să mă-mbuib,
ca tot deasupra altora să cresc.
Atunci mi-oi face ferecate strune
din ramurile mele și-am să cînt
doar bucuria fragedă că sunt ;
pădurea-n jurul meu o să s-adune.

1937

MURIM... CA MÎINE

E-așa de trist să cugeți că-ntr-o zi,
poate chiar mîine, pomii de pe-alee
acolo unde-i vezi or să mai stee
voioși, în vreme ce vom putrezi.

Atîta soare, Doamne, — atîta soare
o să mai fie-n lume după noi ;
cortegii de-anotimpuri și de ploi,
cu păr din care șiruie răcoare...

Și iarba asta o să mai răsară,
iar luna tot așa o să se plece,
mirată, peste apa care trece —
noi singuri n-o să fim a doua oară.

Și-mi pare-așa ciudat că se mai poate
găsi atîta vreme pentru ură,
cînd viața e de-abia o picătură
între minutu-acesta care bate

și celălalt — și-mi pare nențeles
și trist că nu privim la cer mai des,
că nu culegem flori și nu zîmbim,
noi, care-așa de repede murim.

1937

CAPRICII

S-apeacă primăvara pe ferești,
cu părul tot numai zulufi de soare,
așa cum stai în umbră și zîmbești,
o fi crezut că gura ta-i o floare.

• Simți răsuflarea ei cu iz de ploi
și iarbă crudă scînteind sub coasă ?
Să nu te miști. Poate că intră-n casă.
Vom prinde-o, să rămînă printre noi.

Ba nu, că — cine știe — ești în stare
mai mult decît pe mine s-o iubești ;
și-apoi îmi face rău atîta soare.
Fii bun și lasă storul la ferești.

1937

ROMANȚĂ

Albastru marin,
n-am mîni să mă-nchin,
și-albastru ceresc,
sînt aripi pe umeri că-mi cresc.

Se clatină-n mine catarguri
și doruri de larguri,
de lanuri cu spicul de spumă,
cu sarea-deasupra drept brumă.

Ți-s ochii ca două ferești
spre mare, chenare cerești ;
și genele-o sută de furturi,
comise-ntr-o țară de fluturi.

Pe ce nesfîrșituri de-ocean
găsit-ai inel de mărgean,
cu margini atîta de dulci,
în mijlocul feței să-l culci ?

Și curge pe tîmpla ta bună
de-acolo, și-adesea răsună,
cînd scoica urechii e-aproape —
atavice certuri de ape.

Pricepi tu tăcerea-ntristării
ciudate, de-a fi lingă tine,
cum lingă miracolul mării
stau țărături, s-apleacă ruine...

1937

DUPĂ SCRIPTURĂ

Și-odată scripturile spun c-au adus —
O mînă de fățarnici farisei,
Cu gînd ascuns și rău ca de-obicei —
Pe-o păcătoasă-n fața lui Isus.

Profetul tînăr ședea-n gloată trist
Și pe nisip scria îngîndurat ;
Femeia cunoscîndu-l că e trist
Sandala pe furiș i-a sărutat.

Și lucru plin de taină i-a părut
Că fiecare-o piatră-n pumn strîngea,
Numai cel ce n-a păcătuit cu ea
Ședea cu mîna goală și-a tăcut.

1937

CÎNTAREA PĂSTORIȚEI

Dac-aș fi fost un lan m-ai fi cosit
De dimineată pînă-n asfințit,
Și-n mers domol de care m-ai fi dus
Să mă presari în ieslea lui Isus.

Sau măr dac-aș fi fost mă culegeai
Să muști din mine ca demult în rai,
Și cît de fericit-aș fi-nflorit
Deasupra casei unde-ai adormit !

Mă tot gîndesc ce-aş fi putut să fiu
Ca paşii cei mai tainici să ți-i ştiu,
Şi-n ceasurile vieţii mele, toate
Tu să m-atingi cu mîinile bogate.

Dar orişicum de-un lucru-s bucuroasă :
Voi fi pămînt şi ție-ţi voi fi casă,
Şi cea din urmă dezmierdată gazdă
Cînd vei veni pe braţul meu de brazdă...

1937

RUGĂCIUNE ÎN PĂDUREA DE BRAD

Ca să ne-ntîlnim noi doi acum,
stelele-au făcut atîta drum,
şi-a fost soare-n lume, şi-au fost ploi,
cer rotund şi lanuri pentru noi...

Doamne, n-am genunchi să-ţi mulţumesc
pentru pomi şi turme cîte cresc,
ocrotite-n poala ta albastră,
toate pentru bucuria noastră...

Ne-nchinăm de aceea Răsăritului,
apei şi pămîntului, truditului...
Şi-o să-ţi sărutăm, colo, pe munţi,
marginea veştmîntului, să-ţi spunem
lauda, şi sub picior să-ţi punem
praful nostru, praful de pe frunţi...

Ne-or primi pădurile și turma
ierburilor alergînd aproape
de pămînt... Și zînele din ape
ne-or cunoaște pe nisipuri urma...

Umbre-n asfințit ne-or face semne,
vom striga ecoul să ne-ndemne,
și, luminîndu-i urma, vom cunoaște
locul unde căprioara paște...

Vom cunoaște scunde-mpărății
de ciuperci și vizuini pustii,
de dușmani sau poate de prietini,
ce-și uitară oasele sub cetini.

După urma ciutei fără vină,
ne vom face drum și apoi hodină
pîn' la stîncile ce nu-obosesc s-aștepte
pasul Domnului, pe primele lor trepte...

1938

REGRET

Ceva nespus de tînăr s-a pierdut..
Așa, cu golul fiecărui ceas,
s-a risipit în mine, s-a retras,
ca un izvor de nimenea știut.

Mi-a fost de mine însămi tot mai dor,
ca de-un prieten bun care-a murit...
și m-am întors adesea și-am privit
la toate cu tristeți de călător.

1938

FRAGMENT

Oare voi avea destulă putere să scriu
despre grădina cu verdele ei timpuriu,
despre lumina ce-ncepe lângă pământ,
tunsă ca iarba, și despre multe ce sînt ?

Uneori, cînd mă trezesc dimineața,
parc-aș striga cuiva : frumoasă-i viața.
Dați-mi o sută de ani s-o trăiesc și s-o spun,
vreau să cobor în poemele mele soare bun.

Plantațiile albastre ale cerului
cine le va cosi lângă țările gerului ?
.

Cînd inima, ca și luna prea plină, e tristă,
Doamne, te plîng că vezi lumea
ca pe-o batistă...

1938

ZIUA MEA NETRĂITĂ

Ce luminoasă ești, ziua mea netrăită...
Nimbul tău după fruntea mea ia măsură.
Trec prin pădurea de oameni și spun fericită :
„Vreau să sărut o singură stea pe gură...”

Dreaptă luci tinerețea mea ca o sabie
Și fiecă vis păzit de dînsa-nflori.
Buzele mele spuncau uneori : „voi muri“...
Însă pe toate mările, aveam o corabie.

Pină ce sara veni și pălind m-am temut.
Iată sicriul meu care crește-n grădină.
Cine pe-aicea într-un april o să vină,
Umerii mei de bronz să-i privească tăcut ?...

1938

AMURG

Cînd ultimul soare se-mparte
pomilor pe colina cea clară,
Cuprinsă-n albastru, seara de primăvară
visa strălucind pîn' departe

Desprinsă de pămînt și ușoară
pădurile cu flori de zăpadă
în cerul adînc se temeau să nu cadă,
se temeau niște păsări să zboare...

Însă prin arborii deși steaua ivindu-se
lumina întinse-amintiri și-mi spunea
C-am mai văzut toate acestea undeva
în tristeți fără fund oglindindu-se...

1938

INTERIOR

În casa asta trecură zilele mele,
leneșe ca pernele pe canapele,
cuminți ca niște fete de pe vremuri.
Candelă de sub icoană, de ce tremuri ?...

Maica Domnului seamănă nu știu cu cine !
Mamă, câteodată seamănă cu tine.
Amîndouă ați împletit și-ați spălat.
noaptea mai tîrziu decît toți v-ați culcat...

Mi-s dragi portretele, mi-s dragi ungherele
pe unde s-ascund să toarcă tăcerile,
ca niște pisici singuratece.
Casa e plină de zbor de perdele lunatece...

M-aș duce să caut în scrinul de lemn
(pe care se lasă lumina ca un îndemn)
portocale și mere și să-ntîlnesc, printre rufe
mîinile unei fetițe, fragede tufe...

1939

ÎN CIMITIR

Floare fără nume nu mă privi,
Tu ești steaua cea mică a țării,
Și în liniștea unde curînd voi dormi
Ești clopot temut de vedenii.

Gura ta spune de multe-ntristări
Și rîde domol pe morminte ;
Floare pornită pe-a ierbilor mări
De chipul tău adu-ți aminte

Căci te-am văzut nu știu unde plutind
Și rochia-ți albă și-acum —
În mersul de fată s-aude pornind
În vreme ce crești lingă drum.

Sub brazda adîncă un fildeș zăresc:
Obrazul de tot liniștit
Și mîinile tale ciudat înfloresc
Din umărul palid boltit.

Ești toată acolo sub micul tău dîmb,
Și moartea îmi pare deodată —
O fără nume floare de cîmp,
De mult și cu dor căutată.

1939

FLORI ADORMITE

În dimineți de mai de mult uitate
Treceau pe lângă mine stînjinei,
Ca niște pete oarbe-ncet purtate
Și trandafiri treceau și crinii grei.

O, toate-aceste flori ca-n somn senine
Se ridicau asemeni unor frunzi,
Sau atîrnau în somptuos ciorchine,
Gătite pentru lungi, voioase nunți.

Atuncea bănuind profunda viață
Pe toate-aș fi dorit să le respir
Și albul care-n crinii mari îngheață
Și roșul care geme-n trandafiri.

1939

SĂRACII

Săracii sunt închiși în viața lor
Ca-n termiță, și totuși sunt loviți
De vînturi mari în față și cînd mor
Se fac deodată albi și liniștiți.

Dar Doamne pîn-atuncea ei trăiesc
Și visează mereu niște lucruri ciudate,
Despre camere largi, despre păture curate,
Și visează mereu și tușesc.

Dar niciodată — nimic nu se-ntîmplă,
O, desigur, nimic, niciodată !
Și viața care le mai este lăsată
Cînd sunt tineri, parcă-i arde sub tîmplă.

Și pe urmă se petrece cu ei un destin,
Totdeauna același meschin ;
Între fabrică, tramvai și tractir
Se-ncălzește viața lor ca un fir.

Pînă ce vine și unca lor sărbătoare,
Boala cea de pe urmă și moartea ce pune
Deodată mîna ei calmă pe fruntea-n sudoare
Și buzele ei care pot orice lucru s-adune.

1940

FATA BĂTRÎNĂ

Cîntecul încă necîntat al vieții
s-a stins în pieptul ei sub multe șaluri,
și ea visează munți ca-n basme, baluri
și sâni zvelte străbătînd nămeții.

Ai săi au putrezit de mult sub dealuri ;
cînd iese-n prag în clarul dimineții,
ca buhna fac la ea din drum băieții ;
nepăsător, orașul curge-n valuri.

De leturghie clopotul cînd bate,
cu grabă merge-n strană să se-nchine,
dar nici acolo nu e pietate...

Ținînd copilu-n brațele ei pline,
Madona spune : „Dacă n-ai păcate,
nefericito, nu veni la mine...”

1943

MAI SUNT CÎTEVA VERI

Mai sunt cîteva veri
de trăit sub soare.
Cîteva cîntece și tăceri
roditoare.

Cîteva strălucitori
ani de ramură verde și flori.
Cîteva popasuri cu sfat
și vin în pahare turnat.

Cîteva sărutări mai sunt,
pînă la sărutarea ta pămînt.
Nu vă certăți, prieteni **drumeți**,
pentru nălucirile-acestei vieți.

1943

AȘTEPTÎND

Așteptînd să vină cel drag,
am pus o ramură verde pe prag:
Fereștile nu știu cum luminau.
Parcă rîdeau.
Florile aduse din cîmp
au fost și ele vesele-un timp.
Toate lucrurile cîte erau în casă
se făcuseră de-argint și mătăasă.

Dar a trecut amiaza. E seară:
Oamenii reintră în casele lor.
Păsări, obosite de zbor,
în cuiburi ascunse coboară.
Ridic ramura stinsă de jos :
amîndouă suntem de prisos.

1943

CA FLORILE NE-AM SUPUS

Ca florile ne-am supus iubirii !
„Meșterul știe taina zidirii...”
Cîntau în jurul nostru pădurile:
Ne-am unit mîinile, gurile.
Și, despărțindu-ne ca lumina de noapte,
sîngele se umpluse de șoaapte.

1943

DRAGOSTEA

Dragostea care ne purta pe noi
nu ştia de amintiri şi strigoi.
Venea din pământ, din ape,
poruncindu-ne să ne ţinem aproape.
Şi-avea puterea plantelor tăcute,
de multe ori în jurul trunchiului petrecute!

1943

POSTUME

VISUL E-APROAPE...

Aştept primăvara
în fiecare zi.
Aş vrea să pot auzi
cum naşte ziua şi cum scade seara.

Pe sub pământ
a-nceput urcuşul
şi-adâncul avânt.
Greierii îşi caută arcuşul.

Visul e-aproape,
fă-i numai semn,
călător pe pământ şi ape,
în corăbii şi cară de lemn.

Întîrzie seara...
„Va veni primăvara“...
spune el, şi zîmbeşte.
Zarea din vis, visul din zare
creşte...

Acuma-n februar
se petrec minunile.
Pădurea-și făurește cununile.
Pământul se umple de har...

Și fiecare floare,-n ascuns,
ridică creștetul uns
de Dumnezeu cu lumină.
Cine-o să vină ?

1947

VEAC DE SÎNGE

Veac de sînge și zgură,
vilvătaie de ură...
Minciuna-i stăpîină.
Urlă urît și ne-ngîină.

Nu mă tem
să strig și să chem,
în numele vieții,
în numele dimineții
ce va să vină,
din ruină,
ca o nouă religie, caldă lumină...
Striga-n cîmpii Dumnezeu :
„Cain, ce-ai făcut cu fratele tău ?“

Și spicele de grâu se plecau
și murmurau :
„L-am văzut, l-am văzut
pe Abel, în țărină căzut...”

1947

ACUM, DIMINEAȚA

Acum, dimineăta e-naltă și plină
de arbori care tremură ușor
și de coline singure-n lumină.
ce-n respirații unice cobor.

E vară, pînă sus în cer e vară,
și verdele acestor mari cîmpii
ne-nvață că și morții, au o țară,
și mările, tăcute temelii.

1947

ALBASTRE SUNT SERILE

Albastre și-acuma sunt serile,
sfîrșitul de toamnă cel jalnic,
cad frunze, cad grabnic
și cresc peste noi depărtările.

Ce vreme, ce vreme haină !
Ți-aduci tu aminte de mine ?
Departe,-n cîmpia străină,
cad frunze, sfîrșitul meu vine...

O floare pe-ngustul pervaz
mai știu-eu de unde-a venit...
și-n ceásul ciudat de-asfințit,
te-apropii, văratec obraz.

Albastre și-acuma sunt scriile,
cocorii-n ceruri strigă, i-ascult ;
ți-aduci tu aminte mirările
și dragostea cea de demult ?

1947

DORMIȚI, DORMIȚI...

Dormiți... dormiți, sub proaspătă zăpadă,
morminte rotunjite-abia-n cîmpie.
Așa de rece noaptea o să cadă,
așa degrabă vremea o să vie.

Și voi sunteți cupole scufundate,
dintr-un oraș odată-nfloritor,
cînd ca un ultim clopot mai străbate,
auzi, sufletul poetului, sonor.

Dar auziți-l, auziți-l, voi,
morminte reci, cetăți nepăsătoare,
prin care se coboară negre ploii
și subțirică, albă, trece-o floare.

Dormiți, dormiți cu stelele de pază
și-ntr-un crepuscul dulce-ngrămădite,
popoare-ntregi de plante-acum visează
furtuna unor crengi nebiruite.

1947

SĂ VĂ CÎNT, FRUCTE...:

Să vă cînt, fructe, să vă cînt...
Adînci îs rădăcinile-n pămînt.
Dar gloria-mprejurul frunții voastre
e ca un nimb de tresăriri albastre.

Merele-n iarbă rostogolite,
prasade pe creanga plecată, gutui...
Ce veselă horă de fete gătite !
Și viermele doarme pe laurii lui.

În carnea cu miros de floare
aurora boreală răsare ;
harbuzul trosnește, semințele curg.
Și-i toamnă, și amurg...

1948

DUPĂ CE...:

După ce frunzișul fu plin de șoapte,
după ce soarele privi îndelung lucrurile
cele vii și moarte de pe pământ,
atunci își aprinse toamna-n cer rugurile.

Și-ntr-o zi văzui că totul e gata.
Rotunjimea merelor egal răsuna ;
prasadele, poama ciugulită și coaptă
în zarea lovită de aripi scliepa.

Frunzele încă nu cădeau. Flori încă
întârziau pe-un pământ sunător.
Jur-împrejur atunci izbucniră pădurile :
aur, și sînge, și flăcări. Toate mă dor !

1948

MI-A FOST, SE VEDE, SCRIS AȘA..

Mi-a fost, se vede, scris așa,
De la-nceputul lumii chiar
Să fie plînsul partea mea
În lungul zilelor calvar. .

Mi-a fost, se vede, scris să plîng
Și pentru cei ce nu știu plînsul,

Doar spini în viața mea să strâng
Nu bucurii ce-aduc suferința.

Mi-a fost, se vede, scris din vechi
În dragoste să n-am noroc,
La nimeni răul să nu-l fac
Și nicăierea să n-am loc.

Să n-am prieteni, nici odihnă,
Cu chinul vieții ce-o trăiesc,
Strămoșilor ce dorm în tihnă
Păcate să le ispășesc.

1972

PENTRU TINE

În neamul meu femeile-s ciudate
Cu părul brun de tot și fața pală
Le place mult iubirea, însă toate
Își uită jurămintele și-nșală.

De-aceea nu-ntreba cât poate ține
Iubirea noastră — nimenea nu știe;
Iubește-mă și nu-ntreba : că-n mine
E inima străbunilor mai vie

Și mâine poate totul să dispară
Să-mi pari urât și prost și să te las,

Căci vin din minunata caldă țară
Și sufletul fierbinte mi-a rămas,

Dar schimbător ca vîntul și ca marea,
Să nu te-ncrezi în mare, nici în vînt,
Că-n mine port paragini și uitarea,
Să-nțelenească-al inimii pămînt.

1972

MACABRĂ

Azi, un gropar a dezgropat
Un craniu ce rînjea la soare,
Macabru, trist și deplasat
În țintirimul numai floare.

Cu maxilare descărnate,
Cu ochii goi de orice gînd,
Părea că-și bate joc de toate
Seninul cerului sfidînd.

Și m-am gîndit atunci, iubite,
Că gura cu-ochii tăi ce rîd,
Vor fi de-asemeni osemințe,
Un craniu descărnăt și hid.

1972

SĂRUTĂ-MĂ...

Sărută-mi ochii grei de-atîta plîns,
Doar sărutarea ta ar fi în stare
Să stingă focul rău ce i-a cuprins,
Să-i umple de iubire și de soare.

Sărută-mi gura, buzele-nclăștate
Ce vorba și surîsul și-au pierdut.
Îți vor zîmbi din nou înseninate
Și-ndrăgostite ca și la-nceput.

Sărută-mi fruntea, gîndurile rele
Și toate îndoielile-or să moară,
În loc vor naște visurile mele
De viață nouă și de primăvară.

1972

POSTUME PUBLICATE ÎN VOLUMUL
VERSURI, 1964

[O, PRIMĂVARĂ...]

O, primăvară, de temut ești, zînă,
cînd oarbă treci și mîinile-ți întinzi
spre mugurii din vîrf cu totul blînzi
și loc de cuiburi cauți în grădină.

Tu încă nimica nu știi de culori,
de vocea calelor gravă.
Tu nu știi nimica de fata bolnavă
ce stă la fereastră-ntre flori.

Ești naltă, ești naltă, copacii
spre umerii tăi se ridică,
o, zînă, tu nu știi nimică,
șoptesc lingă praguri săracii.

Acuma tu nu știi nimica și-ascuți
tăcerea din arbori și oameni ;
acuma nu știi nimica, dar mulți
te-așteaptă să ari și să sameni.

Eu văd fața ta calmă încă :
mari ghețuri o acopăr ; ci toate
luminile-n preajma ta sunt bogate.
Ce melodie, ce melodie adîncă !

IARBA

Și-n trup și-n spice viața grea s-adună
și, fără să păstrăm vreo amintire,
eu și cu iarba, sora mea cea bună,
voioase creștem peste cimitire.

Deasupra noastră cerul întretaie
cărări de stele, fără să ne vadă,
și pentru amîndouă-aceeași ploaie
din ochii lui albaștri o să cadă.

Și eu și iarba ne-nchinăm la soare ;
de-a lungul primăverilor visăm,
și-i ducem zării triste la picioare
tot aurul pe care i-l furăm.

Ni-i dragă lumea pururea frumoasă,
dar paiul vieții noastre e subțire ;
și eu și iarba vom cădea sub coasă,
ca să ne căutăm prin cimitire.

VARIANTĂ

Sunt sora ierbii tinere de-afară.
Aceleași seve curg într-amîndouă,
și ne-au lăsat aceeași primăvară
pe gene suferința, ca o rouă.

Privirea diminuteților albastre
mirată soarbe boabele de rouă
care străbat prin zîmbetele noastre
cînd ne-nfioară toamna pe-amîndouă.

Ne-am copt încet, ca pîinea-ntr-un cuptor
și, spic de aur, sufletul așteaptă,
culegător ales, cu mîna dreaptă
s-adune bobul dulce-sunător.

ÎNȚÎLNIRE-N NOAPTEA DE PRIMĂVARĂ

Prin vreme, dintr-o altă primăvară,
se-ndreaptă către mine-agale-o fată
(ce cunoscută mi-i și-ndepărtată !);
ea-ntinde mîna, parc-ar yrea să-mi ceară
un zîmbet, dintr-acele fără rost,
și mă privește-n față, cu mirare,
și tristă, fata asta despre care
fotografii și oameni spun c-am fost.
Aș vrea s-o iau de mîină și să plîng,
dar nu știu pentru ce nu pot s-o fac —
e-n jurul ei un farmec de copac

abia-nflorit — și-n scoica mea mă strîng,
s-adorm, să nu mai simt că-i primăvară,
întocmai ca și-atuncea cînd o fată
(ce cunoscută mi-i și-ndepărtată !)
se-ndrăgostise pentru-ntîia oară.

RĂTĂCIND CU LUNA

E-așa frumos să rătăcești o noapte,
cu luna, ca o amforă, pe umăr,
să simți, asemeni fructelor prea coapte,
cum cad în tine gînduri fără număr.

Se-ntinde caldarîmul ca o apă,
ademenind molatecă piciorul,
și casele-și răsfată larg pridvorul,
în care luna n-a putut să-ncăpă,

și-a curs-argint și miere — prin grădină...
Splendoarea ei poate-a făcut să cadă
— pierdute-ntr-o beție de lumină —
atîtea flori de-acacia pe stradă,

și ea-i aceea care-n astă-seară
îți face dor de-o vorbă de iubire
și de-un fermecător odinioară
pierdut în nu știu cite cimitire.

Asemeni unui braț de fată moartă
e luna ce te duce-așa, de umăr —
stafie, tu și ea, din poartă-n poartă,
să numeri gîndurile fără număr.

Oprește-te, cuprinde-ți capu-n mîini,
și, dacă nu se poate altfel, plîngi.
Că luna, luna asta n-o s-o sîngi
decît cu jărul soarelui de mîini...

GÎNDEȘTE-TE, N-AR FI PĂCAT..:

Romanță

Învată-mă cu ce să-ncep întăi
și-n care vorbe-anume tuturor
să spun ce-albastru-i ceru-n ochii tăi,
și cum, de-atîtea lumi luminător,

pe gura ta surîsu-i ca un soare ;
ei poată niciodată n-or să știe
din fiecare clipă trecătoare
cum ne-am durat noi cîte-o veșnicie

iubindu-ne ; și nu vor ști că-n glas
îți cînt atîtea cîntece cînd spui
cuvinte ce pe buzele oricui
niște cuvinte simple-ar fi rămas.

Învăță-mă cu ce să-ncep și cum
să-i spui acestei lumi cît mi-i de dragă
că te-a născut, cu truda ei întreagă,
pe tine, bucuria mea de-acum.

Ea, **poate**, niciodată n-o să știe
e-a înflorit în flori și-a curs în ape,
ca din pămînt și sură veșnicie
să mi te-aducă,-așa cum ești, aproape ;

și, fiindc-o să murim și noi odată,
gîndește-te : n-ar fi păcat să moară,
cuprinsă-n noi, atîta primăvară,
și dragostea cu inima deodată ?

De-aceea, spune-mi cum să-ncep anume;
și eu voi scrie toate, fir'eu fir
ca, disprețuitori de cimitir,
să ne iubim de-a pururea pe lume.

CÎNTECUL DEȘERTĂCIUNII

Îmi risipesc ca o miliardară
comoara mea de zîmbete și versuri,
și-n toate aflu proaspete-nțelesuri,
cum află flori o zi de primăvară.

Asemenea fărîmelor de stele
în august, eu alunec către moarte;
de care numai clipa mă desparte,
și scrumu-i taina strălucirii mele.

De la un loc cu pulberea și iarba
am legănat sub soare cîte-un vis
și tînără și mîndră l-am și scris,
cu vremea să-și împiedece-n el graba.

Eu voi trăi puțin, însă prea mult
cînd cuget cît cules-am din durere,
și-adecea-mi par și mie că-s părere,
și nu mă cred, cu toate că m-ascult.

M-am copt asemeni spicelor și-aștept
să vie secerișul și să cad
într-un hambar de scîndură de brad,
în care stai cu mîinile pe piept.

Și, iată, de nimica rău nu-mi pare,
la gîndul că m-apropii de-acel ceas,
ca de iubirea cîtă mi-a rămas
necheltuită-n suflet, și de soare.

STÎNGACIE

Tu ai ținut cîndva întreaga-mi viață
în mina ta cam mare și stîngace,
cum ții un pui, care-ntr-o dimineață
năuc și fraged iese din goace,

și-i simți bătaia inimii atunci
cum asurzește dramul lui de lut,
de frică să nu-l sfarmi ori să-l arunci,
dar tu se vede că n-ai mai avut,

în mîna ta, o floare ori un pui,
pe care — asta-i trist — să-l fi iubit,
și nu e vina ta că l-ai strivit ;
se-ntîmplă dintr-acestea orișicui.

STROFELE POETULUI BOLNAV

De trupu-n care mă pîndești, durere,
m-aș despărți cu inima ușoară,
ca să răsar într-o împrăștiere
de iarbă și de flori la primăvară.

I-o taină pentru ce i-a trebuit
lui Dumnezeu acest clondir de sînge
(dizgrațios și greu de mînuit),
cînd gîndul se putea, de-o pildă, strînge,

scînteietor, pe-aripa unui flutur,
ori între două foi de trandafir,
care-s așa frumoase cînd se scutur
pe-al straturilor verde cimitir.

De câte ori îmi simt putrezăciunea
în care sufletul mi-ai răsărit,
eu, Doamne, nu-ți contest înțelepciunea,
da-mi zic c-a șasea zi ai obosit.

[CÎND FÎNUL COSIT...]

Cînd finul cosit miroasă
a vară sfîrșită, a flori, -
spre zarea pămîntului joasă,
cu seara, cu basmul cobori.

Și greierii sună-pămîntul
s-ar zice că murmură, plin
de cîntece-n ceasul senin,
cînd tace și apa, și vîntul.

ÎNTRE OGLINZI

Aprind candela anume,
ea clipește-n ceea lume.
Ceea lume cine-o știe ?
Străvezie, cenușie...

Candelă întîrziată,
cine, oare, ne momește ?
Ochiul meu, clipind, clipește
în atitea lumi deodată.

Șapte uși s-au dat în lături.
Au intrat, cu pașii rari,
șapte domni în haină neagră,
lăcrămînd sub ochelari.

Lîngă doamnele acelea,
despletite, fără număr,
s-au oprit șapte odată
și le-au pus un braț pe umăr!

M-am întors țipînd spre dînsul.
„Cît de cunoscut îmi pari,
vreau să te privesc în față,
domnule cu ochelari !...”

Din pădurile oglinzii,
mă pîndește iar. Îl simți ?
I-am văzut sub haina neagră
vîrfurile aripei cu zimți.

Candelă întîrziată,
te-am aprins tîrziu, anume,
să clipești doar pentru mine.
Tu clipești în ceea lume.

[ACUMA CÎNTECUL S-A SFÎRȘIT...]

Acuma cîntecul s-a sfîrșit.
Nu știu de-i bine ori rău.
Din frunze-am cîntat. Dumnezeu,
lîngă mine stînd, mi-a șoptit.

De fapt nu era Dumnezeu, era pom.
Și citeodată-avea glas de om.
„Sărbătorește, mi-a spus el, aceste
câmpii dezmiardate și crește...”

Și ca o pasăre neînvățată
m-am apucat să cînt. Eram mirată
și bucuroasă, și nici n-am simțit
cum trece anotimpul fericit !

Zburați, cîntece, zburați departe,
și scuturați-mă de pămînt și moarte,
și preamăriți natura-n care încă
e liniște și-nțelepciune-adîncă.

[CA NIȘTE PAȘI...]

Ca niște pași, ca aripi muiate-n lumină
trec amintirile peste sufletul meu,
și fermecată de zborul acesta, senină,
asemenea zărilor, toamna, sunt eu.

Vin amintirile către inima mea
ca navele care se reîntorc de departe,
și pe covertă, dulce povară și grea,
ele-mi aduc bucuriile dragostei moarte.

Poate că — cine știe — chiar tu le-ai trimis,
ca-n plasă de fire vrăjite să mă-mpresoare
și să mă ducă spre tine prin poartă de vis,
cum duce pescarul prada fără de pasăre.

STRĂBUNII

Simt în mine neliniștitul vostru suflet, străbuni
de mult putreziți în țărîna străvechii Helade,
semizei îndrăgostiți de-adevăr și frumos, iluștri nebuni,
în fața cărora însăși puterea timpului cade.

Simt în bătăile inimii mele-ârzătorul elan,
și-ndrăzneala, și chinul ce v-a făcut să săpați
marmora albă de Paros, ca și cuvîntul viclean
în care pîlpîie sufletul vostru, corăbieri și pirați.

Curtezane și filozofi libertini, pentru ce mi-ați lăsat
firea voastră-nsetată de aur și desfătare,
de dragoste multă și-amețeala oricărui păcat,
curtezane și filozofi ai Greciei arse de soare.

Vă simt retrăind în sîngele meu laolaltă,
vă blestem, sînt mîndră de voi și sufăr prea mult —
moștenirea ce mi-ați lăsat-o e grea și-i bogată,
străbuni putreziți în țărîna Heladei, demult.

1934

CIUTA

Din umbră și desișuri o ciută naltă sare
Ca-n basmul Genovevei, speriată și fugară,
cu nările pe dunga de vînt tremurătoare,
neîncrezătoare-n pacea din juru-i, se-nfioară,

Picioarele-i sunt nalte, subțiri, atente, pline
de tresăriri nervoase, abia s-ating de stîncă.
Grumazu-ntors și neted, cu șnurul unei vine,
de-o grație perfectă, tot mai zvicnește încă.

Sub pielea ei lucioasă cu păr catifelat
și sumbru ca-nnoptarea, ca fumul și ca ceața,
toții mușchii se-nfioară, și-n trupul nemișcat
auzi cum bate parcă, înspăimîntată, viața.

Atentă și-neordată, pe cer se profilează
atît de lămurită, c-o clipă ciuta pare,
așa cum șade-n coasta pădurii și veghează,
o piatră viu cioplită, simbolică-ntrupare.

1934

FLOARE RARĂ

Cîndva, pe vrejul sufletului meu
o floare-a-mbobocit, o floare rară,
ce se numea iubirea, însă eu
am rupt-o și-am lăsat-o ca să moară.

De-atuncea sufletul, bătrîn și obosit,
n-a mai putut să deie altă floare
ca dînsa, care fîmpuriu s-a vestejit,
frumoasă și plăcut mirositoare.

Și-adesea dorul florii minunate
și unice, pe care n-am știut
s-o strâng pe veșnicie dintre toate,
asemeni unui ghimpe m-a durut.

1934

FATA DE CINCISPREZECE ANI

Fata de cincisprezece ani și jumătate unde-i ?
Era la chip ca mine și cozi purta pe spate ;
mi-i dor de voioșia, de îndrăzneala ei,
acuma, când nădejde și visuri mi-s uscate.

O caut în inima mea bătrână și seacă,
în ochii fără zîmbet și-n gura mea amară
pe-adolescenta care nu m-a vestit că pleacă
și care spune lumea c-am fost odinioară.

Aș vrea măcar alături de mine să mai vină,
cu păr rebel, cu suflet de-a pururea bogat,
și-n ochii goi și singuri privirea ei lumină
să-mi verse și să-mi zică : „Eu încă n-am plecat !”

ÎNRUDIRE

Nu-i vina mea, nu-i vina nimănui
că sufletul ca țărna mi-i bogat,
că pătimaș și bun ca dînsul nu-i
un altul, sau ca dînsul nempăcat.

Inima mea-i ca țărna-n care toate
își au înfipte trainic rădăcina ;
iubirea, ura, și chiar gândul, poate
că-și trage din adîncul ei lumina.

De-aceea cred că cerul m-a făcut
cu inimă cu tot așa cum sînt
și, cum vorbește biblia, din lut,
legîndu-mă cu totul de pămînt.

1934

SAPHO

Sapho, te văd ca și aievea, frumoasă străbună,
așa cum vechiul basorelief te arată,
cu dulci palori de fildeș și de lună
pe-obrazul supt și fruntea ta curată.

Cu ochii adînciți și arzători,
pe care pleoapele-ostenite s-au lăsat
ca două vinete petale-a-unei flori,
iar nările sculptate chiar se zbat.

Și nu știu ce enigmă mai plutește
în jurul pătimasei tale guri,
ce desfrînat și tainică zimbește
plebeiceii batjocure și uri.

Străbuno, chipul tău i-aşa divin,
că piatra-n care-i migălit respiră viaţă
şi-aievea parcă buzele suspîn
pe palida şi oacheşa ta faţă.

Iar dac-aş îndrăzni să te sărut
în lutul modelat şi ars la soare
de peste-atitea veacuri ce-au trecut,
m-ar frige gura ta nemuritoare.

1935

NAUFRAGIU

Ca cerul peste ape mă aplec
peste sufletul meu singur şi trudit,
lumini şi umbre ca-n oglindă trec
şi toate doar de tine-au povestit.

Basmul dragostei noastre nu l-a uitat
apa cea stătătoare a inimii mele,
cum nu uită lacul nuferi c-a purtat,
sau, în zori, că noaptea oglindise stele.

Din adîncuri neştiute nici de mine, cheamă
sufletul imaginea pe care a scădat-o
şi tremură de bucurie şi de teamă
văzînd că nici o trăsătură n-a uitat-o.

Amintirile ca algele și milul mă cuprind;
și iată-mă împotmolită, tristă barcă,
fără catargul voinții și cîrmă de gînd.
Cine către țărături are s-o întoarcă?

1935

SEARĂ DE PRIMĂVARĂ

Cu mii de ochi ceru-ntreabă de tine
— ce mă-nvățaseși limba să i-o știu —
și-a tresărit noianul tăcerilor din mine
la glasu-i de lumină, ca-o dojană viu.

Copacii de pe strada noastră mă-ntrebară,
amestecîndu-și umbrele sub pași,
zvonind din crengi chemări de primăvară,
și eu, simțîndu-mi sufletul de-oenaș,

tăceam; dar iată că tăcerile din mine
s-au rupt ca gheața de pe rîuri și-au pornit
să plîngă — nu știu, pentru mine, pentru tine,
sau pentru dragostea dintîi, care-a murit.

1936

TORENTUL

Astă-noapte ploaia scobori din nori
un torent de munte, care-acuma saltă,
străbătut de raze și-ndrăgit de flori,
către șesul unde îl așteaptă-o baltă.

Fața ei sclipește vrajă-nșelătoare
și-l ademeneste, mincinos tezaur ;
stele mari și nuferi desfăcuți în floare
par s-aștepte-acolo pe-o tavă de aur.

Și torentul n-are pic de somn pe prund,
vreă să vadă totul bine și de-aproape ;
cînd va fi acolo nămolosul fund
lacom o să-l sugă și-are să-l îngroape.

Și-n beznă-o să se-ntrebe torentul chinuit :
„Dar unde e comoara de nuferi și de stele
în care-atît crezusem, pe care le-am iubit
și viața mi-am jertfit-o ca să ajung la ele ?”

MÎNA TA

Mîna ta nu-i fără de tîmei fierbinte,
sau rece, grea ca plumbul, sau ușoară ;
cu vorba i-o-nțeleg, și ea nu minte,
cum are obicei stăpînul, bunăoară.

E ca o frunză mare, pală, ce s-a scuturat
pe fruntea mea, să steie răcoroasă,
și, cînd pe umeri citeodată mi se lasă,
eu știu de ești sau nu ești supărat.

În părul meu ce albe-s degetele mîinii tale,
și-așa de visătoare, că de femeie-mi par,
dar ard și dor pe brațe pînă la umăr goale,
de-mi zic că au în vîrfuri și-n podul palmei jar.

Știu orice linie sau vinișoară albăstrie
a mîinii tale, orișicît de nensemnată,
după cum și dînsa pe de rost mă știe
și să mă mai uite n-ar putea vrodată.

BELȘUG TRIST

Inima mi-i pom împovărat
de rodii sîngerii ;
le-am scuturat, și nu s-au scuturat,
și trebuie să vii.

Ramurile să se-ndrepte vor
către cer și soare ușurate,
tu știi că doare bogăția lor,
culege-le cu mîna ta pe toate.

[EU NU REGRET...]

Eu nu regret povestea de iubire;
dar e nespus de trist și de ciudat
să simți că-asemeni unui fir subțire
ceva frumos din tine s-a sfărmat.

Și nu mai știu anume ce, și-anume cînd;
căci toate ca-ntr-un vis s-au petrecut,
de-ți vine să pornești, de alții întrebînd
de-au fost aieva cele ce-au trecut.

CUM POVESTEȘTE VIAȚA

La-ncheietura mîinii mele-ascult
cum povestește viața, și mă mir;
și-mi amintesc și-acuma c-am fost fir
de iarbă, și-am fost scoică, mai demult.

Și poate mai-nainte-am respirat
pe-ntinderile vaste, și-am privit
în față cerul tainic și-am dorit
să nu mai fiu ocean, și-am fost uscat.

Eu știu ce simt copacii care cresc;
și fructele pe creangă cînd se coc,
ce simt vulcanii care izbucnesc,
c-am fost copac, și ramură, și foc.

Cu șerpil pe nisip am stat la soare
și-am mers la vânătoare și-am ucis,
în piatră spaima gândului mi-am scris
cînd îmi făcusem brațe din picioare.

Și cîte somnuri nu mi-au trebuit
ca de la capăt truda să mi-o ieu,
și multe le-am uitat dar pururi eu
am fost, și niciodată n-am murit.

1937

DARURI

Tu ești în inima mea ca un dar
neasteptat și mult, prea scump,
pe care îl cercetez mirată iar și iar,
cu-aceeași nesecată desfătare.

Ești tainica-mi putere și mîndrie,
de cînd te știu mi-i cerul mai aproape
și nu mai pot durerile să vie,
să-mi tulbure-ale sufletului ape.

Tu mi-ai făcut țărîna mai ușoară
și inima așa de dulce grea,
ca ramura ce toamna se-mpovără
de greutatea roadei de pe ea.

Asemeni unui mare cer cu stele;
mi te-ai răsfrînt în suflet ca-ntr-un lac,
și-adînci de-atuncea-s gîndurile mele,
de aur glodul inimii, sărac.

Acceste toate să ți le plătesc
nu voi putea, ci lasă-mă măcar;
risiptorul meu, să te iubesc,
din darurile tale dîndu-ți dar.

1936

LECTURA

O carte-mi ține-ades tovarășie
și-a mai rămas pe rîndurile ei,
ca pulberea de soare străvezie,
lumina unui gînd din ochii tăi.

Din cînd în cînd, cu buzele-o ating,
căldura mîinii tale s-o culeg,
și bucurii trecute să-nțeleg
eu nu-ndrăznesc, de teamă să nu plîng.

Stau astfel vremea fără s-o mai număr ;
mă-nșeală visul bun și mă gîndesc
că-mi urmărești lectura peste umăr,
și, dacă taci, e pentru că citește.

1937

INSOMNIE

Noapte, noapte, caută mai bine
în burduful tău cusut cu stele
căpățiul ce mi se cuvine,
somnul meu și visurile mele.

În zădar cu fața la perete
m-aș întoarce, că din orice parte
mă privesc, de dincolo de moarte
și de vreme, tristele portrete.

Ceasul e, sau inima ce bate ?
Din adânc de suflet mai aproape
vine să-nflorească sub pleoape
amintirea dragostei bogate.

TRIUMFUL IUBIRII

Motto:

„Lângă fereastră, unde-n colț
Luceafărul așteaptă...”

Eminescu

Aș vrea să fiu ca aerul ușoară,
și să mă sui la cer, și să-l sărut,
de bucurie că se desfășoară
deasupra mea și-a ta și c-a făcut

să ne-nțilnim mereu în cîte-o stea;
la care încă de copii priveam
cînd răsărea-n anume ceas la geam,
și eu și tu spuneam : „E steaua mea“.

★

Și-asemeni stelei, va fi fost și-o carte
care-n aceeași vreme să ne placă
mie-ntr-o parte, ție-ntr-altă parte
a strîmtei lumi ; și cine știe dacă
ne-am despărțit cîndva cu-adevărat
privirile pe cer și pașii pe pămînt,
de vreme ce ni s-au amestecat
între-un universal și orb alînt...

★

Aș vrea să fiu ca aerul ușoară
și să m-ating de toate ce-ai atîns,
sărutul meu de-a pururea aprins
să fie-acela care te-nfășoară ;
cînd vei privi-ntr-o apă, să mă vezi,
și clătinarea fiecărei flori
aminte-aducă-ți că de-atîtea ori
ne-au cununat macabrele livezi,
și mîna mea pe umeri ți-a fost stat
acolo,-n întuneric, ochii mei
și-amestecară lacrima cu-ai tăi
mult mai-naintea primului păcat.

★

Tu mînte limba-n care mi-ai vorbit
întîia oară, și-n ce țară-anume,
și cîte trupuri am schimbat și nume,
cînd trecătoare morți ne-au adumbrit ?

Eu nu mai știu, dar amintirea ta
e ca un fir pe care-l simt prin vreme,
și nu m-aș rătăci, și nu m-aș teme
decît în clipa-n care m-ai uita.

Atunci, atîtea lumi ce plămădiră
cu truda lor ființa noastră, una,
s-ar sparge-n haos pentru totdeauna
ca să desfacă ceea ce-mpletiră.
Din cer, ca dintr-un pom, cînd s-ar desprinde,
cîcîmîndu-se bezmetice-ntre ele,
ca focuri de-artificii ; și din stele,
ca la-nceput, un soare s-ar aprinde,
împrăștiind pe-ntinderea albastră
noi sateliți, că viața n-o să stea...
Și fiecare, surghiumit pe cite-o stea,
am aștepta-o seara la fereastră
și-am spune tresărînd : „E steaua mea“.

VORBELE LA CARE MĂ-NTORC

Vorbele la care mă-ntorc uneori
ard ca niște flăcări pe cîmări.
Aș vrea să scriu despre oameni săraci,
despre dobitoace, despre copaci.

Universul meu vesel sau crud
aș vrea să-l sun și să-l aud,
nu știu, dar dintr-o dată mi-i jale și dor,
și-s ca un steag în lumină, multicolor.

Fie, numele meu nu va rămîne,
nimica n-am desăvîrșit. În amurg
privesc la ape care totuși curg
și se-ntîlnesc în mările regine.

Sicriul meu va fi mic, va fi mic,
undeva, în pămînt fără glorie stînd,
mîna mea ca o frunză uscată de vînt,
o să fie uitată-n curînd.

[IUBIREA...]

Iubirea.-N jurul ei frumoase-s toate,
de-ți vine să-ngenunchi, și de mirare
ți-i sufletul mai fraged ca o floare,
înmădiat pe lanuri de păcate.

Sunt oameni triști, sunt oameni care mor
în ceasu-acesta, însă tu nu vezi
decît prea sus — albastrele livezi
a unui cer ce rîde tuturor.

Din creștet pînă-n sprintenul călcîi
simți viața ca un val domol și plin,
a cărui spumă spulberă spre sin
o bucurie fără de temei,

ce crește-n tine-asemenea c-un soare,
de-ți vine să-ntinzi brațele spre zări,
pămîntul să-l presari cu primăveri,
așa cum ai zvîrli — glumind — o floare.

1937

ULTIMA ZI

Cînd voi muri, știu că va fi o zi
frumoasă, voi culege-n palme soare
și voi simți înția sărbătoare,
gîndind că mîine n-am a mă trezi.

Copacii, doar de dinșii de-o să-mi pară
rău, cînd îi voi vedea cu ceru-n brață
vestind la geam ciudata dimineață
în care toate trebuie să moară.

Mă va cuprinde-o dragoste năîngă
de mine, lacrimi tulburi de pămînt
în colțul gurii mele-or să se strîngă
și voi zîmbi, mirată, că mai sînt.

Dar pe neașteptate o să crească
o noapte pe deasupra frunții mele,
și deopotrivă, zîmbete și stele,
departe, mai departe-or să pălească.

Prin somn, ca printr-un zid voi auzi
cum se lovește-un ram de cercevea,
cum plînge lîngă mine cineva
încet, de parcă m-aș putea trezi.

Și dintr-o dată totul sub pleoape
căzînd adînc spre liniștea de-apoi,
ca-ntotdeauna, eu voi fi aproape,
și totuși prea departe, lîngă voi.

1937

ȚARA AMINTIRILOR

Adună-mă la pieptul tău. Pe-aproape
simt țara amintirilor comune,
în care încă dragostea n-apune.
Să mergem. Cu-o bătaie de pleoape
am și ajuns ; pămîntul e uscat
și cite ploi pe-aicea n-au trecut,
dar noi suntem de-asemena din lut,
eu plîng și tu zîmbești — și-am și uitat.
Mai arde-n capul crîngului și-acum
frumosul ceas de vrajă și de seară ;
pe lîngă noi, tovarășă de drum,
tăcută, luna plină-o să răsară.
Să mergem reculeși, destăinuiri
prea multe sunt în liniște, nu-i nime —
și inima, de-atîta frăgezime,
se teme c-ai sfărma-o sub priviri.

Din tot trecutul, cum culegi o floare
îndepărtînd frunzişul în pădure;
hai, pîn' nu vine toamna să ne-o fure,
să regăsim înţîia sărutare.

• : : : : : : : : : :

Că ţara amintirilor comune
luceşte-n stropi de lacrimi sub pleoape,
atît de ndepărtată şi de-aproape
(şi mă-nfior, gîndindu-mă că-apune).
Dar cade stropul, visu-ntreg apune.

VIS VEGETAL

Metto :

„Crescu la fereastra împăratului un
brad nalt şi frumos de era minune
cum de crescuse într-o noapte.”

(Rodiile aurite din
Basmele românilor
de P. Ispirescu)

Aş vrea să fiu copac şi-aş vrea să cresc
lingă fereastra ta, te-aş auzi
şi-n voie te-aş privi întreaga zi.
M-aş apuca şi iarna să-nfloresc,
ca să te bucuri. Păsările cele
mai mîndre-ar face cuib pe creanga mea,
şi nopţile mi-ar da cercei de stele,
pe care, ca pe frunze, ţi le-aş da.
Prin geamul larg deschis, de-atîtea ori
m-aş apleca uşoară, să-ţi sărut

cînd părul ce pe frunte ți-a căzut,
 cînd buzele, cu buze moi de flori.
 Spre toamnă ma-ș juca, zvîrlindu-ți mere
 și foi de aur roșu prin odaie,
 cu-a ramurilor tînăra putere
 ți-aș apăra obloanele de ploaie.
 Și, cine știe, poate că-ntr-o seară
 de primăvară, cînd va fi și lună,
 va trece prin grădină-o zînă bună,
 făcîndu-mă femeie să fiu iară.
 Atuncea sprijinindu-mi de pervaz
 genunchiul ud de frunze și pămînt,
 cu părul încă doldora de vînt,
 cu rouă și cu lună pe obraz,
 eu ți-aș sări în casă, și senină
 (uitînd de-atîta vreme să vorbesc),
 cu cîte-un cuib în fiecare mîna
 întinsă, aș începe să zîmbesc.

1937

[CÎTE LUCRURI...]

Cîte lucruri au sunat inimii mele?
 Grabnic a trecut pe fața mea umbra,
 și tu, luminătoarea vremurilor duse,
 toamnă, de ce întîrzii?
 Soarele tău străbate departe-n urmă
 prin zare de copaci desfrunziți.
 Văd casa-n amurg tupilată,
 castanii de aur domnind.
 Acolo am fost tînăra, acolo, demult,
 în altă parte visam să mă duc,

acum să mă-ntorc mi-e teamă —
vechile ziduri n-or fi căzut ?
Seara dacă va fi albastră
voi mai vedea umbra unei femei
în rochia ei lungă, frumoasă,
umbra unor ani minunați.

' SCALDĂTOAREA-N ZORI

Călcîiul ei ca soarele scînteie,
ducîndu-se spre lac să-și spele fața
de cer, zglobie trece dimineața,
pierzînd conduri de aur prîn alee.

S-adună norii toți să-i facă scară,
genunchiul i se-ndoaie luminos.
Ea, dezbrăcîndu-și haina, scoboară —
s-ar bate pentru dînsa Făt-Frumos.

Încearcă-nfiorată primul val,
din fund vin peștii, palma de-i dezmiardă ;
fac trestiile semne către mal
c-au început și apele să ardă.

Plutește printre nuferi zîmbitor
al dimineții chip împărătesc
cînd fără veste broaștele pornesc
să cheme valea toată-ntr-ajutor.

[ÎN LUMEA ASTA...]

În lumea asta de n-ar fi culori
și sunete, ușor ți-ar fi să mori ;
sau, de-ai putea, măcar un snop de soare
s-aduni și pentru viața viitoare ;

unde pământul pururea e ud,
nici gândurile tale nu s-aud,
și-n ochii tăi nu tremură măcar
o stea, din cîte altora răsar,

Pe unde-mi vor fi buzele și nara
cea lacomă de flori, cînd primăvara;
cu glezna-n iarbă, părul roi de-albine,
va trece pentru toți, nu pentru mine ?

Cînd viața, ca o insulă-nsorită,
de unde s-a desprins cîndva o barcă,
mă va uita sub țărîmul său, de parcă
nici n-aș fi fost, cu inima răzbită

de frig și umezeală, fără gînd,
mi-oi număra mătăniile albe
a degetelor mele tot mai slabe,
din care cad falangele pe rînd.

În lumea asta de n-ar fi culori
și sunete, ușor ți-ar fi să mori,
de n-ar fi pomi înalți, cu ceru-n brață
și pe mormîntul tău — atîta viață.

1937

[CU OCHII MEI...]

Cu ochii mei închiși eu pot vedea
atîtea lumi, cît numai creatorul,
cercînd azurul trainic cu piciorul,
în ziua cea dintîi închipuia.

Și-apoi aleg cuvintele, că știu
că-s rude cu metalul care-nșală,
cu vremea strălucirea lor se spală,
dar, dacă-s bune, sunetul e viu.

Aleg cu trudă vorbe : cînd înalte,
cînd mici, cînd mătăsoase ; drept unelte,
doar ritmul și cu rima, ci nimic
nu-mi place ; a doua zi, ce-i gata stric.

Intocmai ca Manole, simt eu bine,
c-am să-mi duresc atuncea mănăstire
în veacuri, cînd te-oi pune și pe tine
la temelie versului : iubire.

DIMINEAȚA-N BALȚĂ

Pierzînd conduri de aur pe-o alee
albastră, trece-n ceruri dimineața,
să-și spele-n lăcul lebedelor fața;
călciul său ca soarele scînteie.

S-a-ncins cu curcubeul la mijloc,
și-n poală duce stele vestejite,
căzute de pe fruntea sa de foc
la roua cea dintîi. Pe sub răchite,

de-un sînge tainic apa se pătează
(fu printre pești, pesemne, un omor),
ascute săbii trestia vitează
și broaștele fac repede sobor.

Cu burta grea de gheme, robotesc
paianjenii de la un ram la altul
spînzurătoarea. Unde-i vinovatul?
Pe-aproape, prunduri albe licăresc.

De urma unui pas cu soare scrisă,
respiră cineva prin pomi și este
pe buza nenufarilor deschisă
un început de cîntec sau poveste.

1937

APUS

În ape foarte limpezi și-n lumină,
sunt gânduri care nu pot să ne vină,
sunt îngeri ce-și contemplă transparența
și lasă să le picure din poală
luceferi galbeni, pînă cînd prezența
lui Dumnezeu devine materială.

Dacă-aș întinde mîna, l-aș atinge,
și rănilor lui singură lumină.
Îmi amintesc de-un suflet fără vină,
pe care nu-l mai am, și-ncep a plînge.

1937

CASA

Voi fi visat, ori am văzut o casă
ce stă-n grădina galbenă și-ascultă
cum cite una frunzele se lasă
pe streșină și mor de toamnă multă ;

cum cite una urmele se șterg
sub iarbă, dar s-audă ea nu poate
picioarele copiilor cum merg
și ostenesc pe drumuri depărtate,

picioarele copiilor ghiduși,
care-au crescut acolo-n bățatură,
treceau furtună veselă prin uși
și se-ntreceau cu plopii la statură.

Pe unde-or fi ? Și-n serile cu lună,
și-acum, de larma glasurilor lor,
inima ei de piatră mai răsună
și toate-ncheieturile o dor.

Doi lilieci deretecă odaia
de musafiri, în vreme ce-n pământ
scoboară zidul, ajutat de ploaie,
să-i caute pe cei ce nu mai sînt.

NU-I VINA MEA

N-aș vrea să fiu cum sînt, nu-i vina mea;
mi-i drag pămîntul, dragă dimineața,
ca celui dintîi om ce se-nchina
la soare, așa de dragă-mi este viața.

Nu pot urî nimic, nu-i vina mea —
presimt în toate ochiul de lumină
a celui fără timp și fără vină
care-a tăiat din beznă prima stea.

Și ca și valul, sufletul meu clar
zvîcnind de bucurii și trecător,
de se revarsă-n calea tuturor,
în sine se retrage mai amar.

Nu-i vina mea, n-aș vrea să fiu cum sînt
și-mi pare și mie fără de-nțeles,
ulcior stîngaci și subred de pămînt,
în care toți străbunii s-au cules.

DIMINEAȚA

Vreau să descopăr lumea, niciodată
n-am crezut, cum spun poezii, că-i frumoasă!
Însă astăzi, cu lumină pieptănată,
dimineța mi-a intrat în casă.

Fumegam de somn, cînd am simțit
pașii cuiva lîngă perete —
ea dansa cu trupul arcuit
sub priviri mirate de portrete.

Cu picioare goale ea păsea,
în oglindă răsuna cristalul,
dimineța strămutase baful
fetelor-lumini în casa mea.

Și privind, eu mă gîndeam : e bine
să fii tînăr, cînd afară-i soare.
Zi frumoasă, îți voi pune legătoare
după gît și-o să te iau cu mine.

PLÎNG MORTII

Colo-n foc ce plînge și suspină ?
Nu-i copac, nu-s lacrimi de rășină,
e străbunul care l-am uitat,
osul lui, cu pomii cununat.

Ochii lui și mîinile cum gem...
Și se lasă flăcărilor ghem,
după cum iubirii se lăsară
într-o neștiută primăvară ;

cum iubirii, soarelui și vieții,
cînd nu-i năpădiseră scaietii,
pe privirea naltă și pe trup.
Inima lui, pajiște și stup,

va fi fost ca inima ta plină
cînd treceau, ținîndu-se de mînă
și zîmbeau gîndindu-se : „Depart
ești de noi, și nu ne temem, moarte“:

Colo-n foc, și-n pietre, și-n pămînt,
nu simțiți ce triști străbunii sînt ?
Pașii tăi să fie mai ușori
peste ochii lor clocotitori.

Peste pieptul lor, peste picioare
subțirele-n fluier și ușoare,
și pe tîmpla lor care-a fost vatră
gîndurilor, ca s-ajungă piatră.

Sufletu-i ca ceara de pios,
pentru somnul fetelor mlădii,
crește pretutindinea pe jos,
părul lor cel galben, păpădii.

Alții pentru noi or să se-ndure
cînd vom fi cîmpie și pădure,
că mi-i trupul candelă și pîine
pentru foamea dragostei de mîine.

CRĂCIUNUL ALTORA

Oare pentru cine vine
Crăciunul cu clopoței și beteală ?
Nu pentru mine,
nici pentru tine,
care ești departe și trist
ca la sfîrșitul poveștii lui Crist.

Oare pentru cine
s-aprind pretutindeni lumina ?
Ale noastre s-au stins,
și-n suflet ne-ai nins,
întunecime.

Mă gîndesc totuși la mînile
tale sărutate de zinele
nenorocului, și-n inima mea
totuna e cîntec de moarte, cîntec de stea.

INȚELEPCIUNE

Înțelepciune este să respiri
ușor, și după lacrimi să zîmbești,
petalele ce cad din trandafiri
și nu s-aud cînd mor, să le iubești.

Privește pomii dreپți din bătătură —
ci cată totdeauna cătră cer,
și-n ruga lor cea verde parcă cer
mai multă ploaie, mai puțină ură.

Nu te gîndi la mîine, nici la ieri.
Poate naintea spicelor să cazi,
stăpîni cînd nu sîntem decît pe azi,
nu te gîndi la mîine, nici la ieri.

TÎRZIU

Copacii spun foșnind : „E-atîta soare,
că ți-ar veni și toamna să-nflorești“ —
și-asemeni unor frunți copilărești
stau frunzele la geam nerăbdătoare.

Dar chiar sub ochii mei îmbătrînesc
și galbene și triste se desprind ;
pîn' mîine, cine știe, mă gîndesc...
Și frunze cad, și orele pe rînd.

[AȘ VREA...]

Aș vrea acest poem să-l ridic ca un val,
s-acopăr cu el partea neagră din lume,
totul să fie alb ca-ntr-un mare spital;
fără morți, fără nume.

*

În vreme ce orele zilei, rotunde și descrescînd
în lumină,
trec pe dinaintea mea, și se sfarmă-n grădină,
o, s-ar zice că toate se joacă-n lume,
numai eu cu meșteșugul meu nențeles
stau aicea fără să cos, fără să țes;
Cum voi găsi acestora toate un nume ?

PROZÁ

CREIONĂRI

Oră lungă, plictisitoare — de sfîrșit de trimestru : se scot mediile, se corectează insuficiențele. Între cei patru pereți albi, în băncile mai negre ca oricînd, spinările aplecate exprimă plictiseala, iar ochii ascund sub pleoape preocupări străine de oră. Din cînd în cînd, prin telegrafia fără fir, media scoasă în catalog e transmisă celei cu pricina ; o clipă de șoșoteală, de oftat ușurător și iarăși tăcere.

— Ei, ia să vedem, ce-i cu Besapara ?

Marusea nu știe ce-i cu Besapara și face o mutră de șoricel necăjit. Se ridică cineva din „bancă“ și, cu o voce ușor răgușită, explică chestia Besaparei, firul se leagă și Marusea continuă... Fără voia mea mă gîndesc la o zi luminoasă de vară, la o plajă însorită, unde să nu vorbească decît marea cu stîncile și pescărușii cu valurile. Scutur capul și mă întorc la istorie ; de altfel s-a pus o chestiune interesantă : „Boierimea în timpul lui Alexandru Lăpușneanu“.

Lida a început s-o ocărase pe biata boierime, că era trădătoare, lingușitoare, crudă — doamna aprobă. E un moment de însuflețire, fetele ridică mâna. Pe fereastră

nu se văd decît vîrfurile de tuş negru ale copacilor deseniindu-se pe fondul cenuşiu al cerului.

Dintr-o dată străbate un şuiet lung şi nostalgic — un tren pleacă din gara de alături, fumul locomotivei lasă clăbuci în urmă. Mişcare prin clasă, toate capetele se întorc spre ferestre... În ochii obosiţi de rîndurile cărţilor şi de veghe, trece ca-ntr-o străfulgerare imaginea dragă a casei...

Cineva din fund a oftat...

Ghiocci, an. I, nr. 2, aprilie 1934, p. 10.

INSEPARABILELE

Nu ştiu dacă în clasele mici, Lenuţa şi Sanda erau prietene, ceea ce pot spune, e că în anul acesta se-mpăcau foarte bine — la cataramă — cum ziceau fetele ; dacă într-un capăt de coridor vedcai chipul oacheş şi zîmbitor al Sandei, chiar dacă printr-o anomalie a văzului n-ai fi observat-o pe Lena, puteai fi sigură că dînsa e acolo la braţul prietenii ei ; dacă una apărea pe uşa clasei cu berea pe-un ochi şi cu fularul în vînt, îndată te aşteptai să se mai deschidă odată uşa, ca să-i facă loc şi celeilalte ; dacă plecau undeva, plecau împreună, dacă li se întîmpla ceva, li se întîmpla la amîndouă (asta ca urmare firească a inseparabilităţii lor). Denumirea de inseparabilele li se dăduse mai în urmă, era un fel de supraporeclă comună, de fapt însă ele-şi aveau cîte o poreclă aparte binecunoscută şi întru totul motivată. Sanda, cea oacheşă şi năzbîtioasă, fu numită Titu Maiorescu, nume grav, plin de seriozitate şi importanţă, care ar părea nepotrivit cu făptura de ȝigăncuşă vicleană, dar fetele poreclînd-o nu se gîndiseră la portretul din manual, denumirea-i fu dată

din cauza spiritului ei ascuțit, a dragostei de a critica și a neîndurării cu care-și făcea criticele. (Aici se poate vedea și seriozitatea noastră : cînd dăm porecle, în loc de a ne referi la aparență, noi cităm caracterele sufletești). Nu era nimeni, care să n-aibă un al doilea nume (la unii chiar și mai multe) datorită lui Titu Maiorescu, nu era întîmplare pe care să n-o comenteze cu o bogăție de spirit, care stîrnea rîsul clasei și, în fine, tot Maiorescu era aceea care punea capac la toate. Aceste calități sau defecte — cum vreți — o făceau să fie temută, iubită de multe și urită destul.

Cealaltă, Lenuța, îi ziceam Archimede, poreclă îndreptățită prin aplicația ce-o avea pentru nobila știință a matematicii și pentru fizico-chimice. Multe pozne mai făcuse Archimede, datorită acestei înclinații. Ca și Maiorescu, Archimede are totdeauna pe buze o vorbă potrivită sau o glumă — atîta doar că-i mai tăcută și mai închisă la suflet. De, ce să-i faci, așa sunt matematicile !

Ghiocei, an. I, nr. 3, mai 1934, p. 37—38.

DESPRE IUBIRILE MARI

Am să vă povestesc un vis. De obicei e un lucru necesar să povestești visuri, ocupație cu care se îndeletnicesc babele, Freud și fetele nemăritate.

Totuși, cu mare risc, o să vi-l povestesc.

E un amalgam al tuturor lecturilor mele de la 15 ani, toate iubirile mele pentru care am plîns (în orele de algebră), cînd le citeam pe sub bancă.

Mă găseam într-un decor de basm, probabil în insulele Havai, portocali, cipri, nenumărate grote luminate (deși asta nu e imposibil) de lună.

Știți d-voastră cum e în visuri, totul de-a-ndoaselea.

- Marca se revărsa nu știu de unde, de sus și totuși nu erau valuri, copacii stăteau echilibristic pe propriul lor vîrf și din rădăcinile lor parfumate, care nu știu de ce fumegau — răsăreau chipuri.

Iată, Romeo și Julieta, palizi, cu pletele confundate cu vegetația din jur, aleargă pe țărnul abia luminat și se îmbrățișează.

— Iubito, s-aude ciocîrlia !

— Nu, nu, e privighetoarea.

Totuși e ciocîrlia, noaptea s-a sfîrșit și Romeo trebuie să plece în exil.

Sînt tristă. Mă gîndesc că de acum nu se vor întîlni decît în cavou.

Da, e mare iubirea aceasta, care a putut învinge ura și moartea.

Dar n-am apucat să-mi revin și se luminează puternic ; pe o pajiște la picioarele unui deal, un castel. Parc-ași fi fugărit o furie albă. Dar nu, e Marguerite Gauthier ; Armand Duval îi pune șalul pe umeri.

Cu emoție recunosc fața ei străvezie în care ochii ară fericiți.

În curînd va muri, dar nu înainte ca Armand Duval s-o părăsească, nu, și-aicea-i prea multă tristețe și dac-aș putea, aș sili femeile să-ți sărute mîna (o, multe femei pe care le cunosc) ; să-ți sărute mîna, Marguerite, pentru că nu se întîmplă des inimă ca a ta.

Peisagiul fuge prin fața mea.

Grotele își mișcă stalactitele, ele se lovesc unele de altele și aceasta e o muzică minunată, în care disting clinchetul de pahare.

Pricep despre ce-i vorba. Manon Lescaut și de Gricux petrec. Ei n-au de unde prevedea drumul acela lung peste ocean, despărțirile nenumărate și moartea într-un pustiu dușman.

Dar nu-i nimic, iubirea lor trăiește, pentru că a înfruntat ceva mai mult decît greu de înfruntat : disprețul.

Însă nu vreau să mai stau aici.

E așa de trist să-mi inchipui capul grațios al lui Manon îngropat în nisip. Dumnezeuule, cită liniște !

Și de unde au răsărit munții aceștia ?

Un călăreț ține pe șa o femeie.

Manteluța ei neagră alunecă de pe umeri și Carmen spune : știu că ai să mă ucizi ; o pisică ne-a tăiat drumul, mi s-a zbătut ochiul stîng, însă nu vreau să trăiesc decît liberă.

De data asta n-a mai trebuit să fug ; calul mergea repede. În curînd eram singură și mă așezasem jos obosită.

Atunci am văzut, venind spre mine un bărbat și o femeie, aproape bătrîni. Hainele lor erau simple, fețele liniștite, atrăgătoare.

— Dar voi cine sînteți ?

— Ce căutați aici, în țara iubirilor mari ?

Fără să-mi răspundă, s-au așezat lingă mine, și tacticos, cum fac bătrîinii au spus :

— Nu știm despre ce vrei să vorbești, noi, slavă Domnului, ne iubim de 40 de ani, de cînd ne-am luat.

*

Și m-am gîndit : moartea, destinul, disprețul, nu-ți trebuie decît tinerețe ca să le rizi în nas.

Dar patruzeci de ani ! Asta e dragostea cea mare !

Iașul, luni 16 mai 1938.

ÎNGERII

Nu știu dacă există ingeri. Oamenii s-au gîndit la tot ceea ce nu sînt și au creat ingerul. Această ființă drăgălașă și totuși imaterială ocupă un loc de seamă în religia și literatura lor.

Nu voi vorbi bineînțeles de îngerul cu sabia în mână, care a stat la porțile raiului după izgonirea primei perechi, ci de îngerul blond, bucălat și terestru, de care ne servim pentru metaforele și nedumeririle noastre.

Poeții (totdeauna oamenii aceștia și-au făcut un ideal din a nu pricepe nimic) au crezut că femeia, mai ales cea iubită, e-un înger.

De fapt, nu se știe dacă erau siguri pentru că o mai numeau și demon, floare, zină etc. Dar oricum o asociau întotdeauna în mintea lor cu ceva gingaș, supranatural.

Aceasta a fost o mare greșală și una din cauzele pentru care îngerul a decăzut.

Într-o vreme am stat și eu printre îngeri (într-un cămin sau internat de domnișoare). Unul vroia să se mărite cu o mașină, altul cu o vilă.

Copiii sînt și ei îngeri (cînd mamele se supără, nu ezită totuși să-i numească diavoli) acesta este un fenomen firesc: îngerul trebuie să cadă. În privința copiilor, care în majoritate se ocupă cu stricarea a tot ce există : cuiburi, ghetе, mingi, geamuri, care spun minciuni și-s vanitoși, și după Freud chiar libidinoși.

Nu știu la ce s-o fi gîndind lumea cînd le zice îngeri. Cu puțină psihoanaliză, teremenul s-ar explica așa : „aș prefera să te faci înger și să te sui la cer“.

M-am întrebat adesea de ce omenirea a inventat îngerul. Poate din plictiseală.

Dar neamurile cele mai primitive (care n-aveau de ce se plictisi) îl cunosc.

Ori este invenția unui om urît care suferă de bătăături și de masele (de aceea îngerul a ieșit imaterial) și avea nevastă urîtă (de aceea îngerul a ieșit frumos, cu aripi, aripile fiind o garanție a unei mai rapide dispariții).

Omul acela suferind și-a mărturisit suferința, creînd îngerul.

Dar cîte nenorociri i s-au întîmplat de atunci acestui simpatice personaj !

Mamele, poeții și îndrăgostiții l-au coborît printre noi și l-au banalizat.

Îngerul și luna, de dinșii trebuie să ne ferim în poezie ca și în viață.

De aceea să nu ne mai comparăm iubitul cu îngerul ; să-l lăsăm să se urce pe aripile lui străvezii, undeva sus.

În alt veac el va coborî din nou în versurile noastre.

Va fi proaspăt, nefardat, cu rochia frăgezită de cer și va ateriza pe umărul unui mare poet, încă necunoscut.

*

Să nădăjduim că va fi un înger cu destulă personalitate ca să nu se lase comparat cînd cu femeile, cînd cu copiii. Vă închipuiți un rol mai nobil, pe lângă acela de metaforă.

Poate că una din miinile lui va ține flamura unei păci veșnice și poala îi va fi plină cu fel de fel de sticlute cu elixiruri, pentru frumusețe, pentru bățături, pentru etc.

Însă toate acestea sînt visuri. În vreme ce eu scriu. cîrduri de îngeri au ieșit la plimbare pe Carol. Unii sînt înalți, alții nu pot merge, alți stau în cărucioare dar oricît de tineri. ei întind minulele lor albe și grase spre tot ce este strălucitor și trecător în lume : vitrine, automobile și chiar tramvaie.

Încă o caracteristică pe care o uitam : îngerii n-au, sau nu se cunoaște că au sex.

Cu drept cuvînt e o minune, cum de s-au înmulțit așa. Astăzi îi găsim în gura tuturor poeților, îndrăgostiților sau chiar a oamenilor de stat, cînd vine vorba de „îngerul păcii“.

MAGISTRATA

N-aș vrea să se spună că fac feminism.

Feminismul, așa cum îl văd eu, nu „se face“, e un fenomen natural, care se întîmplă pe deasupra noastră și la care contribuim fără să știm.

O femeie se urcă într-un avion și trece Atlanticul, alta scrie o carte sau descoperă un nou element chimic, altele din ce în ce mai multe umplu universitățile. Toate fac „feminism”. Ceva mai mult. Fiecare bărbat care-și respectă ca pe un tovarăș soția, fiecare profesor care explică studentelor lui, face feminism și-n măsura în care cultura înseamnă dreptate, fiecare om care citește o carte face feminism.

Și, în felul acesta, îl fac și eu.

Am discutat cu un coleg, viitor magistrat, problema criminalității și a pedepselor în legătură cu nebunia.

D-sa era de părere că oricum individul trebuie pedepsit pentru că : nici o crimă fără pedeapsă (asta în latinește).

Și ochii lui fericiți străluceau de bucurie că și-a amintit propoziția latinească.

„Dar, i-am spus eu, dacă d-ta ai fi acela ? S-a speriat „Cum ? Eu sînt sănătos !” „Oricui i se poate întîmpla într-o bună zi un acces de epilepsie. Sîntem sănătoși pînă într-o zi. Îți cunoști toți strămoșii ?” „Nu.” Și am căzut încetul cu încetul de acord, că în ciuda faimosului principiu formulat latinește, un criminal nebun nu poate fi pedepsit.

Însă toate acestea după ce viitorul magistrat s-a simțit puțin în pielea acelui nenorocit, care făcea obiectul discuției noastre.

M-am întrebat atunci, cum ar putea un om să judece drept, situații în care niciodată nu s-ar putea el însuși afla ?

Magistrații (totdeauna bărbați) judecă de-o pildă crima de pruncucidere, de avort și viol, și totuși ei nici în înclăpuiure nu pot simți ca o fată care-și aruncă în fîntină copilul, ca o femeie care-și provoacă sau provoacă un avort, sau ca una care este violată.

Totuși ei trebuie să aplice niște texte moarte de lege (fapte pentru ei tot așa de străine, ca acelea care se petrec în clipa asta în altă planetă).

S-a întîmplat ca vreo cîțiva bărbați să înțeleagă dramele unui suflet feminin. Amintiți-vă de Tolstoi, Flaubert, Balzac etc.

Dar nimeni nu va pretinde că viitorii și prezenții noștri magistrați sînt Balzaci și Flauberti.

Și, fără să fac feminism, mi-am zis că multe lucruri trebuie judecate de femei. Un bărbat nu naște. De ce să aibă pretenția de a simți și a înțelege o mamă ?

E tot așa de copilăresc ca și atunci cînd o femeie ar vrea să simtă militărește.

Bineînțeles, nu se vor face magistrate din tinerele noastre duduți, preocupate exclusiv de linia buzelor lor fardate.

Toate acestea rămîn adevărate pînă în clipa cînd cineva ar dovedi că justiția nu are nici o legătură cu psihologia și cu complexul vieții trăite și că, dimpotrivă, totul se reduce la formularea cît mai corectă a unui text oarecare.

Iașul, mai 1938.

STUDENTA

Tinără și bizară creatură, studenta a apărut în viața tîrgurilor noastre universitare acum 60-70 de ani.

În alte țări, mult mai de timpuriu, dar niciodată nu cred să fi fost (cel puțin la noi) mai rău înțeleasă și mai puțin iubită.

Într-o toamnă coboară din tren la Iași, București, Cernăuți sau Cluj, are un taior nou, o servietă la fel, e întovărășită de mama sau de tata.

Obrazul ei nefardat se întoarce la dreapta și la stînga și cu mîndrie și entuziasm ; ea strigă din ochi tuturor : sînt studentă !

E adevărat că tutela mamei o supără, dar va rămîne singură ; și într-adevăr mama pleacă.

În neprimitoria cameră mobilată, stă pe marginea patului și nu poate dormi ; își amintește de grădina de-acasă, de frații mai mici, de ciinele din curte, toate sînt parc-ar fi murit, și studenta plînge.

La universitate, a doua zi totul e copleșitor... larma, zidurile prea înalte, îndrăzneala viitorilor ei colegi. Undeva în colțul inimii, studenta se gîndește : voi învăța, voi avea note mari, pe urmă o să cîștig bani și o să-i trimit acasă.

Desigur, i se face curte, chiar dacă nu-i frumoasă, e tinără. Studenții îi fac loc lingă dinșii și se întîmplă s-o privească lung cîte un profesor.

Ea se gîndește la gospodăria grea de acasă. O vede pe maică-sa aplocată deasupra fierului de călcat și dintr-o dată pășește agresiv, privește drept la oameni ca și cum le-ar spune :

Eu am să înving...

Dar felul ei de a fi nu place nimănui ; nici proprietăresei, nici colegilor, nici profesorului sau asistentului care au privit-o lung.

Nu s-a împlinit luna, și studenta vede că n-au să-i ajungă paralele : îi trebuie cărți, masa e scumpă și dacă se duce necoafată la curs, colegele zîmbesc.

Atunci își face prieteni, împrumută cursuri, învață să zîmbească plăcut.

Și felul ei de a fi nu place nimănui. „Emancipată“, spune doamna proprietăreasă, cînd o vede vorbind cu băieții.

Studenta nu dezarmează. Dar în fiecare vacanță i se spune acasă : cartea e scumpă și nu-i pentru fete, caută să te măriți curînd.

I se găsește chiar un pretendent.

Ea spune : nu-l iubesc și se gîndește : li-i greu de mine.

Acum, fără voia ei se gîndește la bani, la un măritiș avantajos, la moarte și tocmai în clipele acestea de grea cumpănă apare El (scris cu literă mare). Îi vorbește frumos, o îndeamnă să se distreze, să fie curajoasă.

Se duc la cinematograful, la berărie, la strand.

Cei de-acasă află și-o întreabă dacă domnul are gînduri serioase.

În vremea asta vin și trec examenele.

Cîteodată studenta se încapătînează să le dea, însă obține note mai mici.

Ceva i s-a destrămat în suflet și parcă tot ce-a făcut o dată e un film.

Încep s-o plictisească oamenii, bănuitori și străini, ar vrea să fie mică și să se întoarcă acasă.

Studenta despre care scriu, cîteodată se mărită, să-și uite sufletul cîrpind ciorapi.

Alteori se sinucide, pentru că El, prietenul care-i vorbea frumos, a lăsat-o. Foarte adeseori se fardează prea tare și are aventuri amoröase.

Foarte rareori realizează ceva.

E profesoară, avocată, doctoriță. Însă nu uită cînd trece pe stradă să suspine :

— Oh ! studentele din ziua de azi !

Iașul, 13 iunie 1938

[ORAȘUL CU MINUNI]

[DOMNIȘOARA VANDA]

...Cînd gospodinele treceau spre piață, d-ra Vanda stătea de acuma în fața tejghelei, ocupată să ajusteze o rochiță sau să picteze un obraz trandafiriu. Ele îi dădeau vesele *bună dimineața* și fata răspundea, iar dacă se simțea veselă din vreo pricină oarecare amindoi obrajii săi făceau două gropițe cînd ea surîdea și fiecare se simțea atunci mulțumit privind-o.

Toată lumea din orașul acela o iubea pe d-ra Vanda. Ea se purta cu micii săi cumpărători întocmai ca o zîină bună, îi ridica de subțiori pînă la rafturile de sus ca ei să-și aleagă păpușa, fetițelor le îndrepta motul din păr, băieților (care veneau să cumpere paiate și maimuțoi), le aranja mai bine reverul hăinuței „marinar” și pentru fiecare din clienții ei avea buzunarele rochiei pline cu bomboane, pișcoturi și fructe zaharisite. Și-n orașul acela erau copii mulți și se cumpărau mereu păpuși.

Însă nimenea nu bănuia că se petrece în micul atelier al d-rei Vanda un lucru grozav. Atît de măiestrite ieșeau păpușile din mina cea subțire și albă a fetei, că sufletele copiilor mici, morți de curînd, crezîndu-le trupuri vii, intrau în păpușile de pîslă și porțelan și rămîneau întemni-

țate acolo. Adeseori seara, cînd d-ra Vanda lucra de zor lingă iampă, un murmur ciudat, un suspin ușor înfiora aerul și ea ridica o clipă ochii și asculta speriată, dar îndată se liniștea zicîndu-și că i s-a năzărit și totuși, fără voia ei, d-ra Vanda se gîdea că prea sînt mari și rugători ochii cei neînsuflețiți ai păpușilor, prea o urmăresc aceste priviri dureroase ce parcă ar vrea să plîngă și nu pot. Însă de unde să-i vină-n minte d-rei Vanda că zeci de suflete de copii stau închise-n trupușoarele de porțelan și pîslă, că sufletele acestea sînt vii și simțitoare și că sufar de-a nu se putea sluji de trupurile acelea moarte și plîng de durere că s-au prins în aceste capcane frumoase.

Cine ar fi crezut că luminosul, coloratul atelier de păpuși e un iad, unde suflete fragede se pirjolesc ?

Fără îndoială că nimeni, d-ra Vanda rîdea făcînd gropițe în obraji, ridica de subțiori clienții mărunți care priveau pe rînd ochii mari și stranii din rafturi exclamînd : „Pe-aceasta, pe-aceasta“ — și soarele lumina colțul acela tîhnit și părea că ride la fiecare petec colorat întîlnit, pe fiecare obraz trandafiriu și mai ales în părul frumoasei vinzătoare.

Un domn foarte zvelt și tînăr care locuia în casa de vizavi de o săptămînă, de cînd se mutase acolo, nu mai părăsea fereastra dinspre stradă ; oricine trecea, îl putea vedea acolo, palid și atît de visător parcă n-ar fi trăit pe lumea aceasta. Într-o dimineață, cînd d-ra Vanda se așezase abia după teighea, el veni cu fața toată surizătoare și ceru o păpușă : „Pentru o nepoțică de-a mea“, adăugă grăbit, deși d-ra Vanda, făcînd drăgălașele sale gropițe în amîndoi obraji, îl poftea să-și alcagă una fără cea mai mică umbră de îndoială că scopul său ar fi altul decît acela de-a cumpăra o păpușă. Tînărul trecu după teighea, dar nu învrednici cu nici o privire minunatele păpuși, pe care ea, binevoitoare, le arăta, cu toate acestea el spunea mereu : „Da !“ și clătina plin de voie bună capul la fiecare vorbă a d-rei Vanda, privind-o atît de mult și fier-

binte în ochi, încît fata se făcuse mai trandafirie decît păpușile ei și nu mai știa ce să spună.

Atunci, ciudatul cumpărător tresări ca trezit din somn și — peste măsură de grăbit — alese la întîmplare o păpușă. Dar cînd d-ra Vanda îi întinse pachetul alb drept-unghiular, el, ca și cum nici nu l-ar fi văzut, cuprinse în palme capul fetei și vorbi cu un glas șoptitor și parcă trist : „Te iubesc, d-ra Vanda, te iubesc“.

Din ziua aceea vînzătoarea de păpuși fu și mai frumoasă, gropițele din obrajii săi răsăreau mereu și diminețile ea cînta cu o voce, puternică și clară, care făcea pe trecători să întoarcă totdeauna capul și să suridă, fiindcă toți știau în oraș că d-ra Vanda se logodise cu-n tînăr, străin ce-i drept, însă pare-se foarte de treabă și bogat.

Mai erau vreo-cîteva zile pînă la nuntă, era seara tîrziu și, ca de obicei, logodnica cea fericită lucra lingă lampă. Cu o pensulă subțire, ea desena arcul unei guri de păpușă ; deodată se auzi un foșnet în spatele ei și niște zgomote ușoare. Speriată, d-ra Vanda se ridică și privi jur împrejurul ei.

Din rafturi, din cutii, de pretutindeni, păpușile inviate ca prin minune săreau ținîndu-și cu grație rochițele cu o mină, săreau cu risete mici răutăcioase, veneau lingă d-ra Vanda și se agățau de fustele ei, vorbind toate deodată, cerîndu-i parcă socoteală, și d-ra Vanda își acoperi cu amîndouă mîinile ochii și, strigînd, aleargă pînă în stradă.

Ce credeți ? Cînd au venit vecinii, păpușile viclene erau la locul lor și nimeni n-a vrut să creadă povestirea caraghioasă a fetei. D-ra Vanda fu dusă la spital și, Doamne, ea e atît de blindă, toți o iubesc acolo, căci toată ziua stă nemîșcată, tăcută, ferindu-se să clipească măcar și numai cînd Alec a rugat-o, plîngînd, să-i spună ce-i cu dînsa, ea a suris, făcînd pentru ultima oară drăgălașele ei gropițe și a zis punîndu-și degetul pe buze : „Te înșeli eu nu sînt Vanda, eu sînt o păpușă“.

TOTO

Cele ce vreau să povestesc s-au petrecut de asemenea într-un mic oraș, un oraș cu străzi prost pietruite și cu mulți pomi, unde fiecare știe totul despre celălalt, într-atît sînt de puțini și de plictisiți oamenii acolo.

Un om din cale afară de ciudat locuia în orașul acesta, omul acesta era nu prea înalt, cam gros și șchiopăta de-a binelea de un picior, avea niște ochi foarte strălucitori și un suris din cele mai plăcute din cîte mi-a fost dat să văd.

Pînă aici, nu-i așa, nimic ciudat. Dar omul nostru, cu toate că arăta ca toți oamenii, părea că ține cu tot dinadinsul să se deosebească prin purtarea lui de ei. Așa, de-o pildă, el avea o casă mare de piatră, cu nenumărate ferestre înguste și boltite pe care însă nu le deschidea niciodată ; în jurul casei era o imensă grădină unde nu cred să fi lipsit vreun soi de plantă, cea mai mare parte a vieții sale omul cel ciudat și-o petrecea acolo, îngrijind cu o neistovită dragoste fiecă furișor de iarbă și totuși nimeni nu văzuse pe dinăuntru acest mic paradis, adică vom vedea numaidecît că aproape nimeni.

Cînd mergea pe stradă, el avea totdeauna o carte în mînă, din care citea mergînd și se lovea mereu de oameni, de felinare și case, iar dacă îi vorbeai, după ce te privea o clipă batjocoritor, făcea un „Hm“, care părea că vine din burta lui rotunjită și pleca șchiopătînd mai departe, și totuși nu era rău, nu, Doamne ferește ! dimpotrivă, marea lui avere (căci era foarte avut) și-o cheltuia pentru un singur lucru, ca să facă bucurie copiilor. Nu-și poate cineva închipui ce dragi îi erau. Ținea să fie prieten cu fiecare, la început se adresa copilului cam în felul acesta : „Toto, ia vino la moșul, să fim prieteni“. Și, ciudat, copiii n-aveau frică de el, i se repezeau deodată în brațe, oricît ar fi fost de mici și sperioși. Din pricină că nu vorbea decît cu copiii și din pricină că fiecăruia, pînă a nu-i ști numele,

îi spunea Toto, lumea îi zicea „Toto“. În oraşul acela trăiau, desigur, cei mai fericiţi copii. Dacă vreun micuţ zdrenăros, cu nasul vinăt şi murdar, stătea vrăjit lângă vitrina magazinului cu jucării, Toto răsărea ca din pământ lângă el. Privea câteva clipe, dus pe gânduri, vitrina, se schimba de pe un picior pe celălalt şi după ce tuşea de câteva ori, ca pentru a-şi stăpîni o mare emoţie, îl ruga pe copil să-i facă plăcerea de a-şi alege o jucărie, dar una oricît de scumpă, pe care, iată, va plăti-o el imediat. Puţin timp după venirea lui în oraş, Toto cunoştea toţi copiii şi era cunoscut de toţi ; cînd el trecea prin grădina publică, toţi omuleţii îşi lăsau jocul şi-l înconjurau, i se agăţau de haine uneori pătîndu-i-le şi rupîndu-i-le din prea mare zel, şi Toto lăsa imediat cartea şi începea cine ştie ce poveste caraghioasă, de să te strîmbi de rîs.

Poate că-n celelalte oraşe vor fi existînd copii care să nu creadă în existenţa zînelor şi a lui Moş Crăciun, în oraşelul nostru însă, datorită lui Toto, aşa ceva n-avea cum să se întîmple.

În noaptea Crăciunului, un Moş Crăciun cu barbă, cu sac-dol-dora şi cu poveşti blinde cum îi şade bine unui Moş Crăciun, colînda toate casele unde erau copii, şi asta mai înainte ca ei să adoarmă, aşa că fiecăruia copil putea să-l vadă şi să-l tragă de barbă convingîndu-se că nu-i o arătare. Oamenii răi spun că Toto plătea pe cineva, îl deghiza în Moş Crăciun şi-l trimitea să împartă jucăriile cumpărate de el mai dinainte ; dar eu sînt sigură că era un Moş Crăciun adevărat — atîta doar că Toto îi dădea lista tuturor copiilor, chiar şi a celor mai săraci şi convenise cu el să nu mai vină după miezul nopţii.

Primăvara, prin mai, Toto dădea în grădinile lui o mare serbare, bineînţeles numai pentru copii. Cînd o mamă voia să-şi ameninţe copilul, spunea : „N-am să te las să te duci la serbarea lui Toto“. Era tot ce putea să fie mai trist pentru un copil din oraşul acela — căci serbarea era într-adevăr minunată.

Inchipuiți-vă : Toți copacii erau plini de becuri colorate, poate mai mult de o sută se legănau printre frunze ca niște fructe ciudate, nisipul era nespus de fin pe poteci, galben ca aurul. Mesuțe mici, pline cu toate bunătățile, erau răspândite printre flori, la cca mai mică adiere de vînt copacii risipeau o pulbere argintie și tufișurile mai mici se frîngeau de atîtea nimicuri delicioase cîte agățase Toto în crengile lor.

Cînd intrau pe poarta larg deschisă a grădinii, copiii rămîneau cu gura deschisă, și de atîta plăcere și bucurie nici nu puteau rîde. Atunci, de pe alei veneau adevărate zîne subțiri și sprintene, învăluite în întregime în văluri străvezii de toate culorile și prinzîndu-le mînuțele lor durdulii sau, luîndu-i de-a dreptul în brațe, începeau să-i poarte prin paradisul acela pregătit pentru ei. Odată grădina plină de voioșia copiilor, Toto apărea și el într-un costum grozav de caraghios, cu papuci imenși cu vîrfurile întoarse pînă la frunte, cu pantalonii strîmți tare și colorați țipător și cu o bonetă împodobită cu clopoței pe cap, și cîte nu scornea el ca să-i facă să rîdă întruna.

Se zice că sărea asemeni unei mingi, că mergea în patru labe în mijlocul lor, imitînd un cîine sau un urs ; de altfel Toto știa să imite orice.

Și-am uitat să vă spun că în tot timpul acesta o muzică nepămînteană, duioasă și veselă totodată, venea prin ferestrele care, contrar obiceiului casei, erau deschise. Un singur om nu-l putea suferi pe Toto, preotul. Preotul acesta era mercur ursuz și bănuitor, el nu putea să-i ierte lui Toto că nu trecuse niciodată pragul bisericii și că nici nu se sinchisea să-i dea bună-ziua pe drum. „Domnilor, obișnuia să spună amicilor săi mai apropiați preotul, acesta-i însuși necuratul, Dumnezeu mi-i martor c-am zărit sub haina lui caraghioasă virful unei cozi, priviți-i mai bine chipul, mersul și obiceiurile. Ce ascunde oare el în casa aceea unde nici rază de soare nu pătrunde ? Dragostea

lui pentru copiii noștri e, de asemenea, un lucru care-mi dă de bănuț.

Iar dacă cineva, amintindu-și zîmbetul plăcut al lui Toto încerca să protesteze, preotul își ieșea cu totul din fire și continua cam în felul acesta : „Te întreb, de unde vine el, cum îl cheamă, ei da, cum îl cheamă, doar nu vei vrea să zici că «Toto» (și cu cît dispreț pronunța preotul silabele acestea) e un nume ? De unde are banii pe care-i zvîrle așa și ce vrea, la urma urmei, cu săriturile și murele lui caraghioase ?” (Aici preotul rotea firoșii săi ochi și îndată se apleca la urechea tovarășului, cu un aer misterios.) „Să-ți spun eu ce vrea — vrea să prăpădească sufletele copiilor noștri nevinovați” (Preotul n-avea, dealtfel, nici un copil.)

Ascultătorii simțeau fiori neplăcuți și în simea lor trebuiau să recunoască, totuși, că prea mult mister plutește în jurul acestui Toto și că se poate că nu-i lucru curat la mijloc.

Dar copiii nu era chip să fie scoși de sub vraja darnicului vrăjitor. S-a întimplat chiar că o fetiță, pe care mama ei, evlavioasă, a oprit-o să se ducă la serbarea anuală din grădinile lui Toto, a încercat să se sinucidă.

De atunci nici o mamă nu s-a mai împotrivit ca Toto să-i ferească după inima lui copilul. Și apoi, orice ar fi spus preotul, Toto iubea prea mult copiii, ca să nu-ți fie simpatic ; dacă era vreunul bolnav în oraș, el întovărășea pe doctor cînd venea în vizită, își deșerta buzunarele miraculoase la capătiiul patului mic, oferea imediat bani pentru cele mai scumpe doctorii și în tot timpul acesta chipul său era atît de galben, ochii așa de rătăciți că îi făcea rău să-l privești. În schimb, era o adevărată plăcere să-l vezi pe Toto, cînd se naștea în orașelul acela un nou copil. Nu. Bucuria lui nu se poate descrie. Cred că cel mai mohorit dintre oameni ar fi ris, văzîndu-l cum face pe rînd ca oaia, ca găina și ca rățoiul, arbora în ziua aceea cele mai aprinse și mai ciudate haine și-și freca miinile

scurte și groase cu atîta mulțumire, de puteai să juri că i se naște lui, și nu cine știe cărei familii nevoioașe, o nouă odraslă.

Mulți ani au mai trecut astfel în orașul cu cei mai fericiți copii, și Toto era mereu neschimbat, ajunsese să intre în viața normală a țirgușorului și nimeni în afară de preot nu-și mai bătea capul cu misterul său ; poate străinii rari care picau din cînd în cînd pe acolo.

Și într-o zi o veste zguduitoare trece prin toate casele orașului : „A murit Toto“. Și toți erau așa de mirați, parcă pînă în ziua aceea n-ar fi știut că Toto o să moară și el odată, ca toată lumea.

Ei, și știți ce s-a găsit în camera cea mai misterioasă din misterioasa casă a lui Toto ?

Un sicriu de argint cu capacul de sticlă și în el, îmbălsămat, trupul unui copil de trei ani, copilul lui Toto care murise demult.

OMUL CU CIZME ROȘII

Motto

VRĂJITOAREA : Îmi pierd mintea de bucurie că văd iarăși pe tînărul Satan la mine.

MEFISTO : Te opresc, babo, să mai rostești acest nume.

VRĂJITOAREA : De ce, ce ți-a făcut ?

MEFISTO : De multă vreme încă numele-acesta a trecut în rîndul poveștilor — și totuși oamenii nu stau mai bine — au scăpat de cel rău dar răii au rămas. Zi-mi d-le baron, sînt cavalier ca și alții.

În iarna aceea — e foarte multă vreme de atunci — Margareta M., soția generalului M., dădea un mare bal la ea acasă. Salonul cu toate luminile aprinse era plin de

lume — să tot fi fost vreo 11 noaptea, buna dispoziție începuse tocmai să crească, datorită șampaniei și ochilor atitor femei frumoase. Se aflau acolo cele mai tinere și mai elegante doamne din oraș, toate străluceau ; poate că-n zilele cealalte ele aveau destule cusururi, dar nimic nu se băga de seamă acum ; rochiile cu grijă lucrate, veselie, luminile nenumărate, în sfârșit, tot farmecul unui bal la Margareta M. făcea ca fiecare din femeile acestea să fie mai frumoasă. Dar două din ele erau cu adevărat fermecătoare. Una era d-ra Cristina — conducătoarea grădiniții de copii. Își prinsese-n părul ei blond-cenușiu o mică diademă ; rochia de catifea neagră, garnisită la mânici și la poale cu blăniță albă, o făcea să pară încă mai subțire și mai distinsă.

Într-un cuvânt, d-ra Cristina semăna în seara aceea cu o domniță din basme. Cealaltă era chiar Margareta M. ; purta ca-ntotdeauna o rochie galbenă-deschis, lungă și foarte largă în jurul picioarelor, însă strânsă la mijloc ; brațele, gîtul și pieptul pînă la jumătate rămîneau goale și pielea ei foarte brună se armoniza cu galbenul rochiei. Părul neobișnuit de des și lung al soției generalului era strîns pe ceafă și deasupra tîmplelor ei gingașe, cu doi trandafiri de un roșu-negru, care își desfăceau petalele. I-ar fi venit cuiva greu să spună care dintre aceste două avea mai mult farmec.

În clipa cînd începe istorisirea de față, balul începuse de-a binelea. Doctorul Cox își turna cel de-al doisprezecelea rom, poate cel de al treisprezecelea pahar, lăudînd cu însuflețire vinul generalului ; notarul, într-un grup alăturat, își debita nesecatele răutăți, și d-ra Cristina, agitînd, enormul său evantai de pene, încerca să refuze un dans : „Sînt obosită, dacă nu te superi, valsul următor e al duminicilor”, rostea dînsa înbujorată, dar vocea ușor plictisită i se schimbă cecodată.

„Ia te uită, ia te uită“ — și evantaiul său arăta cavalerului, spre mijlocul salonului. Un om înalt, cu umeri largi și păr blond — cam lung — stătea cu spatele și îi vorbea ceva Margaretei — picioarele lui erau băgate, pînă la genunchi, în niște cizme roșii.

Vreme de cîteva secunde fu tăcere, toți ochii erau pironiți pe ciudatul personaj, pe care nimeni din cei de față nu-l cunoștea și care venise într-un costum atît de nepotrivit, la un bal select ca cel al Margaretei M.

Însă lucru într-adevăr uimitor, în loc să-l dea afară, Margareta începu să valseze cu el, mai înainte chiar de a-l fi prezentat cuiva. Și necunoscutul valsa dumnezeiește.

Aplecat cu un fel de duioșie spre ea, înlănțuind-o strîns și totuși nespun de delicat cu un braț, el luneca pe podeaua sclipitoare, și abia atunci privitorii își dădură seama cît era de frumos, ce fine erau hainele lui și cît de bine-îveneau acele îndrăznețe cizme roșii.

Balul acela rămîne fără pereche ; în cîteva clipe dansul, discuțiile, jocul de cărți, totul însuflețea pe oaspeți, ei puneau o pasiune care nu le era în obicei, în fiecare dintre lucrurile acestea.

Șampania nu îmbăta pe nimenea, dar dădea fiecăruia mai mult spirit, ochii frumoaselor femei străluceau ca cele mai scumpe pietre și omul cu cizme roșii se-nvîrtea printre toți. Spunea că numele lui e Adam, auzise de balul generăleseii și-și luase îndrăzneala să vină neinvitat ; era străin, desigur, călătorea spre Egipt și în drum poposisese și în țara noastră ; orașul acesta, prin așezarea lui, îl atrăsese. Nu regreta alegerea ce făcuse, și cînd rostea acestea, ochii săi cenușii ardeau ca jăratecul — și-ndată ridica paharul continuînd : „Cele mai frumoase femei trăiesc în acest oraș“. Rar se naște om care să vrăjească pe cei din jur cum îi vrăjea Adam. Vocea lui avea un timbru atît de dulce, că-și așteptau urechea să prindă cea mai mică mo-

dulare ; dinții extraordinar de albi și regulați, împreună cu vocea aceea făceau ca risul lui să fie cel mai frumos cîntec și, apoi, farmecul lui izvora din fiecare gest, din toată făptura lui de uriaș blond, și poate chiar din adîncuri necunoscute nimănui.

Îndrăcită petrecere mai fu în seara aceea la Margareta M. ; și astăzi își mai aduc aminte bătrîni de dînsa.

Stăpina casei, mai sprintenă ca o pasăre, era pretutindeni, gata să-i ghicească fiecărui musafir dorințele, dar mai cu dinadinsul se opreau ochii săi negri, nelinștiți, spre chipul ciudatului Adam ; poate că nu era decît curiozitatea care o făcea să-l privească astfel, dar nu numai Margareta, ci și Cristina și d-ra Vanda, care pe vremea aceea nu înnebunise încă, și toate femeile ce se găseau acolo nu încetau să-l observe și căutau să-i placă. Iar Adam se oprea lîngă fiecare, găsea pentru toate vorbe măgulitoare, priviri calde și lucrul acesta îl făcea din inimă, cu atîta naturaleță și respect, că femeia îl urmărea cu priviri pline de părere de rău, cînd se ridica de lîngă ea.

Afară era de mult ziuă și nimeni nu se îndura să plece. Adam părăsi salonul de dans, ca să s-așeze, probabil, la cărți, dar peste cîteva minute, cînd Margareta se duse să-l caute, nu-l găsi și doctorul Cox pretindea că nici o clipă nu-l văzuse acolo.

Omul cu cizme roșii intrase în pămînt. La urma urmei, poate plecase neobservat pe ușă, ca toată lumea, totuși dispariția lui stîrni un murmur de dezaprobare și femeile simțeau un fior rece sub sinul stîng, la gîndul că poate au valsat o noapte întreagă cu un om care apare și dispare ca un demon.

A doua zi se petrecu poate cea mai mare minune din orașul cu minuni : Adam — omul cu cizme roșii — fu văzut pe stradă în tovărășia lui Toto (pe vremea aceea Toto trăia). Ei vorbeau întruna, ca niște vechi prieteni, și pînă

seara Adam și-a mutat bagajele în casa oblonită a lui Toto, și-a rămas acolo pînă la sfîrșitul întîmplărilor, pe care vreau să le pun în ordinea în care au venit.

Întîi, s-au schimbat, după balul Margaretei, obiceiurile oamenilor din orașul nostru ; în fiecare seară era un bal, o serată sau o sindrofie și nici de la una nu lipsea Adam, ziua, în schimb, rar îl vedeai, se-nchidea în casa cu ferești oarbe, ca într-un mormînt. Lumea vorbea sumedenie de lucruri despre cele ce-ar fi făcînd Adam¹... în spatele călătorilor, că s-așterne la picioarele lui Adam care coborîseră din sanie și totuși e un lup — ochii lui strălucesc ca niște luminări și în lumina lunii i se vede părul țepos de pe spate ; alții vin pe urmele lui, o întreagă haită și femeile privesc, ghemuite în sanie, c-o groază crescîndă, cum se gudură toți acești lupi în jurul cizmelor roșii, ca niște cățeluși, și Adam s-apleacă și vorbește cu ei, scărpinîndu-i pe spinare. Din seara aceea, singură, Margareta s-a bucurat de atenția și tovarășia omului ciudat. D-ra Cristina e bolnavă rău ; mama ei, bătrînă, își frînge mîinile și-l imploră pe doctorul Cox s-o salveze, și doctorul se agită de colo pînă colo cu șuvițele albe căzute pe ochi ; el știe că nu se mai poate face nimic și buzele lui încearcă fără rost cuvinte de mîngîiere, iar degetele tremură tare, abia mai minuiesc seringa. „Toți lupii vin la picioarele lui“ strigă cu ochii rătăciți și obrajii roșii de febră, d-ra Cristina, și mai rostește și alte cuvinte încă, repezi și-nclîcite, pe care nimeni nu le-nțelege. Dintru început se zbuciuma, se ghemuia în fundul patului, acuma însă vorbește, numai fără șir, mama ei îi ține mîinile și-i răcorește mereu buzele arse. Și iată că se deschide ușa și intră Adam : e mai palid decît oricînd, șade tăcut în picioare lîngă ușă. Nimeni nu-l bagă în seamă.

Doctorul Cox se îndepărtează de patul bolnavei și îi spune bătrînei c-ar trebui să vină preotul.

¹ Lipsă în manuscris.

Bătrîna pare că nu pricepe, rotește ochii prostituată în jurul ei și deodată îl vede pe Adam, și întinzîndu-și degetul uscat și tremurător spre colțul lui întunecos, strigă cu ochii ieșiți din orbite : „Diavolul, Diavolul, uite-l cum așteaptă să-i ia sufletul“.

Dar cînd se întoarse doctorul să privească unde îi arată bătrîna, locul e gol.

Peste cîteva clipe, sosește preotul.

„Cine te-a trimis ?“ întrebă Cox.

„Toto, răspunde preotul.“ îmbrăcîndu-și patrafirul.

Și totuși omul cu cizme lungi și roșii dispăruse.

Puțini erau acei ce nu credeau că el fusese însuși diavolul. Toto răspundea la toate întrebările strîngînd din umeri și făcînd : „Hm !“ Cît n-ar fi dat preotul și doctorul Cox, și chiar notarul, să-l poată zări puțin în casa mai ferecată și mai atrăgătoare ca oricînd a lui Toto ; în cele dintîi zile de la moartea Cristinei mișunau mereu spioni în jurul casei și prin grădina ei. Notarul, mai ales, era îndrăcit să-l scoată de acolo pe „bandit“, cum îi zicea el, nu voia să creadă în poveștile cu necuratul ; el îl văzuse cu ochii lui cum ieșea din casa muribundeii și cum intrase la Toto și toată ziua, începînd de-atunci, spiona împrejurimile.

„Vreau să-l prind și să-l trag la răspundere ; să aflăm cine e și ce afaceri învîrte ; din cauza lui s-a prăpădit fata“.

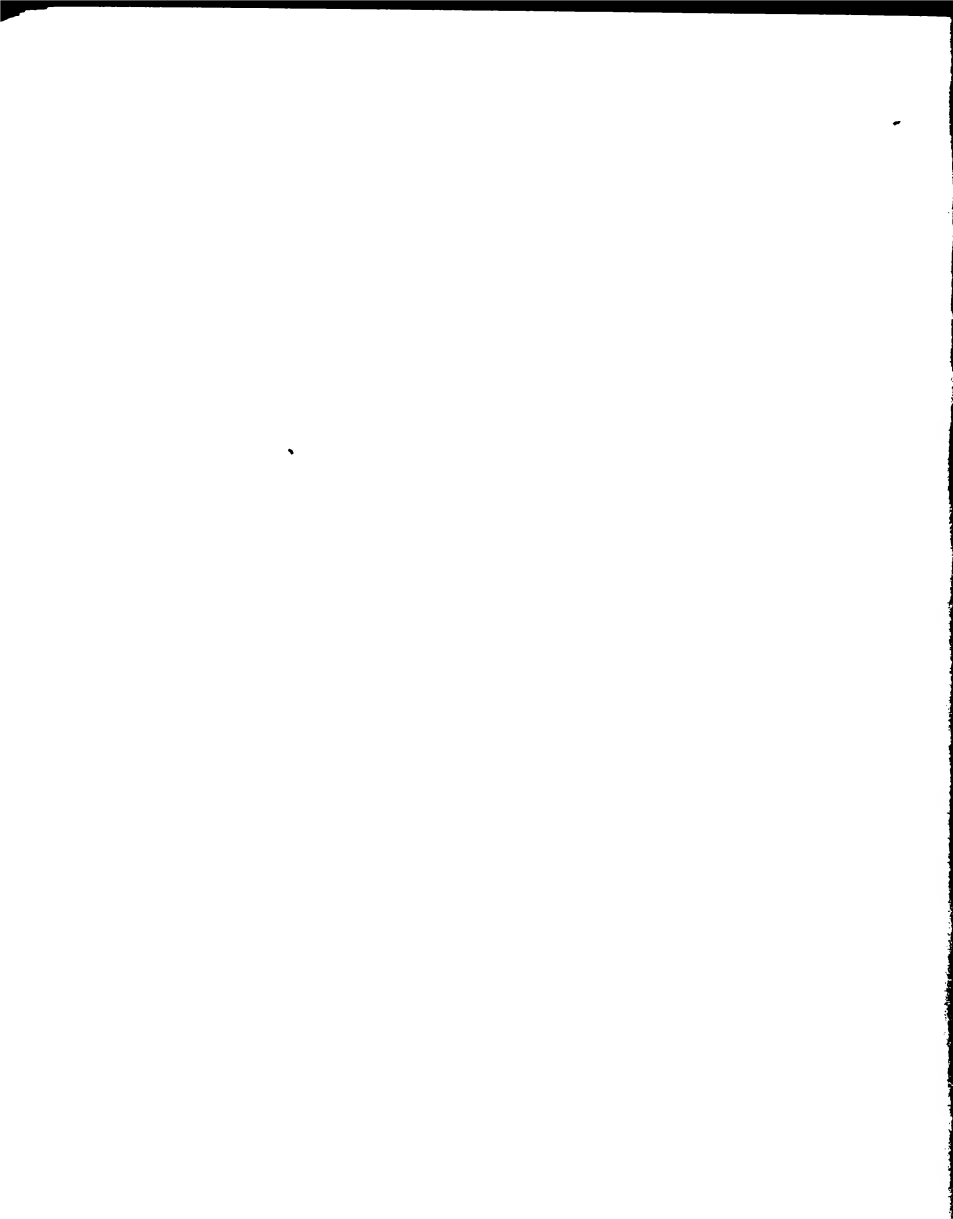
Și toți îi țineau isonul, condamnînd pe omul cu cizme roșii care disprețuise iubirea Cristinei, plimbîndu-se mereu cu nevasta generalului ; și de aici, și încă și din alte fapte — dacă nu chiar din toate faptele — locuitorii micului oraș scoteau argumente pentru a susține că necunoscutul fusese însuși necuratul. Într-o noapte, Toto trecu chiar pe sub nasul unei santinele care dormea tun, în tovărășia unui om înalt, acoperit de o glugă blănită ; se duceau spre pă-

dure, unde o sanie bună îi aștepta și, cu toate că ningeau tare, vizitiul povestea că omul cel înalt avea cizme roșii.

La urma urmei, eu nu văd nici o piedică, nu-i așa, ca însuși diavolul să-și fi ales drept reședință orașelul nostru ; e doar un loc din cale afară de plăcut, și apoi e orașul unde se întâmplă minuni fără ca să intervină Dumnezeu.

PUBLICISTICĂ

IVAN TURBINĂ, POVESTIRE PENTRU COPII

Zilele acestea am văzut la teatru Ivan Turbincă și m-am gîndit că, la urma urmei, aceasta nu-i poveste numai pentru copii...

Copiii nu pot înregistra din frumusețile acestui basm decît cîteva efecte ilariante (dracii și moartea puși la respect în turbincă) sau cel mult se pot bucura de viața fără sfîrșit și pururea cheflie a lui Ivan.

De fapt, povestea e mai degrabă pentru bătrîni și pentru o filozofie senină : viața și moartea, bine și rău, toate au un rost și să te împaci cu ele, e cea dintîi condiție a fericirii.

Ivan, în alegoria acestui basm, ar reprezenta omul în genere, omul mediocru, bun la suflet, dar superficial, șiret și poate tocmai de asta, deloc înțelept, răpit de satisfacțiile naturale și imediate ale vieții, dar temîndu-se de Dumnezeu și de țar.

Ivan n-are nimic deosebit, dar e nespus de simpatîc din pricina nepăsării, mai bine zis a bucuriei cu care își cheltuiește viața.

Cît de caracteristici sînt îndrăznelile, poznele lui Ivan, care se știe protejat de Sfîntul Petru și umilința lui cînd trimisul lui Dumnezeu îl dojenește (de fapt el nădăjduiește

pînă la ultima clipă și nu presimte decît vag grozăvia vieții fără sfîrșit cu care Dumnezeu îl pedepsește). Comportarea lui e mereu unitară, căci de frica gîndului sau a singurătății el continuă să petreacă. Însă cît tragism este în chipul acestui Ivan, care nu mai are turbincă năzdrăvană, care nu mai poate muri și care nu mai poate să știe ce să facă din viața lui nemărginită — a obținut veșnicia.

O înțelepciune (poate seculară pentru că originile acestui basm sînt populare) ne învață că veșnicia nu-i de nasul nostru, că Dumnezeu însuși poartă poate această veșnicie ca pe o povară și moartea pe care am voi, ca și Ivan, s-o pecetluim într-un sicriu, este un dar și un repaos...

Minunate sînt evocările iadului și ale raiului, cu adevărat dramatic momentul cînd bețivul Ivan aude bătaia tobei : Război ! se gîndește el și imediat ne dăm seama (dar numai pentru o clipă și asta e frumos), că Ivan mai poate fi și altceva decît este, că undeva în sufletul acesta chefliu zace un ins al datoriei.

Apoi o pătrunzătoare poezie trece de la un capăt la altul al poveștii.

Îl simțim pe Dumnezeu aproape, un ochi luminos deschis deasupra noastră, un părinte, care ne lasă să ne facem de cap, dar veghează.

În drumul către împărăția cerului, întrebînd din om în om, simțim restriștea bietului Ivan, oștean împărătesc, care-i atît de plictisit de libertate, că, fără să-i ceară nimeni, se face portar la rai.

E aceeași filozofie ca în Faust : numai munca îl satisface pe om.

Poveste pentru copii ? Poate. Dar fiecare o trăim și eu și d-ta și toți sîntem Ivani, care am vrea să ajungem la rai, care nu știm ce să facem cu viața, dar dorim veșnicia. Ne-am întilnit cu sfîntul Petru și i-am cerut turbincia unde am băgat de-a valma dracii și moartea de care ne temem — ne-am crezut puternici și am uitat că noi, cu toate do-

rurile pe care le avem, sîntem în mîna cuiva mult mai puternic, care, la rîndul lui, surîde șoptind : „poveste pentru copii“.

Iașul, sîmbătă 4 aprilie 1938

G. CĂLINESCU — ENIGMA OTILIEI

Două sînt felurile bărbaților de-a scrie despre femei :
Cel dintîi este felul lui Tolstoi, în *Ana Karenina*.

Eroina este „obiectiv redată“, văzută parcă printr-un suflet de femeie.

Cealaltă este aceea a d-lui G. Călinescu, în *Enigma Otiliei*. Aici nu vedem femeia decît prin prisma bărbatului, a aceuia care o iubește.

Ciudat ! Atitudinea lui Tolstoi este uneori aproape crudă. Și totuși nici o altă femeie, din cărți sau din viață, nu ne devine simpatică, prietenă chiar, în gradul în care ne este Ana Karenina.

În romanul domnului G. Călinescu, pentru a cunoaște pe Otilia avem nevoie de Felix, eroul masculin al cărții. Lectorul simte multă compătimire și simpatie dar mult mai atenuată decît în *Ana Karenina*.

De ce ?

Pentru că nu pricepe decît frumoasa imagine a Otiliei, oglinda fiind sufletul, iubirea lui Felix. Este într-adevăr multă poezie în felul acesta enigmatic în care ni se destăinuiește Otilia, cu vaporeasa ei ființă, înconjurată de volane și bucle. Ea ne încintă într-atît, încît, la sfîrșitul romanului, cînd aflăm că Otilia a devenit o doamnă foarte picantă, gen actriță întreținută, nimic din slăbiciunea noastră pentru dînsa nu dispăre. Ne întrebăm doar atît, — ea

și Felix — „unde-i Otilia“ ? și o pătrunzătoare mîhnire ne cuprinde cînd închidem cartea.

Dar să încercăm a dezlega enigma Otiliei. E vorba de un exemplar de femeie de rasă (însă nu extraordinară). „Cazul“ ne e clar : atrage ca un magnet multă ură (femeile) și multă iubire (bărbații). Aceste două sentimente egal de pătimașe sînt ca niște raze puternice care se întîlnesc deasupra chipului gingaș al Otiliei, transfigurînd-o. De aici și enigma, căci altfel am cunoaște-o pe adevărata Otilie numai grație unei lumi normale, egale.

De fapt, eu am întîlnit-o pe Otilia pe stradă (o vreme am fost prietene). Nu mai poartă volane, are poate peste bucle, un basc, pantofi cu talpă de crep. Mi-am dat seama că nu-i făcută pentru a ajunge doamnă picantă, gen actriță întreținută (am în materie de artă o intuiție surprinzătoare, care, dacă aș fi bărbat, s-ar numi îndată talent). Cu toate că-i spune lui Felix : „noi, fetele, sîntem proaste“, Otilia e foarte deșteaptă, curajoasă, lipsită de prejudecăți, așa fel încît emanciparea numelui ei, ca și superstițiile altora sînt ridicole alături de dînsa. Otilia e spontană și e frumoasă, în acel fel în care-i poezia, adică fără să se știe bine de ce.

I se oferă două categorii de bărbați.

Pascalopol sau Felix (categoria Stănică fiind exclusă, cînd e vorba de Otilia). Pascalopol este bărbatul cam în vîrstă, bogat, elegant, instruit, gata să-i dea totul fără să-i ceară nimic, el o înțelege mai bine ca Felix. Dar nenorocirea este că nu poate fi cîtuși de puțin Felix. Acesta din urmă e un ambițios, tînăr, cast, sensibil și tocmai din cauza asta o ridică pe undeva sus, unde-și propune s-ajungă, dar după mulți ani, cînd va fi bogat ca și rivalul său. Dealtfel nu bogăția îi lipsește, ci experiența sau intuiția lui Pascalopol. Îi cere Otiliei să aștepte și ea răspunde : „Succesul nostru (al fetelor) în viață e o chestie de viteză, la treizeci de ani tu te-nsori, iar pentru mine începe declinul.“

Însă nimic n-ajunge pînă la Felix. El și-a creat, o dată pentru totdeauna, o Otilie ideală (făcută din volane mai ales).

Ea zice : „Pot fi soția ta și fără binecuvîntarea lui popa «Țuică»“, dar Felix se culcă pe cealaltă canapea și adoarme spunînd, în chip de „noapte bună“, sînt foarte fericit.

De fapt, dacă Felix ar fi fost puțin ca Pascalopol, n-ar fi dormit pe cealaltă canapea și „enigma“ Otiliei făcea loc Otiliei reale, iubită tot atît de „interesantă“... Această biată Otilie, doamnă picantă, după mulți ani îi spune lui Pascalopol că dac-ar ști că Felix suferă, „nu s-ar da înapoi să-l înșele cu dînsul“.

Oricum, cînd voi mai întîlni-o pe stradă, am să-i spun : „Nu trebuia să-l înșeli nici pe Pascalopol, nici pe Felix (au ei grijă de asta, niciodată n-au făcut altceva decît să ne înșele !). Dacă nu-i prea tîrziu, studiază, căci dacă e adevărat că o femeie care nu place nici unui bărbat e un monstru, nu-i mai puțin adevărat că tu, care placi... tuturor bărbaților, poți fi o bună pianistă, de o pildă.

Suplimentul ziarului *Iașul*, luni 2 mai, 1938.

VICTOR MĂGURĂ — TÎMPLE ÎN FLĂCĂRI

Astăzi toată lumea (tînără) scrie poeme. Odată cu bobocii, au apărut anul acesta cîteva volume subțiri, îngrijite ca exterior și, din pricina numelor noi de pe copertă, atrăgătoare.

Trebuie să fii un nefericit și așa-zis om, ca să te apropii de o carte cu poezii — chiar proaste — fără seriozitate.

Oricum este în ea o mărturisire, o încercare de a birui banalul, de a găsi frumusețea. Deocamdată, n-a reușit. Dar mîine? Și presupunînd că nu va reuși niciodată,

aceasta nu scade întru nimic emoția cu care acel tânăr necunoscut a trăit și și-a mărturisit poemele. Trebuie să ne apropiem de poezie cu pietatea cu care te apropii de un mort : cine știe dacă el nu trăiește undeva deasupra noastră și dacă nu se va întoarce cândva...

Dar toate acestea n-au decît prea puțină legătură cu dl. Victor Măgură și cu poemele sale. Am vrut să spun numai, așa în treacăt, că poemele proaste și poezii tineri sînt cei spre care trebuie să privim, pentru că totul există la dinșii în potențial.

Dl. Victor Măgură are o atitudine interesantă față de propriul său lirism. Cochetează și se preface nepăsător. Lucrul acesta, pe alocurea, e de-a dreptul copilăresc :

Însă eu voi spune deschis :
N-am vrut decît să vă mint,
Nici un acord de argint,
Nici o petală de vis...

Întocmai ca un copil care, după ce a recitat, îndemnat de familie, *Regina ostrogoților*, se supără și scoate limba.

Ceea ce mai este neplăcut la dl. Măgură și nu atît de neplăcut pe cît de dăunător artei sale, sînt amintirile literare, artistice și muzicale, care revin în fiecare pagină :

Cu trupu, RODIN în granit

(pag. 3)

Te profilai clar ca o melodie
a vienezului STRAUSS

(pag. 7)

asemeni vchii NIOBE

(pag. 19)

Mă vei compara desigur
cu RILKE

(pag. 41)

Toate acestea sînt de prisos și supără, întii, pentru că începem să ne îndoim că dl. Măgură a trăit în intimitatea

acestor mari nume și apoi, pentru că avem impresia că vrea să ne sperie... Și, mai la urma urmei, ce te faci dacă eu nu l-am citit pe Rainer Maria Rilke ? De ce să te prinzi de surtucul cuiva ? Oare singur nu poți ieși deasupra, în lumină ?

Desigur, e vorba numai de obsesia unor emoții artistice recente ; dar vreau să arăt d-lui Victor Măgură impresia ce poate face. Încolo, sînt lucruri frumoase, neașteptate :

Cum să mai visez ?
Cum să vorbesc de viață
și iubire
Eu care am uitat de mult
Culoarea catifelată a
frunzelor

Sau din ciclul, mai reușit, intitulat *Sanatoriu* :

Cînd își sunau zorii la
geam clopoței
Sora Katerina cîntă în
grădină

Soră, soră,
Sînt îndrăgostit de mîinile tale,
De ochii adînci cu umbrele norilor,
Toamna îmi scutură-n
suflet petalele,
Dar nădejdea m-a umplut
cu zborul cocorilor.

Unele poezii ar trebui citate integral : poate cu greșeli, dar sînt pline de o suferință discretă și totuși intensă. În alte părți sînt redată cu multă pricepere stări jumătate sufletești, jumătate fizice :

Pe cînd sufletul —
albă văpaie
prin trupul dens transparent
se răcorește-n ploaie
călcînd peste inimi atent.

Nicăieri însă dl. Victor Măgură nu-și dă drumul așa-zisei inspirații. Preferă să fie prețios și pedant puțin, decît liric ca un robinet uitat deschis.

Lipsa obișnuitei belteli, concentrarea uneori supărătoare a sentimentului, gravitatea sinceră, adolescență, așa zice, cu care-și privește propria lui inimă pe care o ține sub ochii noștri cu delicateță și timiditate — toate acestea sînt calități puțin comune și dl. Victor Măgură cîștigă încrederea și simpatia lectorului.

Și într-adevăr, nici încrederea, nici simpatia nu sînt dezmințite. Poezia se desfășoară cu încetul și se înfiripă, o recunoști — e cea adevărată, e cea îndelung căutată :

Noi sîntem fluturii albi ai morții.

Cînd ne plimbăm singuratici pe alei,

Zărilor-și închid cu zgomot porțile

Învîrtînd zornăitor, chei.

Oamenii vii ai tîrgului se opresc înfricoșați lîngă ziduri,

Privindu-ne pe sub gene cu ochi imenși. Nefirești.

Pegașii constelațiilor descind din ceruri la scară.

Haideți, suflete triste, urcați-vă iute-n calești.

Iașul, anul VI, Seria a II-a, nr. 34.
Duminică, 8 mai 1938.

GEORGETA MIRCEA CANCICOV — MOLDOVENII

Cele dintîi calități ale cărții d-nei Georgeta Mircea Cancicov sînt spontaneitatea și naturalețea. Ceea ce e plăcut

la d-na Cancicov e că d-sa nu ține să ne captiveze printr-o intrigă complicată sau subtile analize sufletești ; cotidianul este unica intrigă, se descrie întâmplări banale, pe care însă autoarea știe să le facă interesante, ceea ce nu e puțin lucru. E vorba de un sat întreg ; eroi mai mult sau mai puțin „principali“ nu există. Ion, Profira, Rusu și Lucreția toți sînt la fel de importanți în ochii autoarei.

Satul, el însuși, cu copacii, casele, animalele, e unul din eroii cărții. Avem de fapt un singur personaj : Moldovenii. Ca o ființă cu multe fețe și multe brațe acești Moldoveni săvîrșesc sub ochii mereu curioși ai cititorului actele mile-nare : moartea, iubirea, nașterea, munca ogorului lor. Fondul sufletesc al acestor oameni ne este dezvăluit rar și prin adevărate izbucniri asemănătoare celor ce se petrec mereu în natură. Citind anumite pasaje, te gîndești că țărani sînt mai complicați și mai fragili sufletește, decît ne închipuisem, de pildă partea intitulată *La Păuleț*.

Cartea e plină de dialoguri, pentru care autoarea are o deosebită predilecție și pricepere. Nu se poate nega o oarecare asperitate — poate voită — o dorință de realism, cu orice chip, un stil abrupt, parcă înadins stîngaci, ca și cum d-na Cancicov s-ar teme să nu fie furată de condei, în paguba realității aceleia așa de vii și de dragi d-sale. De-a dreptul zguduitoare este partea intitulată *Face, Tața Ioana*. O femeie se chinuiește să nască într-o casă de țară, cu paiele așezate pe jos ; celelalte, care au venit s-o însoțească, sînt tot jos, împrejurul ei, beau rachiu și-o sfătuiesc cum să nască mai repede. Toată scena e luminată de focul din plită : „Măi Antoane, trimite-l pe Alecu la Gheorghe Ipate să-i dea pușca. Dacă n-o speriem, rămîne cu copilul în ea. Spune-i să tragă după casă, spre geam, trei focuri !“ Iar alta zice : „Fă Ioană, ia pune-te tu și joacă o sîrbă ca bărbații și caută să uiți“.

Ni se pare exagerată mulțimea interjecțiilor și a strigătelor de tot felul, dar nu negăm că autoarea le va fi auzit în realitate ; în text însă toate acestea strică și-ți dau

impresia unor țărani care nu pot vorbi articulat, ceea ce e fals. Țăranii sînt sfătoși, au o limbă colorată, savuroasă, redată de altfel și de d-na Cancicov, care ne apare ca o admirabilă observatoare, o cunoscătoare a vieții de la țară și desigur posesoarea unui ingenios talent.

Jurnalul literar, nr. 1, 1939.

MARY WEBB — VULPEA

(Traducere de Dora Arion)

Cartea aceasta e scrisă așa de ușor și naiv, cum respiră copiii.

E vorba de o fată Hazel Woodus, care se mărită cu pastorul Eduard, fără să-l iubească, numai pentru că Eduard îi promitea să fie bun cu vulpea ei, cu pasărea bătrînă și iepurele năpirlit, întreaga menajerie a tinerei Hazel, prietena tuturor animalelor. Tot așa de asexuată ca o frunză, Hazel simte pentru Eduard o dragoste de soră ; el e bun, citește frumos din biblie și i-a cumpărat rochii multe. Dacă bogatul și impetuosul fermier Jack n-ar fi intervenit, Hazel și Eduard ar fi ajuns cu vremea niște soți fericiți, însă fermierul, cu dragostea lui brutală, trezește în Hazel niște sentimente tulburi ; instinctul o cheamă spre castelul lui Jack, și iubirea spre muntele cel mic al domeniului, lîngă caprele lui Eduard.

Hazel nu cunoaște lumea, legile societății îi sînt cu totul străine. Ea îl părăsește pe Eduard ca să-l urmeze pe fermier, însă firea singeroasă a acestuia, (vînatore pasionat de vulpi) o dezgustă și Hazel revine lîngă soțul ei.

Dar tot tînutul cunoaște aventura ei, mama lui Eduard oîș și Marte, servitoarea lor, încep s-o disprețuiască și s-o persecute pe Hazel. Atunci ea își amintește castelul aproape

gol, tovarăşia loială a lui Jack şi cum era stăpînă şi liberă acolo, întocmai cum ar fi făcut şi vulpea ei, Hazel se duce înapoi crede că-i va fi mai bine.

Fermierul, fericit şi triumfător, o primeşte. Hazel e însărcinată încă de la prima ei vizită la castel şi scandalul nu mai poate fi evitat.

Singur Eduard nu încetează s-o iubească. Suflul lui pur simte că Hazel rămîne nevinovată. Toată vina e a mea, îşi zice el, că n-am fost un bărbat pentru Hazel.

O delegaţie vine la pastor să-i ceară să demisioneze sau să-şi alunge nevasta. Eduard demisionază. Acum Hazel îşi iubeşte bărbatul şi nu cere decît să-i poată dovedi aceasta; dar în vreme ce Eduard discută cu delegaţii, se aud cîinii de vînătoare a lui Jack şi Hazel îşi aminteşte că vulpea ei nu-i în cuşcă. Înainte ca cineva să bage de seamă, ea aleargă în întîmpinarea vînătorilor şi zăreşte vulpea urmărită de cîini. Hazel o ridică în braţe şi caută să fugă, însă acum nu-i aşa de sprintenă ca pe vremuri şi cîinii o înconjoară şi o sfişie.

Întreaga operă emană o generozitate încîntătoare şi o puritate în sensul moral al cuvîntului, cum nu întîlneşti decît la nordici. Fiecare pagină poate fi un poem în proză. Iubire de viaţă şi poezie, iată cum poate fi definită cartea scrisă de Mary Webb.

Iar cît despre Hazel Woodus, ea se înalţă cu talia ei feciorelnică printre cele mai interesante figuri feminine din literatură mondială.

Jurnalul literar, nr. 2, 1939.

MARCU BEZA — CARTEA CU AMINTIRI

O carte cu amintiri din copilărie şi adolescenţă. Dl. Beza are o frază frumoasă şi o senzibilitate vie, totuşi e ciudat

cum, cu toate acestea, amintirile d-sale nu sînt cu totul interesante. Ai prea mult impresia unei oglinzi plimbate pe deasupra unui frumos peisaj. Dar parcă ar fi fost mai plăcut ca oglinda aceea să nu fie așa fidelă ; am avea în cartea d-lui Beza o realitate mai transfigurată, o lume mai puțin adevărată dar mai vie. Asta poate din pricină că în materie de amintiri, ca și de poezie, personalitatea autorului are mai mult rol decît materialul pe care-l tratezi sau tehnica pe care o întrebuițezi.

Reținem totuși figurile așa de vii ale celor două bunici; episodul cu gura beciului și frumoasa figură a lui Cona ne amintește unele personaje ale lui Delavrancea.

În general, cartea d-lui Beza e ca acele acuarele corecte pe care le-ncearcă fetele de pension cu talent, care plac în măsura în care promit ceva mai frumos și poate îndepărtat.

Jurnalul literar, 12 februarie 1939

CUPRINS

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XXVII
<i>Nota ediției</i>	XXXV

POEZII

Pomii cei tineri	3
Cine va cînta	4
Departate sunt volburi	5
Nu știu cum s-a făcut	6
Lampa	6
În diminețile clare	7
Clipă, desfă-ți aripile	8
Viață, nu mă părăsi	8
Auzi	9
Amiază	10
Înger din lumină	11
Cînd cel iubit	11
Flori	12
Întoarcere	12
Copilăria mea	13

Multe chipuri	15
Noapte	15
Cerul acela	16
Primăvara	16
Mă scald în zi	17
Pădurea	18
Cavalerul	18
Mama	20
Ion	20
Dimineață de primăvară	21
Zeii	22
Insulă	25
Rădăcina	25
La marginea cimitirului	26
Spital	26
Febră	28
Solii pământului	29
Icoana	29
Îngerii	30
Păsărite	31
Bătrina	32
Zinele	33
Poemul femeii care iubea primăvara	33
Epilog	37
 Cântarea munților (1945)	
Aștept anul unu	38
Zăriți veșnicul munte ?	40
Doamne, n-ajung pîn' la tine ?	41
Peste cîmpiile viitoare	42
Pentru pace mă rog	43
Cîntarea adormiților	44

Aceste mîni	45
Cînt	46
Moartea Proorociței	47
Dumnezeu	48
Nu pot înțelege de ce	49
Din orașe arzînd	50
Iartă-mă, frate	51
Am fost departe de oameni	51
De-am fi-mpărțit pe dreptate	53
Din dragoste de oameni	54
Mama	55
Voi n-ați aflat ?	56
Mă gîndesc la oamenii risipiți	57
Veac mare, veac larg	58
În pădurile țării mele	59
Sîngele	61
Ospăț	63
Ei sînt sărăcii	64
Munții lumii, pe inima mea	65
Florile și fiecare sens luminos al lumii	66
Serile	67
Testament pentru fata mea	67
Am văzut și eu oameni plecînd	69
Prin el am cunoscut norodul	70

Țara luminii (1946)

<i>(Imnuri pentru pămînt)</i>	79
Țara luminii	79
Îngerii morții	80
Ploaia	82
Nu vă scuturați, florilor	83
Primăvară	84
În pădure	85
În crîng	86

Oamenii mă uimesc	86
Noapte	87
Confesiuni	88
Nici o frunză nu se clatină sus	90
Fata	91
Bărbatul	92
Toamnă	93
Îngerul	93
Zina	94
Lumina asta	95
Călătorie	96
Ții minte-ntăia ploaie ?	97
Anotimpuri	98
Pilc de stejari	98
Raiul	99
Logodnă	100
Bătrînul rege	101
Duhurile pămîntului	102
Oglinzi	103
Cineva trebuia să iubească	104
Rugăciune	105
Frumoase-s cîmplile vieții	105
La-nceput, prin ferestre deschise	106
Întoarcere	107
Spital	108
Doamne, n-am isprăvit !	109
Doamne, unde-ai să ne-asezi pe noi ?	110
Trebuie să plec astă-seară	111
Cel puțin, legănați-vă, ramuri	112
Plecînd	113
Copilul meu, să nu mă cauți	114
Cortul singurătății	115

Echinox	117
Zine de rouă	118
Imnuri pentru pământ	119
Imn pentru soare	121
Riuri sfinte, mări netulburate	122
Urcați ca fumul, imnuri liniștite !	123
Pustnicul	124
N-auzi cum bat și cheamă ?	125
Insula scufundată	126
În asfințit	128
Nuntă	129

Din periodice

<i>A n t u m e</i>	142
Aș vrea un basm	131
Primăvara	132
Gelozie	133
Toporași	134
Macii	135
Dorința	136
Toamnă	137
Caisul	137
Cuvîntul Evel	138
Dragostea mea	139
Jucăria	139
Rochia	140
Grădinărie	142
Atavism	142
Învălbire	143
Blestem	144
Lacul	144
Calul de la birja de noapte	146
Ultimul sărut	147

Logodna de primăvară	148
Risipire	149
Vis vegetal	149
Murim... ca mîine	150
Capricii	151
Romanță	152
După scriptură	153
Cîntarea păstoriței	153
Rugăciune în pădurea de brad	154
Regret	155
Fragment	156
Ziua mea netrăită	157
Amurg	157
Interior	158
În cimitir	159
Flori adormite	160
Săracii	160
Fata bătrînă	161
Mai sunt cîteva veri	162
Așteptînd	163
Ca florile ne-am supus	163
Dragostea	164
<i>P o s t u m e</i>	165
Visul e-aproape	165
Veac de sînge	166
Acum, dimineața	167
Albastre sunt serile	167
Dormiți, dormiți	168
Să vă cînt, fructe	169
După ce	170

Mi-a fost, se vede, scris așa	170
Pentru tine	171
Macabră	172
Sărută-mă	173
<i>Postume</i> publicate în vol. <i>Versuri</i> , 1964	174
[O, primăvară]	174
Iarba	175
Variantă	176
Întîlnire-n noaptea de primăvară	176
Rătăcind cu luna	177
Gîndește-te, n-ar fi păcat...	178
Cîntecul deșertăciunii	179
Stîngăcie	180
Strofele poetului bolnav	181
[Cînd finul cosit]	182
Între oglinzi	182
[Acuma cîntecul s-a sfîrșit]	183
[Ca niște pași...]	184
Străbunii	185
Ciuta	185
Floare rară	186
Fata de cincisprezece ani	187
Inrudire	187
Sapho	188
Naufragiu	189
Seară de primăvară	190
Torentul	191
Mina ta	191
Belșug trist	192
[Eu nu regret...]	193
Cum povestește viața	193
Daruri	194

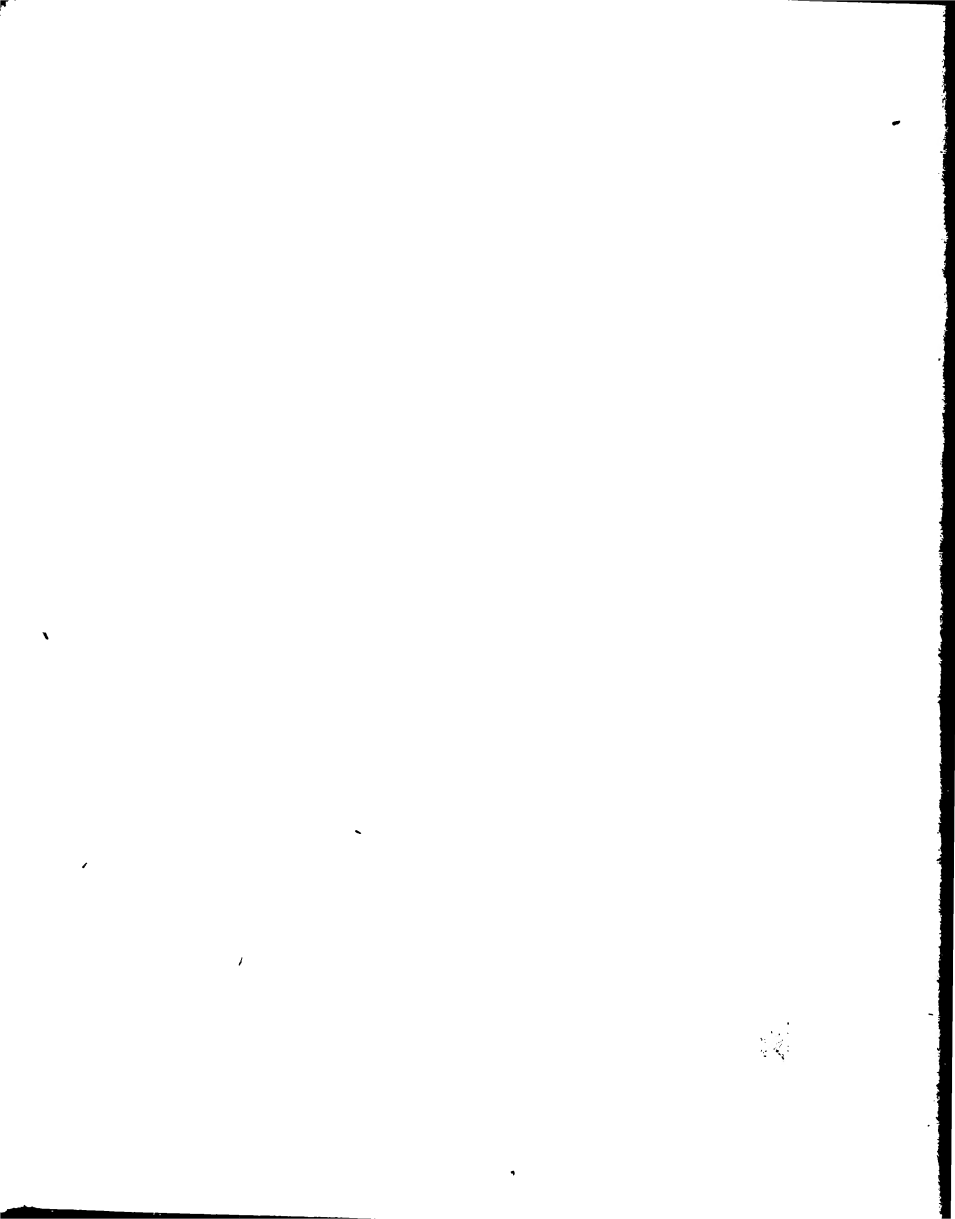
Lectură	195
Insomnie	196
Triumful iubirii	196
Vorbele la care mă-ntorc	198
[Iubirea...]	199
Ultima zi	200
Țara amintirilor	201
Vis vegetal	202
[Cîte lucruri...]	203
Scăldătoare-n zori	204
[În lumea asta...]	205
[Cu ochii mei...]	206
Dimineața-n baltă	207
Apus	208
Casa	208
Nu-i vina mea	209
Dimineața	210
Plîng morții	211
Crăciunul altora	212
Înțelepciune	213
Tîrziu	213
[Aș vrea...]	214

PROZĂ

Creionări	217
Inseparabilele	218
Despre iubirile mari	219
Îngerii	221
Magistrata	223
Studenta	225
[Orașul cu minuni]	
[Domnișoara Vanda]	228
Toto	231
Omul cu cizme roșii	235

PUBLICISTICĂ

Ivan Turbincă, <i>povestire pentru copii</i>	245
G. Călinescu — <i>Enigma Otiliei</i>	247
Victor Măgură — <i>Țimble în flăcări</i>	249
Georgeta Mircea Cancicov — <i>Moldovenii</i>	252
Mary Webb — <i>Vulpea</i>	254
Marcu Beza — <i>Cartea cu amintiri</i>	255

Lector : TRAIAN RADU
Tehnoredactor : ELENA CĂLUGĂRU

Bun de tipar : 18.XI.1988
Coli ed. : 10,70. Coli tipar : 9,5

Tiparul executat sub comanda 80 338
la Combinatul poligrafic „Casa Scintei”,
Piața Scintei nr. 1, București
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

